

Nederland en REACH

De interactie tussen het nationale en het Europese krachtenveld in de totstandkoming van het EU stoffenbeleid

Auteurs (in alfabetische volgorde):

Prof.dr.ir. Marjolein van Asselt

Ricarda Bauch, MA

Jan Braun, MA

Mr. Marieke Kanen

Dr. Christine Neuhold

Dr. Rik de Ruiter

Dr. Esther Versluis

Universiteit Maastricht

Mei 2008 – Eindrapport

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	3
Hoofdstuk 1 Inleiding	6
1.1. Opdrachtbeschrijving	6
1.2. Onderzoeksaanpak	7
1.3. Gebruik van tijdslijnen	8
1.4. Structuur van het rapport	8
Hoofdstuk 2 Achtergrond en context	9
2.1. Nederland in Europese zaken	9
2.2. SOMS en REACH op hoofdlijnen	10
2.3. Conclusie	12
Hoofdstuk 3 Nederland op het Europese toneel	13
3.1. Inleiding: onderzoeksvragen en onderzoeksaanpak	13
3.2. Kennisstrategie	17
3.3. Netwerkvormingstrategie	22
3.4. Voorzitterstrategie	25
3.5. Reflectie op de rol van Nederland op het Europese toneel	29
Hoofdstuk 4 Relatie beleid en parlementen	32
4.1. Inleiding	32
4.2. Onderzoeksvragen	32
4.3. Onderzoeksaanpak	33
4.4. Belangrijke actoren in REACH en de relevantie voor parlementen	35
4.5. De rol van het Nederlandse parlement in relatie tot Europese zaken	39
4.6. De rol van het Nederlandse parlement gedurende het REACH proces	41
4.7. Departementen, de Tweede Kamer en het Europees parlement	53
4.8. Discussie	59
4.9. Geleerde lessen	61
Hoofdstuk 5 Conclusie	64
5.1. Bevindingen	64
5.2. Aandachtspunten en lessen voor de toekomst	66
Referenties	69
Bijlagen	
1. Overzicht geïnterviewden	74
2. Tabellen tijdslijnen	76
3. Nederlandse non-gouvernementele actoren tussen ‘Den Haag’ en ‘Brussel’	101

SAMENVATTING

1. In december 2006 is, na langdurige onderhandelingen tussen instellingen van de Europese Unie, Europese lidstaten, en non-gouvernementele actoren, de REACH verordening aangenomen. Deze verordening zal de registratie, beoordeling en autorisatie van chemische stoffen in de EU aanzienlijk veranderen. De Nederlandse overheid heeft, als één van de destijds 25 onderhandelende lidstaten, een stempel gedrukt op de totstandkoming van REACH.

2. Het is van belang inzicht te verkrijgen in de wijze waarop Nederland heeft geopereerd in de totstandkoming van de REACH verordening. Een studie van het veelomvattende en langlopende REACH dossier belicht vele interactiepatronen tussen het Nederlandse en het Europese krachtenveld. Daarmee is het vergroten van het inzicht in de rol van Nederland in de totstandkoming van REACH bij uitstek geschikt voor het trekken van lessen, en het identificeren van dilemma's en aandachtspunten waarmee rekening gehouden dient te worden bij het bepalen van de Nederlandse inzet in toekomstige Europese dossiers. In het onderzoek uitgevoerd door de Universiteit Maastricht staan interactiepatronen tussen verschillende actoren centraal. Er is aandacht voor de wisselwerkingen tussen de departementen en het Nederlandse en het Europees Parlement (EP) enerzijds en tussen de Nederlandse overheid, de Europese Commissie, de Raad van Ministers en andere lidstaten anderzijds. Op basis van documentanalyse en circa 50 interviews met betrokkenen worden deze interactiepatronen in kaart gebracht.

Nederland op het Europese toneel

3. Uit de analyse van de manier waarop de Nederlandse overheid op het 'Europese REACH toneel' heeft geacteerd alsmede uit de perceptie van andere partijen, blijkt dat Nederland een actieve houding heeft aangenomen en voor een overkoepelende aanpak koos. Daarbij kunnen in retrospectief een drietal strategieën worden onderscheiden:

- a. Kennisstrategie: mede door het Nederlandse SOMS-traject had de Nederlandse overheid goede dossierkennis en een kennisvoorsprong ten opzichte van een groot aantal andere lidstaten.
- b. Netwerkvormingstrategie: Nederland ontwikkelde een pragmatische en behulpzame werkhouding ten opzichte van andere lidstaten, met het creëren en benutten van bilaterale contacten als doel.
- c. Voorzitterstrategie: Nederland koos in dit dossier voor een pragmatische en realistische invulling van het Voorzitterschap.

De combinatie van de gehanteerde strategieën heeft ertoe geleid dat Nederland een gewaardeerde rol in de totstandkoming van REACH heeft gespeeld: Nederland heeft meer gewicht in de schaal gelegd dan op basis van grootte verwacht kon worden en was dus 'punching above its weight'.

Relatie beleid en parlementen

4. De reikwijdte van het REACH dossier bood ruimte voor twee verschillende politieke perspectieven, te weten 'milieu en gezondheid' aan de ene kant en een 'pro-bedrijfsleven attitude' anderzijds. Opvallend is dat het oordeel van Kamerleden over de uiteindelijke verordening correleert met de politieke stellingname: de actieve Kamerleden uit het pro-bedrijfsleven kamp zijn overwegend positief, terwijl de actieve Kamerleden uit de milieu/gezondheid hoek kritischer zijn. Dit zou kunnen verklaren waarom, ondanks dat het kabinet ervoor koos het parlement nauw bij

REACH te betrekken en VROM en EZ het parlement langs verschillende wegen informeerden, toch ontevredenheid over de eigen rol en de informatievoorziening doorklinken in de interviews met een aantal Kamerleden. Een andere opvallende observatie is dat de geïnterviewde Tweede Kamerleden erg positief zijn over contacten met Nederlandse Europarlementariërs, terwijl de geïnterviewde EP-betrokkenen zich niet herkennen in het beeld van frequent contact. Daarnaast uiten de geïnterviewde Europarlementariërs twijfels over de mate waarin de Tweede Kamer op de hoogte was van de stand van zaken in het REACH dossier.

5. In het kader van de betrokkenheid van de Tweede Kamer dient ook meegenomen te worden dat Nederland werd geconfronteerd met een korte uitvoeringstermijn voor REACH van 20 dagen. Binnen die termijn kon in Nederland geen uitvoeringsregelgeving tot stand gebracht worden. Om het risico van niet-tijdige implementatie van REACH te voorkomen werd een oplossing gevonden in het hanteren van een innovatieve 4-sporenaanpak. Een belangrijk uitgangspunt hierbij was een scheiding van de inhoudelijke discussie over de verordening en de behandeling van de uitvoeringsregeling omtrent REACH. Er werd gekozen voor het creëren van een uitvoeringsregelgeving op wetsniveau, waarbij een rol was weggelegd voor het parlement.

Succesfactoren en aandachtspunten

6. De bevindingen suggereren dat Nederland een actieve en gewaardeerde rol heeft gespeeld in de totstandkoming van REACH. Dit is de resultante van strategische keuzes enerzijds en het herkennen en grijpen van kansen anderzijds. De volgende algemene succesfactoren kunnen worden geïdentificeerd naar aanleiding van de studie van de REACH casus:

- A. De kennisstrategie vergt een voorsprong ten aanzien van zowel de technische inhoud als het beleidsterrein. De SOMS/REACH casus suggereert dat een nationaal programma ter voorbereiding van het Europese traject een manier is om een dergelijke voorsprong te nemen.
- B. Voor een kleine lidstaat lijkt de combinatie van de kennis- en netwerkvormingstrategie (met andere woorden: zorg dragen voor een strategische verspreiding van de aanwezige kennis) effectief om serieus genomen te worden als gesprekspartner aan de onderhandelingstafel. Nederland heeft door een dergelijke combinatie van strategieën relatief veel invloed uit kunnen oefenen tijdens het REACH beleidsproces.
- C. De realistische en pragmatische houding van Nederland als voorzitter van de Raad is positief gewaardeerd. Ten behoeve van de procesmatige voortgang van het REACH dossier initieerde Nederland in de Ad Hoc Raadswerkgroep (AHG) het werken met een voetnotendocument en ‘werkdokument’ om de verordening te bespreken. Deze werkwijze is op zowel nationaal als Europees niveau gewaardeerd als een belangrijk instrument voor een gestructureerd voorzitterschap. In dit kader was de Nederlandse rolverdeling bestaande uit een woordvoerder ondersteund door een nationale expert, de open houding van Nederland tijdens haar voorzitterschap, en het aanmoedigen van voorstellen van nieuwe lidstaten van groot belang.

Uit de studie naar de totstandkoming van REACH komen ook enkele punten en dilemma's naar voren waarmee rekening gehouden dient te worden bij het bepalen van de Nederlandse inzet in toekomstige Europese dossiers:

- A. De departementen, de regering en de volksvertegenwoordiging, zouden bij toekomstige dossiers in nog sterkere mate van meet af aan de positie en de agenda van de Commissie en

overige lidstaten zorgvuldig in de gaten dienen te houden via contacten, interactie en terugkoppeling. Dat is nodig om zorg te kunnen dragen voor een goede balans tussen het behartigen van de nationale belangen en wensen enerzijds en de Europese politieke realiteit anderzijds.

- B. Het EP is een niet te onderschatten politieke speler, zeker gezien het feit dat de rol van het EP in de nabije toekomst verder versterkt zal worden door het Verdrag van Lissabon. Tevens dient er rekening gehouden te worden met het feit dat besluiten in het EP al in een vroeg stadium van de co-decisieprocedure vorm krijgen. In de praktijk betekent dit dat men zo vroeg mogelijk in het proces aanwezig dient te zijn om invloed te kunnen uitoefenen. Dit houdt tevens in dat contacten onderhouden dienen te worden met belangrijke spelers binnen het EP, zoals (co-)rapporteurs.
- C. Het informeren en betrekken van het nationaal parlement in complexe, langlopende Europese dossiers is geen sinecure. Dit is een belangrijk inzicht met het oog op het Lissabon Verdrag waarin de rol van de nationale parlementen sterk wordt uitgebreid in het EU beleidsvormingsproces. Onze bevindingen over de rol van het Nederlandse parlement in REACH suggereren dat hier in de toekomst een uitdaging ligt voor de Tweede Kamer als het aankomt op haar controlerende rol naar de regering toe.

HOOFDSTUK 1 - INLEIDING

In december 2006 is, na langdurige onderhandelingen tussen instellingen van de Europese Unie, Europese lidstaten, en non-gouvernementele actoren, de REACH verordening (1907/2006) aangenomen. Deze verordening zal de registratie, beoordeling en autorisatie van chemische stoffen in de EU aanzienlijk veranderen. De Nederlandse overheid heeft, als één van de destijds 25 onderhandelende lidstaten, een stempel gedrukt op de totstandkoming van REACH.

Het is van belang inzicht te verkrijgen in de wijze waarop Nederland heeft geopereerd in de totstandkoming van de REACH verordening. Een studie van dit veelomvattende en langlopende dossier belicht vele interactiepatronen tussen het Nederlandse en het Europese krachtenveld. Daarmee is het vergroten van het inzicht in de rol van Nederland in de totstandkoming van REACH bij uitstek geschikt voor het trekken van lessen, en het identificeren van dilemma's en aandachtspunten waarmee rekening gehouden dient te worden bij het bepalen van de Nederlandse inzet in toekomstige Europese dossiers.

In het onderzoek uitgevoerd door de Universiteit Maastricht staan interactiepatronen tussen verschillende actoren centraal. Er is aandacht voor de wisselwerkingen tussen de departementen en het Nederlandse en het Europees Parlement enerzijds en tussen de Nederlandse overheid, de Europese Commissie, de Raad van Ministers en andere lidstaten anderzijds. Op basis van documentanalyse en circa 50 interviews met betrokkenen worden deze interactiepatronen in kaart gebracht.

1.1. Opdrachtbeschrijving

Het EVA-REACH project (november 2007 – mei 2008), waarvan dit rapport deel uitmaakt, heeft als doel inzicht te verschaffen in de wijze waarop Nederland heeft geopereerd in de onderhandelingen, de verkennende fasen daarvoor en de implementatiefase inzake de REACH verordening. Het Ministerie van VROM is opdrachtgever van dit onderzoeks- en evaluatieproject.

De vraag is of lessen geleerd kunnen worden over de wijze waarop Nederland heeft geopereerd. Dat betekent dat er behoefte is aan zowel een beschrijving van het optreden van Nederland in het REACH proces, als inzicht in hoe de verschillende betrokkenen tegen de rol van Nederland aan kijken. Onderzoekers van Instituut Clingendael beschrijven de ontwikkeling van de Strategienota Omgaan met Stoffen (SOMS) en de totstandkoming van REACH en de Nederlandse rol daarin op hoofdlijnen¹. De onderzoekers van de Universiteit Maastricht (UM) zijn gevraagd zich te verdiepen in:

- 1) de wisselwerking tussen de Nederlandse overheid, de Commissie, de Raad en lidstaten en de Nederlandse manier van opereren (1997-2006) (hoofdstuk 3);
- 2) de wisselwerking tussen departementen en het Nederlandse en het Europees parlement (1999 – 2007) (hoofdstuk 4).

Daarnaast is er in de bijlage een verkenning opgenomen van de rol van de Nederlandse chemische industrie en Nederlandse NGO's op het Europese speelveld in de periode 1999-2007.

---

¹ Instituut Clingendael (2008). 'Stof tot nadenken'.

Op deze manier wordt inzicht geboden in diverse interactiepatronen bij de totstandkoming van REACH, zowel vanuit Nederlands als Europees perspectief. Dergelijk inzicht biedt een basis voor het identificeren van aandachtspunten en lessen voor de toekomst. In de samenvatting en conclusie worden de bevindingen, succesfactoren, aandachtspunten en dilemma's weergegeven.

1.2. Onderzoeksaanpak

De wisselwerking tussen de verschillende spelers is onderzocht door middel van documentanalyse en 50 semi-gestructureerde diepte-interviews² (zie ook bijlage 1).

Instituatie	Aantal interviews
Nederlandse departementen	7
Nederlands parlement	6
Europees Parlement	4
Overige lidstaten, ambtenaren	15
Europese Commissie	6
Raadssecretariaat	1
Nederlandse permanente vertegenwoordiging	2
Overig	2
Chemische industrie	4
Nederlandse NGO's	3
Totaal	50

Tabel 1 – Samenvattend overzicht interviews (gehouden in de periode december 2007 – april 2008)

De aldus verkregen informatie bood de basis voor een chronologische beschrijving (tjidslijn) en het identificeren van belangrijke fasen en momenten in de beleidsvorming. Daarnaast zijn op basis van nadere analyse meer specifieke vragen geadresseerd³ en was het mogelijk een aantal patronen te identificeren.

Er dient benadrukt te worden dat verschillen tussen de onderzoeksvragen die centraal staan in hoofdstuk 3 en 4 een effect hebben op de manier waarop beide hoofdstukken zijn gestructureerd. Voor hoofdstuk 3 konden de onderzoekers al snel de bevindingen indelen in drie strategieën, namelijk, kennisstrategie, netwerkvormingstrategie, en voorzitterschapstrategie. In het kader van hoofdstuk 4 was het niet mogelijk om direct meer algemene patronen te onderscheiden. Er is daarom gekozen de instituties die naar voren komen in de onderzoeksvraag van hoofdstuk 4 als uitgangspunt te nemen, en hun rol en interactiepatronen te beschrijven en duiden.

² Op verzoek van de meerderheid van de geïnterviewden zijn de verslagen van de interviews niet opgenomen in dit rapport en zijn verwijzingen naar de respondenten geanonimiseerd. In de tekst worden verwijzingen naar de interviews voorafgegaan door het symbool #.

³ Zie hoofdstuk 3 en hoofdstuk 4. Een overzicht van alle deelvragen is opgenomen in de voortgangsrapportage van de Universiteit Maastricht van januari 2008.

De informatie uit de interviews is voor zover mogelijk getoetst met behulp van beschikbare documenten. Voor hoofdstuk 4 is daartoe gebruik gemaakt van het archief van VROM, circa 150 Kamerstukken (database Parlando), het archief van het Europees Parlement (databases OEIL, Perlex en Eur-lex) en artikelen uit verschillende vakbladen (Nederlands Tijdschrift Europees Recht, Chemie Magazine, Milieu & Recht). Wat betreft de manier waarop door Europese actoren tegen de rol van Nederland werd aangekeken (onderdeel van hoofdstuk 3), zijn echter nauwelijks schriftelijke bronnen beschikbaar, waardoor de interviews vaak de enige databron vormen. Echter, omdat een groot aantal interviews met betrokkenen in verschillende instituties is afgenomen, kunnen de interviews ook gebruikt worden om uitspraken van individuele respondenten te valideren, dan wel in twijfel te trekken. Op die manier is het mogelijk om tot een intersubjectieve beschrijving te komen, daarbij aantekendend dat bij retrospectieve interviews per definitie sprake is van vertekening door de beperkingen van het geheugen en de neiging het verleden vanuit de actualiteit te beoordelen. Daarom zijn ook gesprekken gevoerd met diverse respondenten van VROM. Daarnaast hebben interne peer-review bijeenkomsten plaatsgevonden (6 december, 26 maart en 8 mei; duur 4 uur elk), waarin prof.dr.mr. Ellen Vos en prof.dr. Sophie Vanhoonacker als kritische experts commentaar hebben geleverd op de aanpak, de bevindingen en de interpretaties. Feit blijft dat er sprake is van een reconstructie achteraf, wat een aantal methodologische beperkingen met zich meebrengt. Bij het trekken van conclusies wordt hiermee rekening gehouden. Met andere woorden, welke conclusies getrokken kunnen worden, alsmede de stelligheid en de reikwijdte, wordt bepaald door de mate waarin de onderliggende observaties vanuit verschillende bronnen gevalideerd kunnen worden.

1.3. Gebruik van tijdslijnen

Op basis van de deelstudies is een uitgebreid overzicht gemaakt van alle sleutelmomenten met betrekking tot de onderzochte interactiepatronen in de totstandkoming van REACH. Dit totaaloverzicht, bestaande uit een tijdslijn voor het nationale niveau en één voor het Europese niveau, is te vinden in bijlage 2. In de hoofdstukken 3 en 4 wordt er ingezoomd op deze uitgebreide tijdslijn. Dit levert themaspecifieke kernmomenten en tijdslijnen op. Op die manier wordt zowel een totaaloverzicht gegeven, alsmede een bespreking van de kernmomenten in de relevante context.

1.4. Structuur van het rapport

In hoofdstuk 2 worden achtergronden en context geschetst die het kader bieden voor de deelstudies die beschreven worden in hoofdstukken 3 en 4. Naast een korte beschrijving van de standaard Nederlandse benadering van het EU wetgevingsproces, zal er aandacht besteed worden aan SOMS en REACH op hoofdlijnen. In hoofdstuk 3 wordt de manier beschreven waarop Nederland op het Europese toneel heeft geacteerd tijdens de beleidsvoorbereiding en de formele besluitvorming. De interacties met de Europese Commissie, de Raad van Ministers en de overige lidstaten staan in dit hoofdstuk centraal. In hoofdstuk 4 worden de relaties tussen het Nederlandse en het Europees Parlement, de Nederlandse regering en de betrokken Nederlandse departementen geanalyseerd. In het concluderende hoofdstuk staan aandachtspunten en lessen voor de toekomst centraal.

HOOFDSTUK 2 – ACHTERGROND EN CONTEXT

In dit rapport staan de interactiepatronen tussen Nederlandse en overige spelers in de totstandkoming van REACH centraal. Deze insteek maakt het noodzakelijk om enig inzicht te bieden in de gebruikelijke manier waarop de Nederlandse overheid opereert in Europese dossiers⁴. Vervolgens zullen enkele hoofdlijnen in de SOMS- en REACH dossiers kort beschreven worden. Met de achtergrond en context verstrekt in dit hoofdstuk kunnen de volgende twee hoofdstukken zelfstandig gelezen worden.

2.1. Nederland in Europese zaken

Nederland stond tot voor kort algemeen bekend om haar open houding ten opzichte van internationale ontwikkelingen en organisaties. Deze open houding is vastgelegd in de Nederlandse grondwet, waarin artikelen zijn opgenomen die internationale wetgeving direct van toepassing maken binnen het Nederlandse wetgevende systeem, en bepalen dat internationale wetgeving vóór nationale wetgeving gaat. Echter, door de uitbreiding van de Europese Unie naar 27 lidstaten, is het voor Nederland als kleine lidstaat moeilijker geworden om zich te laten gelden op het Europese niveau. Daarbij komt dat in de loop van de jaren negentig Nederland een meer kritische houding begon aan te nemen ten opzichte van Europa.

Het beïnvloeden van het Europese beleidsvormingsproces door een lidstaat vraagt om een gecoördineerde aanpak. In de Nederlandse context komt dit tot uitdrukking in overleggen tussen ministeries, gemeenten en provincies. Daarbij dient een voorstel van de Europese Commissie voor nieuwe Europese wetgeving vaak als startpunt. Een dergelijk voorstel wordt besproken in de werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen (BNC), met zogenaamde ‘fiches’ als weerslag van de conclusies van de werkgroep. In deze fiches wordt een korte beschrijving gegeven van de inhoud en doelstelling van het voorstel, het behandelingstraject in Brussel, de rechtsbasis van het voorstel, zaken met betrekking tot de subsidiariteit en proportionaliteit, en de gevolgen voor Nederland. Ook worden de verantwoordelijke ministeries geïdentificeerd. Dit document wordt tevens doorgestuurd naar de Eerste en Tweede Kamer.

Het eerstverantwoordelijke ministerie stelt vervolgens een instructie op voor de Nederlandse delegatie in Brussel. Deze instructie is flexibel, zodat rekening kan worden gehouden met de laatste stand van zaken. Na de afhandeling van het voorstel voor wetgeving in de betreffende Raadswerkgroep op Europees niveau, is het COREPER aan zet. De Nederlandse ambassadeur binnen het COREPER krijgt instructies tijdens het wekelijkse instructieoverleg van de Permanente Vertegenwoordiging (PV) waarbij alle ministeries aanwezig zijn.

De interdepartementale Coördinatie Commissie voor Europese integratie- en associatieproblemen die wekelijks bijeenkomt, bereidt het standpunt voor van de Nederlandse bewindslieden tijdens de onderhandelingen over het voorstel in de Raad van Ministers. Dit standpunt wordt door de Ministerraad goedgekeurd.

---

⁴ Informatie hieromtrent is te vinden in paragraaf 2.1. Deze paragraaf is gebaseerd op een hoofdstuk van M. van Keulen, ‘Retour Brussel – Den Haag: Europees bestuur en Nederlandse belangen’, uit het boek ‘De bestuurlijke kaart van de Europese Unie’ (2007), onder redactie van A. van der Vleuten.

Alle Nederlandse ministeries beschikken over eigen vertegenwoordigers bij de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging, en plaatsen een aantal ambtenaren voor een paar jaar. Deze ambtenaren onderhouden de contacten met de Europese instellingen, treden vaak op in de Raadswerkgroepen als onderhandelaar namens Nederland, en ondersteunen de Permanente Vertegenwoordiger in het COREPER en de minister in de Raad. Bovendien werken Nederlandse ambtenaren (tijdelijk of vast) bij Europese instellingen, waar zij het Europese belang dienen en tevens nuttige bronnen van informatie zijn voor de Nederlandse overheid.

Wanneer een voorstel wordt behandeld in het EP volgens de co-decisieprocedure en er binnen de Raad onvoldoende medestanders zijn, is ook het benaderen van Europarlementariërs een optie om het beleidsproces te beïnvloeden. Naast direct contact kunnen Europarlementariërs ook via politieke partijen en via leden van de Tweede en Eerste Kamer worden geïnformeerd over nationale belangen en standpunten. In het kader van deze laatste twee vertegenwoordigende instituties dient te worden opgemerkt dat de parlementaire controle met betrekking tot het EU besluitvormingsproces een basis vindt in de doctrine van de ministeriële verantwoordelijkheid. Tevens dient bij de studie van de parlementaire controle van Europese aangelegenheden de rol van vaste Kamercommissies meegenomen te worden, met name de vaste Kamercommissie voor Europese Zaken. Deze commissie heeft onder andere tot taak commentaar te geven op de BNC-fiches en voorziet deze waar nodig van advies aan de verantwoordelijke vakcommissie(s).

2.2. SOMS en REACH op hoofdlijnen

Aangezien het rapport van Instituut Clingendael uitgebreid ingaat op de achtergrond van de totstandkoming van de REACH verordening, zal in deze paragraaf worden volstaan met een kort overzicht van punten die verdere beschouwing behoeven in het kader van hoofdstuk 3 en 4 van het voorliggende rapport.

De in het Nederlandse SOMS-programma (1999-2004) ontwikkelde ervaringen zijn tijdens het besluitvormingsproces op Europees niveau als basis gebruikt voor de nationale inbreng tijdens de onderhandelingen, zeker in de beginfase. Nederland heeft bij de discussie in Brussel expliciet aandacht gevraagd voor haar beleidsspeerpunten en leerervaringen opgedaan tijdens dit nationale programma⁵, waarbij samenwerkingsverbanden zijn aangegaan met verschillende lidstaten. Het Nederlandse voorzitterschap van de Raad heeft hierbij een faciliterende rol gespeeld. Bij de inbreng van de ervaringen uit SOMS stond een ambitieus doel voorop: vóór 2020 moest vorm gegeven worden aan een nieuw chemicaliënbeleid dat het gebruik van stoffen zo reguleerde dat mens en milieu geen – of verwaarloosbare – gevaren en risico's liepen. Het nieuwe chemicaliënbeleid moest een goede bescherming bieden op zowel het terrein van arbeidsomstandigheden als consumentenbelangen.

Het Nederlandse standpunt inzake REACH, uiteengezet in de Nederlandse Kaderinstructie⁶ en het BNC-fiche⁷, was gebaseerd op SOMS en werd ingepast in de ontwikkelingen en discussies die liepen op Europees niveau. Op initiatief van Duitsland (# 1) organiseert Nederland eind jaren

---

⁵ Nederlands stoffenbeleid in internationaal perspectief: Uitvoeringsnota SOMS (Kamerstukken II 2003/04, 27 646, nr. 13).

⁶ Nederlandse Kaderinstructie (VROM 040032).

⁷ BNC-fiche (Kamerstukken II 2003/04, 22 112, nr. 302).

negentig twee bijeenkomsten van het Bevoegd Autoriteiten Overleg – de pre-REACH stoffenautoriteit van de Raad⁸. Tijdens deze bijeenkomsten wordt de uitvoerbaarheid van de bestaande stoffenverordening 793/93 bekritiseerd en de noodzaak benadrukt voor een overkoepelend stoffenbeleid⁹ middels het opstellen van een zwartboek (# 1). De toenmalige minister voor milieu van Nederland, de Boer, stelt vervolgens de bestaande stoffenverordening aan de orde in de Milieuraad. Tijdens een informele Milieuraad onder het voorzitterschap van het Verenigd Koninkrijk, de zogenaamde ‘*Chester meeting*’, wordt politieke overeenstemming bereikt over de noodzaak voor vernieuwing van het stoffenbeleid. Naar aanleiding van de Chester meeting wordt in juni 1999 tijdens een Raadsbijeenkomst de Commissie opgeroepen om het stoffenbeleid te hervormen. Samen met de *review* van de Europese Commissie met betrekking tot het functioneren van vier bestaande instrumenten vormde het de prelude voor de vernieuwing van het stoffenbeleid¹⁰. Hieropvolgend presenteerde de Commissie in februari 2001 haar witboek ‘Strategie voor een Toekomstig Beleid voor Chemische Stoffen’ en luidde hiermee de fase van beleidsvoorbereiding van REACH in. Overige kernmomenten in het REACH proces op Europees niveau zijn:

- De internetconsultatie van het voorontwerp van het Commissievoorstel in mei-juli 2003;
- Het verschijnen van het Commissievoorstel in oktober 2003;
- Het politiek akkoord in de Raad onder het Brits voorzitterschap in december 2005;
- De EP positie (eerste lezing: oktober 2005; tweede lezing: december 2006);
- Compromis tussen Raad en EP in december 2006, met als gevolg de inwerkingtreding van REACH in juni 2007.

Deze Europese ontwikkelingen worden in dit rapport in samenhang bestudeerd met de Nederlandse werkwijze gedurende de totstandkoming van REACH. Bovendien wordt er gekeken naar de manier waarop de Nederlandse overheid zich heeft voorbereid op de implementatie van de REACH verordening¹¹. Een kenmerk van deze werkwijze betrof de scheiding tussen de inhoudelijke discussie over REACH en de vaststelling van de uitvoeringsregeling in dit kader. Een verordening, zoals REACH, is op basis van artikel 249 van het EG-verdrag bindend en rechtstreeks van toepassing in de lidstaten. Rechten en plichten die uit de verordening voortkomen vereisen dus geen voorafgaande omzetting in nationaal recht, zoals wel het geval bij implementatie van Europese richtlijnen. Door de lidstaten moet een goede uitvoerbaarheid van een verordening bewerkstelligd worden en daar is enige regelgeving voor nodig. Deze uitvoeringsregelgeving is echter eenvoudiger en veel minder omvangrijk dan de regelgeving die vereist is bij de implementatie van richtlijnen. Volstaan kan worden met regelgeving waarin de strafbaarstelling, de handhavingbevoegdheden en de aanwijzing van bevoegde autoriteiten is geregeld. Daarbij komt echter wel dat de uitvoeringstermijn voor verordeningen in het algemeen veel korter is dan een implementatietermijn voor richtlijnen. Een gebruikelijke uitvoeringstermijn

---

⁸ Als grote en machtige lidstaat is Duitsland zelf voorzichtig om haar ongenoegen over het bestaande stoffenbeleid op Europees niveau uit te spreken. Door Nederland te vragen om het dossier onder de aandacht te brengen van de Raad van Ministers tracht Duitsland bredere steun te mobiliseren voor de vernieuwing van het stoffenbeleid.

⁹ Report of the ad-hoc meeting of the Competent Authorities for the implementation of Council regulation 793/93 on the evaluation and control of existing substances.

¹⁰ Instituut Clingendael (2008) ‘Stof tot nadenken’, p. 9.

¹¹ Zie hoofdstuk 4 van dit rapport en Kwisthout, Swart-Bodrij & Woldendorp 2007 ‘De uitvoeringwet REACH: stof tot nadenken over de uitvoering van Europese verordeningen’, p. 145.

is 20 dagen na inwerkingtreding van de verordening, terwijl bij een implementatietermijn voor richtlijnen minimaal uitgegaan mag worden van een jaar.

De uitvoeringstermijn voor REACH was in het oorspronkelijke Commissievoorstel ook 20 dagen. Het probleem waar Nederland tegenaan liep was dat binnen die korte termijn geen uitvoeringsregelgeving tot stand gebracht kon worden, op welk niveau dan ook. Om niet-tijdige totstandkoming van uitvoeringsregelgeving te voorkomen moest er dus, terwijl de onderhandelingen over REACH nog in volle gang waren, al begonnen worden met de totstandkomingprocedure van regelgeving. Er waren twee mogelijkheden om deze regelgeving vorm te geven, namelijk: via versnelde implementatie (vaststelling van de regelgeving op een laag niveau waarvoor een korte totstandkomingprocedure geldt, bij voorkeur door ministeriële regeling) of het creëren van regelgeving op wetsniveau (waarvoor een langere aanlooptijd nodig is). In eerste instantie leek de versnelde implementatie het meest voor de hand te liggen, maar er is in Nederland toch gekozen voor uitvoeringsregelgeving in de vorm van een wet¹².

Terwijl aan de ene kant een vroege totstandkomingprocedure van een uitvoeringsregelgeving gewenst was, kon een definitieve vaststelling van een dergelijke regelgeving pas plaatsvinden op het moment dat over de tekst van de verordening zekerheid bestond. Bij aanvaarding van de definitieve tekst van de REACH verordening op 18 december 2006, werd na protesten uit verschillende lidstaten de datum van inwerkingtreding van de verordening vastgesteld op 1 juni 2007. Hierdoor werd de uitvoeringstermijn waarvan was uitgegaan met zes maanden verlengd¹³ en was, achteraf gezien, de hierboven gespecificeerde Nederlandse werkwijze minder noodzakelijk geweest. Echter, dit doet niets af aan de betekenis en gevolgen van deze gehanteerde werkwijze voor de relatie tussen beleid en volksvertegenwoordiging¹⁴.

2.3. Conclusie

Met de achtergrond en context verstrekt in dit hoofdstuk kunnen de volgende twee hoofdstukken zelfstandig gelezen worden. Uit hoofdstuk 3 en 4 komt naar voren dat de behandeling van het REACH dossier in Nederland grotendeels heeft plaatsgevonden langs de lijnen uiteengezet in paragraaf 2.1. Opvallend is dat de vaste Kamercommissies voor VROM en EZ een grotere rol hebben gespeeld dan de vaste commissie voor Europese zaken. Een ander opmerkelijk punt in het REACH dossier is dat de implementatie van de verordening plaatsvond via een uitvoeringsregel in de vorm van een wet. Hierdoor werd het voor het nationaal parlement mogelijk controle uit te oefenen over de totstandkoming van de REACH verordening.

---

¹² Brief van 5 april 2004 aan de Tweede Kamer waarin aangeven wordt te starten met de voorbereiding van het wetsvoorstel (Kamerstukken II 2003/04, 22 112, 316).

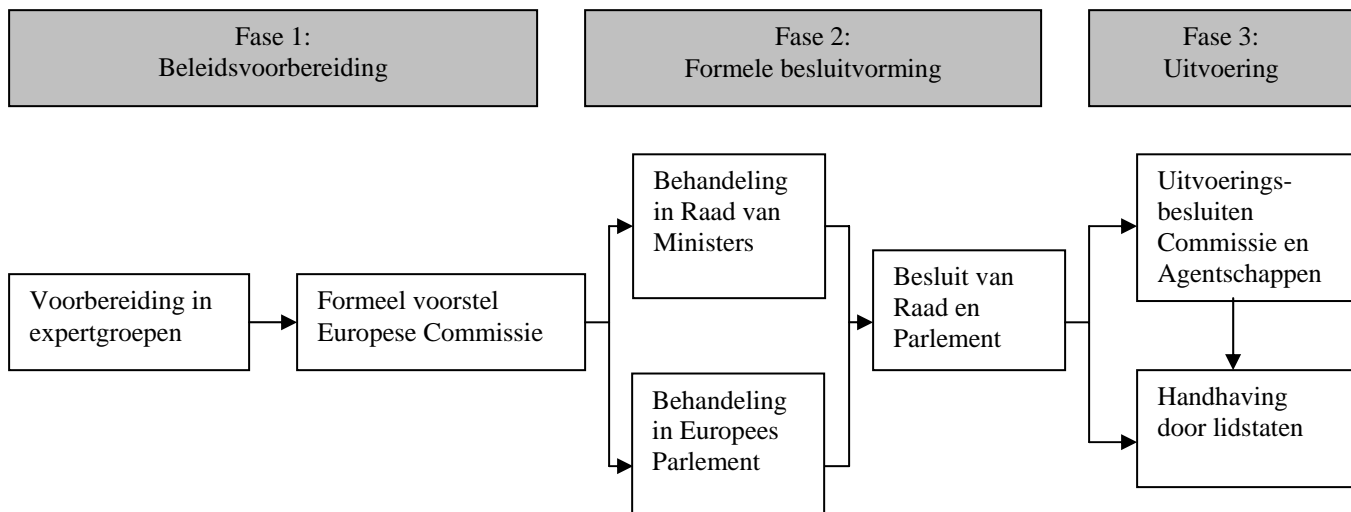
¹³ Kwisthout, Swart-Bodrij & Woldendorp 2007 'De uitvoeringswet REACH: stof tot nadenken over de uitvoering van Europese verordeningen', p. 144.

¹⁴ Voor verdere uitleg zie hoofdstuk 4.

HOOFDSTUK 3 – NEDERLAND OP HET EUROPESE TONEEL

3.1. Inleiding: onderzoeksvragen en onderzoeksaanpak

Europese regelgeving komt tot stand via een complex proces waarin vele regionale, nationale en supranationale belangen samen komen. De REACH verordening is een goed voorbeeld van een langdurig proces waarbij veel verschillende belangen en interesses gemoeid zijn. Het codecisie-besluitvormingsproces in de eerste pijler – waaronder de REACH verordening tot stand is gekomen – kan worden gekarakteriseerd door 3 verschillende fasen: beleidsvoorbereiding, formele besluitvorming en uitvoering (Figuur 1).

Figuur 1 – Schematische weergave van het besluitvormingsproces (Bron: Princen, 2007: 76)

Voor lidstaten van de Europese Unie zijn er diverse momenten waarop participatie in het Europese besluitvormingsproces formeel dan wel informeel geregeld is. In dit hoofdstuk wordt de manier waarop de Nederlandse overheid zich heeft bewogen op het Europese toneel tijdens de eerste twee fasen van dit besluitvormingsproces (de beleidsvoorbereiding en de formele besluitvorming) beschreven. Om een rol te spelen in deze fasen is samenwerking met de Europese Commissie en met de medelidstaten in de Raad van Ministers cruciaal. De rol van de Nederlandse overheid¹⁵ in de wisselwerking met de Europese Commissie, de Raad van Ministers en de overige lidstaten¹⁶ staat dus centraal in dit hoofdstuk.

¹⁵ Met name de rol van de ministeries van VROM en EZ wordt belicht in dit hoofdstuk.

¹⁶ Het Europees Parlement komt aan bod in hoofdstuk 4. De Raad van Ministers is voornamelijk geanalyseerd op het niveau van de Ad Hoc Raadswerkgroep (AHG) en COREPER.

Als we de grote lijnen van de Nederlandse werkwijze op het Europese toneel tijdens het REACH besluitvormingsproces in de periode 1997-2006 uiteenzetten, vallen de volgende aspecten op (zie tabel 3 voor een overzicht van deze kernmomenten)¹⁷:

- Het Nederlandse SOMS programma heeft een belangrijke rol gespeeld in de werkwijze van de Nederlandse overheid in het REACH beleidsproces;
- Nederland is bijzonder actief geweest in het organiseren van workshops en in het onderhouden van contacten met andere lidstaten;
- De Nederlandse overheid heeft tijdens de beleidsvoorbereidende fase profijt gehad van een gedetacheerde expert bij de Europese Commissie;
- Het voorzitterschap van de Raad van Ministers kwam op een cruciaal moment in het REACH onderhandelingsproces.

Dit hoofdstuk richt zich voornamelijk op de evaluatie van ‘het optreden’ – of ‘de werkwijze’ – van de Nederlandse overheid tijdens de totstandkoming van de REACH verordening. De volgende onderzoeksvraag staat centraal:

Welke specifieke werkwijze dan wel strategie heeft de Nederlandse overheid toegepast en benut tijdens het proces van totstandkoming van de REACH verordening en hoe wordt deze gepercipieerd door de betrokken actoren op het Europese toneel?

Omdat er geen vastomlijnd, eenduidig, en vooraf bepaalde ‘Nederlandse strategie’ tijdens de beleidsvoorbereiding en besluitvorming van de REACH verordening is gedocumenteerd, kan deze alleen achteraf worden gereconstrueerd aan de hand van documentanalyse en interviews met direct betrokkenen. Op basis van deze bronnen is een reconstructie van de Nederlandse werkwijze tijdens het proces van beleidsvoorbereiding en besluitvorming gemaakt, waaruit blijkt dat deze werkwijze kan worden geïnterpreteerd als bestaand uit een drietal kernstrategieën:

- (1) Kennisstrategie;
- (2) Netwerkvormingstrategie;
- (3) Voorzitterstrategie.

Met behulp van deze driedeling wordt in dit hoofdstuk beschreven hoe de Nederlandse werkwijze wordt gepercipieerd op het Europese toneel. Tot slot brengt dit hoofdstuk in kaart welke strategieën van de Nederlandse overheid als waardevol kunnen worden beschouwd en welke aandachtspunten meegenomen kunnen worden in toekomstig overheidsoptreden tijdens het Europese besluitvormingsproces.

---

¹⁷ Zie het rapport van Instituut Clingendael (2008), ‘Stof tot nadenken’ voor de basisevaluatie van het gehele proces.

Instituatie	Aantal interviews
Nederlandse departementen (VROM & EZ)	4
Nederlandse permanente vertegenwoordiging	1
Europese Commissie	6
Raadssecretariaat	1
Ambtenaren overige lidstaten	15
Overig	2
Totaal	29

Tabel 2 – Overzicht interviews

Omdat de kernvraag van dit deelonderzoek een vraag naar de perceptie van externe betrokkenen is, zijn interviews (zie tabel 2 en bijlage 1 voor een verdere specificatie) met kernpersonen in de relevante instanties uitgevoerd. Op het nationale niveau zijn ambtenaren van de meest betrokken departementen (VROM en EZ) geïnterviewd. De relevante Europese actoren die zijn benaderd, zijn werkzaam in de Europese Commissie (zowel DG Milieu als DG Ondernemingen), de Ad Hoc Raadswerkgroep (AHG) en COREPER, en in enkele relevante lidstaten. De lidstaten zijn gekozen op basis van hun vermeende bijdrage aan het REACH besluitvormingsproces en/of op basis van hun band met Nederland tijdens dit proces. De volgende lidstaten zijn vertegenwoordigd in de set van interviews: Malta, Slovenië, Duitsland, Verenigd Koninkrijk, Zweden, Denemarken, Finland, Ierland en Luxemburg. De geïnterviewde vertegenwoordigers uit deze lidstaten waren werkzaam in nationale ministeries en in die functie ofwel gedetacheerd bij de Europese Commissie ten tijde van de beleidsvoorbereiding, ofwel betrokken bij de behandeling van het REACH voorstel in de besluitvormingsfase. De waardering van de externe betrokkenen is voor zover mogelijk gevalideerd aan de hand van officiële documenten, verslagen en presentaties (zie de lijst van referenties voor een overzicht van de gebruikte documenten).

Tabel 3: Kernmomenten in de wisselwerking tussen de Nederlandse overheid en Europese partners¹⁸

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
<i>Nederlandse overheid</i>			Verkenning SOMS	Ontwikkeling SOMS	Strategienota SOMS	Workshop Leidschendam II	Gezamenlijke reactie NL departementen op de ontwerp-verordening REACH	Uitvoeringsnota SOMS		
			Workshop Leidschendam I	Workshop Den Haag	Brief van Ministers Jorritsma (EZ) & Pronk (VROM) aan Commissie + Ministers van Milieu & Industrie v/d lidstaten			Workshop Scheveningen II		
					Workshop Scheveningen I					
<i>Europese Commissie</i>					Presentatie witboek		Ontwerp-verordening REACH			
					Detachering NL ambtenaar	Detachering NL ambtenaar	Detachering NL ambtenaar			
<i>Raad van Ministers</i>	Vragen minister De Boer in de Milieuraad	Chester meeting	Conclusies Milieuraad				Oprichting ad hoc raadswerkgroep	NL voorzitterschap		REACH aangenomen
								Expertbijeenkomst annexen		
<i>Contacten met andere lidstaten</i>							Bilaterale gesprekken mbt VZ-schap (Dtl, Fr, Ier, It, Lux, VK)	Voorstel Malta/Slovenië		

¹⁸ Deze tijdslijn pretendeert niet alomvattend te zijn. Het geeft slechts de kernmomenten weer die belangrijk zijn voor het in kaart brengen van de Nederlandse werkwijze op het Europese toneel. Zie bijlage 2 voor een uitgebreidere tijdslijn.

3.2. Kennisstrategie

De nationale Strategie Omgaan met Stoffen (SOMS) heeft een belangrijk stempel gedrukt op de manier waarop de Nederlandse overheid heeft gehandeld tijdens de totstandkoming van REACH. Mede door het parallel ontwikkelen van SOMS bouwde Nederland een goede dossierkennis op waardoor het pro-actief en strategisch kon handelen op Europees niveau. Kortom, mede dankzij SOMS kan de werkwijze van de Nederlandse overheid tijdens het REACH proces voor een belangrijk deel worden gekarakteriseerd als *kennisstrategie*. Nederland wordt gezien als *expert minded* vanwege haar sterke technische chemische expertise en kennis van stoffenbeleid (# 22). In deze paragraaf wordt de manier geanalyseerd waarop de Nederlandse kennisstrategie is uitgedragen en gepercipieerd.

3.2.1. Kennisstrategie via SOMS

De kennisstrategie van Nederland wordt vooral beïnvloed door de manier waarop de Nederlandse overheid SOMS heeft ingezet op het Europese toneel. Het in Nederland geïnitieerde SOMS programma – dat liep van 1999 tot 2004, met de periode 2001-2003 als ontwikkelingsfase – was gestart als een gezamenlijk initiatief van de overheid, het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties met als doel om ideeën en instrumenten te ontwikkelen voor de uitvoering van een nieuw en verbeterd stoffenbeleid. Terwijl er verschil van mening is tussen de Nederlandse respondenten over de vraag of SOMS moet worden gezien als een nationaal traject of als de Nederlandse reactie op de aanstaande verandering van stoffenregelgeving op Europees niveau, is er eensgezindheid over het nut dat SOMS heeft gehad voor Nederland tijdens de totstandkoming van REACH. Het heeft geleid tot goede dossierkennis (# 1, 2, 3, 4, 6), waarbij SOMS zelfs een ‘denktank’ functie heeft vervuld (# 1). Dit bood Nederland de mogelijkheid om in een vroeg stadium een consistente en allesomvattende benadering te ontwikkelen, waardoor men pro-actief en ambitieus de onderhandelingen in kon gaan.

Zoals tabel 3 laat zien, is SOMS actief onder de aandacht gebracht van de Europese instellingen, de lidstaten en de industrie. Voornamelijk aan de hand van de brief van Ministers Jorritsma en Pronk¹⁹, verschillende workshops²⁰, bilaterale contacten, en het in het Engels aanbieden van de strategienota en de voortgangsrapportages tijdens raads werkgroepen, worden speerpunten uit SOMS op het Europese toneel uiteengezet (# 12, 13, 14, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 26). De uitvoeringsnota SOMS definieert vier speerpunten²¹:

1. Het creëren van kennis en de kennisachterstand inhalen voor de meest relevante stoffen;
2. Kennis delen door maximale openbaarheid van gegevens betreffende chemische stoffen;
3. Stoffen prioriteren zodat met voorrang aandacht kan worden besteed aan die stoffen die het grootste gevaar of risico opleveren voor mens en milieu;
4. Een zorgplicht opnemen waarbij kennis over gevaren en risico's van stoffen worden gedeeld zodat eenieder verantwoordelijk kan omgaan met stoffen.

¹⁹ Deze reactie op het witboek aan de Commissie en de ministers van Milieu, Industrie en Volksgezondheid van de EU lidstaten met een begeleidende brief van Ministers Pronk en Jorritsma (DGM/SAS/2001040921), kan worden gezien als het ‘aanbieden van SOMS’.

²⁰ ‘Future European Chemicals Policy’ (Leidschendam, 16-17 december 1999), ‘Strategy On Management of Substances’ (Den Haag, 28-29 juni 2000), ‘European Chemicals policy’ (Scheveningen, 7 december 2001), en ‘EU chemicals policy’ (Leidschendam, 24-25 januari 2002).

²¹ Uitvoeringsnota SOMS, ‘Nederlands stoffenbeleid in internationaal perspectief’, Den Haag 2004, pp. 36-7.

Dit laatste speerpunt sluit aan bij de Nederlandse perceptie dat SOMS de verstoorde relatie tussen een overheid in een regelgevende en handhavende rol en een hierop anticiperend bedrijfsleven moest doorbreken²². SOMS moest een paradigmashift teweeg brengen waarbij het bedrijfsleven gestimuleerd moest worden om zelf met ideeën en oplossingen te komen op het gebied van stoffenbeleid.

Uit de interviews blijkt dat Nederland er inderdaad in is geslaagd SOMS internationaal voor het voetlicht te brengen. Op een enkeling na, hebben alle buitenlandse respondenten gehoord van SOMS en weten velen van hen ideeën hieruit te reproduceren: “*A very good idea. It gave a clear structure to handle/register dangerous substances, clear assessment procedures, proposals for restrictions and authorization*” (# 15)²³. Twee aspecten hebben in het bijzonder de aandacht getrokken: het prioriteren van stoffen (# 11, 18, 20) en de grote verantwoordelijkheid voor producenten (# 12, 13, 26). Uit de opmerkingen van de respondenten blijkt dat SOMS voornamelijk wordt gezien als Nederlands traject. Het wordt gezien als een programma dat beleidsmatig alleen uitvoerbaar is in een consensuscultuur zoals deze bestaat in Nederland (# 12), dat moeilijk over te hevelen is naar Europees niveau (# 6, 8, 12), en dat op veel punten afwijkt van de richting ingezet door de Commissie in het witboek ‘Strategie voor een Toekomstig Beleid voor Chemische Stoffen’ (# 11)²⁴. Ook is voor een aantal externe betrokkenen overduidelijk dat de Nederlandse overheid mede dankzij SOMS een behoorlijke kennisvoorsprong had op veel van de andere lidstaten (# 15, 23, 26). SOMS heeft dus zowel volgens de nationale als internationale respondenten een belangrijke rol gespeeld in de manier waarop de Nederlandse overheid zowel technische kennis van stoffen als kennis van stoffenbeleid kon inzetten en heeft ingezet tijdens de totstandkoming van REACH.

3.2.2. Kennisstrategie tijdens de beleidsvoorbereidingsfase

Zowel de Nederlandse betrokkenen als een respondent bij de Europese Commissie hebben aangegeven dat de totstandkoming van het witboek een bijzonder gesloten en interne aangelegenheid was (# 1, 2, 11). Na publicatie van het witboek – waar duidelijk werd dat de richting van dit Europese traject een andere insteek kreeg dan het Nederlandse SOMS programma – werden verschillende strategieën benut (# 2, 18, 20)²⁵. Net als een aantal andere lidstaten (onder andere Denemarken en Zweden) heeft de Nederlandse overheid nationale ideeën over vernieuwing van het stoffenbeleid aangeboden aan de Commissie. Hoewel het moeilijk is aan te geven welk effect het heeft gehad, heeft dit op zijn minst ertoe geleid dat de Commissie officieel op de hoogte was van het Nederlandse standpunt (# 11).

---

²² ‘Strategy On Management of Substances’, Report Workshop CEFIC – VNCI – VROM, 28 – 29 June, 2000, p. 8.

²³ Opvallend is dat uit het onderzoek dat is verricht in het kader van hoofdstuk 4 blijkt dat leden van het Europees Parlement een stuk minder goed op de hoogte bleken te zijn van de inhoud van SOMS dan respondenten uit de Commissie en andere lidstaten.

²⁴ Vooral de grote eigen verantwoordelijkheid voor de industrie zoals benadrukt in SOMS, werd als voorbeeld genoemd van een aspect dat in andere lidstaten moeilijk te kopiëren is.

²⁵ SOMS bestrijkt slechts een deel van het totale stoffenbeleid en moet veel meer worden gezien als de landenpositie van Nederland. Verder legt SOMS veel meer de nadruk op prioriteren. Zie de ‘drieslag’ in: Ministerie van VROM. ‘Strategienota Omgaan Met Stoffen’, Den Haag 2001, pp. 39-40. Zie verder de kritiek van Nederland op het witboek in: ‘Kaderinstructie Witboek Chemische Stoffen Strategie’.

Een essentieel onderdeel van de Nederlandse kennisstrategie vormt de unieke detachering van een Nederlandse expert²⁶ bij DG Milieu van de Europese Commissie van eind 2001 tot en met het verschijnen van de ontwerpverordening in oktober 2003. Deze detachering kan uniek genoemd worden omdat deze op parttime basis plaatsvond. In de regel is detachering van nationale experts bij de Europese Commissie alleen mogelijk op fulltime basis om belangenverstrengeling te voorkomen. Echter, volgens betrokkenen in de Commissie is er voor de Nederlandse expert een uitzondering gemaakt vanwege zijn integere reputatie (# 9, 11). De detachering van de expert wordt door de Nederlandse overheid aangegrepen als een kans om ontwikkelingen in de beleidsvoorbereidende fase van REACH te monitoren. Een gedetacheerde expert kan hierbij dienen als aanspreekpunt voor nationale beleidsambtenaren werkzaam in Den Haag of bij de Permanente Vertegenwoordiging in Brussel; dit is met name van belang omdat de Nederlandse overheid in deze fase van ontwerp weinig tot geen toegang heeft tot het formuleringsproces binnen de Commissie.²⁷

In het REACH dossier werd de Nederlandse expert aangesteld met de hoofdtaak om een *awareness raising workshop* te organiseren (# 1). Echter, de expert heeft zich tijdens zijn detachering vooral beziggehouden met het meeschrijven aan de annexen V-XI van de ontwerpverordening (# 1) – een essentieel onderdeel van REACH²⁸. De detachering wordt gewaardeerd als een kans om het beleidsproces te beïnvloeden (# 1, 12) en een aanknopingspunt om de ambtelijke achterban op de hoogte te brengen van ontwikkelingen in de schrijversploeg (# 1, 2, 4). De manier waarop deze detachering zowel organisatorisch als inhoudelijk werd ingevuld, wordt zowel nationaal als internationaal bijzonder gewaardeerd (# 3, 6, 11, 15, 18, 20). Inhoudelijk zijn met name de volgende Nederlandse ideeën tijdens de detachering van de expert ingebracht en vervolgens terug te vinden in het Commissievoorstel:

- *Duty of Care*;
- *Information through the supply chain*;
- *Registration of Substances*²⁹.

Echter, als gevolg van de reacties uit de internetconsultatie – waarbij *stakeholders* in het REACH proces zoals non-gouvernementele organisaties en de chemische industrie middels ongeveer 6400 reacties op het voorontwerp van het Commissievoorstel reageerden – werden bovengenoemde punten herschreven of verdwenen deze. Hieruit kan worden afgeleid dat de beïnvloeding van de Commissie door de gedetacheerde expert op onderdelen succesvol was in de voorbereiding, maar dat deze door invloed en consultatie van andere actoren grotendeels is teniet gedaan.

Over het algemeen kan gesteld worden dat het doel van detachering is om de Commissie te voorzien van kennis en praktische ervaring op specifieke vakgebieden; in dit geval stoffenbeleid³⁰. Eén van de respondenten stelde dat de Nederlandse expert praktische en technische ervaring meebracht die binnen de Commissie ontbrak (# 11). Vooral de Duitse en

---

²⁶ De Kwaastenet, M., De Graaf, R., Goezinne, B., Bosscher, P., Van Lierop, L. (2007) 'De strijd voor de gestreepte naaktslak', p. 12. Een expert wordt hier gedefinieerd als: "Een medewerker bij de (rijks-)overheid of bij kennisinstellingen met een specifieke deskundigheid die breed gerespecteerd wordt".

²⁷ Suvarierol, S. and Van den Berg, C. (2008) 'Bridge Builders or Bridgeheads in Brussels? The World of Seconded National Experts', pp. 116-7.

²⁸ Annexen I-XVII, pp. 235.36, Regulation (EC) No 1907/2006 of the European Parliament and of the Council of December 2006.

²⁹ Commission of the European Communities (2003) 'Consultation document concerning REACH', pp. 8-10.

³⁰ Suvarierol, S. and Van den Berg, C. (2008) 'Bridge Builders or Bridgeheads in Brussels? The World of Seconded National Experts', p. 109, 117. Nederland is een land met een hoge mate aan expertise op terreinen die zeer gewild zijn bij de Commissie. Deze bevatten onder meer: landbouw, milieu en transport.

Britse ambtenaren zijn onder de indruk van hoe Nederland de detachering had georganiseerd (# 15, 18, 19). In Duitsland bestaat er geen politieke cultuur van contact houden tussen de gedetacheerde ambtenaar en zijn of haar ministerie. Er wordt dus geen gebruik gemaakt van de positie en kennis van gedetacheerden bij de Commissie.

De detachering van nationale experts bij de Europese Commissie tijdens de ontwikkelingsfase van Europese regelgeving werd terecht gezien als een constructieve mogelijkheid om aan het beleidsproces op Europees niveau bij te dragen. Waar in dit specifieke geval sprake was van een unieke situatie omdat een mogelijkheid voor parttime detachering werd geschapen, leren we van de Duitse respondenten dat er zorg moet worden gedragen voor een geïnstitutionaliseerde terugkoppeling naar het thuisfront in het geval van fulltime detachering. In het algemeen geldt dat er veelal sprake is van eenrichtingsverkeer: *“Expertise of Dutch ministries/authorities flows largely toward the Commission [but] the Dutch administration does not always get the EU expertise back”*.³¹

3.2.3. Kennisstrategie tijdens de besluitvormingsfase

Een aantal lidstaten wordt meerdere malen genoemd als zwaargewicht tijdens de besluitvormingsfase: het Verenigd Koninkrijk, Duitsland en Frankrijk³². Nederland wordt ook vaak in dit rijtje geplaatst (# 10, 11, 15, 17, 18), in het bijzonder vanwege haar sterke reputatie op het gebied van stoffenbeleid (# 18, 20, 22, 23). Opvallend is dat de kleinere en nieuwe lidstaten de inzet van de Nederlandse expertise – in combinatie met de open houding – bijzonder waarderen (# 7, 8, 10, 22). Vooral de goede voorbereiding en de actieve houding op het Europese toneel worden gewaardeerd. Nederland lijkt tijdens de ontwerpfase een stap verder in het denken over stoffenbeleid dan andere landen (# 6, 15, 22). Tijdens de vergaderingen van de AHG heeft Nederland een positieve bijdrage geleverd door veel werkdocumenten in te dienen³³ en viel de constructieve en gedetailleerde positie van de Nederlandse overheid op (# 6, 8, 10, 12, 16, 18, 22): *“The Dutch put their money where their mouth is”* (# 23).

Net als het Verenigd Koninkrijk, en mede dankzij SOMS, heeft Nederland een overkoepelende aanpak, en niet een *issue-to-issue* benadering³⁴. Deze aanpak heeft een positieve invloed op de reputatie van een lidstaat en kan in potentie een belangrijke rol spelen bij de mate van invloed van een land tijdens de onderhandelingen (# 17). Daarnaast, ook weer in vergelijking met het Verenigd Koninkrijk, wordt de belangrijke rol van de nationale expert als back-up voor de vertegenwoordiger in de raadsvergaderingen als cruciaal omschreven (# 16, 26). In het bijzonder wordt de unieke combinatie van inhoudelijke deskundigheid en management/onderhandelingsvaardigheden geroemd.

Samenvattend kan de Nederlandse kennisstrategie tijdens de besluitvormingsfase worden getypeerd als een pro-actieve en overkoepelende aanpak, uiteengezet via het indienen van constructieve en gedetailleerde werkdocumenten, waarbij een strategische combinatie van onderhandelaars en experts is ingezet.

---

³¹ Suvarierol, S. and Van den Berg, C. (2008).

³² Ook een aantal keer genoemd worden Italië, Finland, Denemarken, Zweden en Malta.

³³ Ook het Verenigd Koninkrijk en Zweden hebben veel werkdocumenten ingediend. Council of the European Union, the Dutch delegation, Ad hoc Working party on Chemicals, Brussels, 5 February 2004, 6012/04.

³⁴ Department for Environment Food and Rural Affairs (2002). ‘New EU Chemicals Strategy Position Statement by the UK Government and the Devolved Administrations’. London.

3.2.4. De Nederlandse kennisstrategie in vergelijkend perspectief³⁵

De grondige Nederlandse voorbereiding en expertise zijn niet uitzonderlijk. Voornamelijk het Verenigd Koninkrijk wordt in één adem genoemd als men Nederland roemt, wat een korte vergelijking interessant maakt. Vaak wordt gesteld dat het Verenigd Koninkrijk een vergelijkbare strategie had: in een vroeg stadium een eigen, allesomvattend standpunt bepalen, en dat – op basis van veel gesprekken met geïdentificeerde sleutelpersonen (# 20) – uitdragen op Europees niveau. Hiermee geeft het Verenigd Koninkrijk blijk van het belang van *know-how* en *know-who*; met andere woorden ‘[t]horough substantive knowledge as well as knowledge of the organisations, procedures and individuals who shape the policy environment’³⁶. Er zijn echter twee cruciale verschillen waardoor de aanpak van het Verenigd Koninkrijk (in een vergelijkend perspectief) toch hoger wordt aangeslagen dan de Nederlandse strategie. Ten eerste heeft het Verenigd Koninkrijk eerder en beter oog gehad voor de belangen en positie van de Commissie zelf en in samenhang daarmee geprobeerd de eigen positie daarop in te stellen (# 4, 12, 17, 18, 20). Ten tweede heeft het Verenigd Koninkrijk zich niet voorbereid door middel van een concreet nationaal traject. Er is getracht om op nationaal niveau zo vroeg mogelijk tot een gezamenlijk, meer flexibel, standpunt te komen om vervolgens op deze basis op Europees niveau coalities te vormen³⁷.

Door SOMS was Nederland al zo ver gevorderd in de eigen nationale gedachtevorming dat er sprake was van een scheve verhouding met andere lidstaten die op het gebied van chemisch stoffenbeleid nog niet zo ver waren en een meer *issue-to-issue* aanpak hanteerden. Dit, in combinatie met het niet centraal meenemen van de positie van de Europese Commissie, heeft ervoor gezorgd dat Nederland niet optimaal gebruik heeft kunnen maken van haar koploperspositie. Er wordt wel gesteld dat het Verenigd Koninkrijk door haar intensieve contacten binnen de Europese Commissie, er beter in is geslaagd een voet tussen de deur te krijgen tijdens het zeer besloten proces van het opstellen van het witboek. Deze laatste opmerking lijkt aan te geven dat de Nederlandse overheid kan trachten meer continuïteit aan te brengen en effectiever gebruik zou kunnen maken van de verticale netwerkrelaties³⁸ tussen nationale en Europese beleidsambtenaren en experts. In het REACH beleidsproces is er, na de beëindiging van de detachering van de Nederlandse expert, minder expliciet een vervolg aan de contacten met de Commissie gegeven. Tijdens de fase van de formele besluitvorming van REACH was de expert niet langer bij de Commissie gedetacheerd en ondersteunde hij de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging tijdens het voorzitterschap. In deze fase formuleert, naast de Raad en het Europees Parlement, ook de Commissie continue een eigen – niet bindend – standpunt in termen van wat wel of niet acceptabel is in de uiteindelijke

---

³⁵ In dit hoofdstuk is, naar aanleiding van de vele verwijzingen van respondenten, enkele malen de vergelijking getrokken tussen Nederland en het Verenigd Koninkrijk in het hanteren van een hoogstaande en effectieve kennisstrategie. Echter, we moeten ons hierbij afvragen in hoeverre deze vergelijking voor Nederland relevant is. Zoals hierboven is gesteld opereert het Verenigd Koninkrijk aan de hand van dossiers van waaruit ambtenaren strategisch kunnen worden ingezet waarbij continuïteit in de personele bezetting minder relevant is en verandering hierin daardoor ook vaker voorkomt. Voor Nederland is dit onderdeel van de ambtelijke politieke cultuur vreemd, want het strookt niet met de nationale capaciteiten en mogelijkheden. Ook heeft het Verenigd Koninkrijk een groter stemgewicht in de Raad van Ministers dan Nederland. Hierdoor is eerstgenoemde per definitie een partner met meer status die op basis van machtspolitiek en strategische samenwerking voorstellen kan beïnvloeden in de Raad. Opmerkelijk is wel dat tijdens het REACH proces het Verenigd Koninkrijk het juist niet heeft laten aankomen op machtsuitoefening tijdens de formele besluitvorming. Het heeft er voor gekozen om zo vroeg mogelijk in de beleidsvoorbereiding invloed uit te oefenen door overheidsbreed gedragen onderwerpen op Europees niveau uit te dragen.

³⁶ Jönsson, C., Strömviik, Strömviik, M. (2005). ‘Negotiating in networks’ p. 18.

³⁷ Department for Environment Food and Rural Affairs (2002). ‘New EU Chemicals Strategy Position Statement by the UK Government and the Devolved Administrations’. London.

³⁸ Slaughter, A-M. (2004). *A New World Order*, p. 21.

verordening. Hiernaast nemen ambtenaren van de Commissie deel in de raads werkgroep en treden zij op als bemiddelaar tussen lidstaten en als ‘voorvechter’ van de ontwerpverordening³⁹. Ook werd de Commissie middels amendementen van lidstaten aangespoord om bepalingen van de ontwerpverordening verder toe te lichten (# 26). Vooral in de eerstgenoemde rol als een ‘architect van het compromis’ over controversiële deelonderwerpen kan de Commissie een belangrijke bondgenoot vormen. Sommige lidstaten, zoals het Verenigd Koninkrijk, kiezen er dan ook voor om tijdens deze fase intensief contact met de Commissie te onderhouden. Kortom, in deze fase is het strategisch relevant voor Nederland om in de toekomst actief gebruik te maken van de verticale contacten met de Commissie.

Daarnaast leeft bij sommigen het beeld dat de Nederlandse overheid te sterk heeft willen inzetten op het volgen van een eigen koers – in de vorm van SOMS – om vervolgens de Commissie hiermee te confronteren en ernaar te streven dit programma over te hevelen van het nationale naar het Europese niveau (# 27). Aan de ene kant heeft dit geleid tot een ‘denktank functie’. Door SOMS kon de Nederlandse delegatie alternatieven voor de ontwerpverordening bieden (# 23, 26). Aan de andere kant miste Nederland hierdoor een zekere mate van flexibiliteit om naar een werkbaar model op Europees niveau te zoeken, dat acceptabel zou kunnen zijn voor zowel lidstaten alsmede de Europese industrie (# 17, 18, 27). Deze houding heeft volgens sommige respondenten tot spanningen geleid tijdens de onderhandelingen (# 12, 18, 27). Tevens stelde een respondent dat: *“The SOMS-kind approach was not so popular because it goes against the grain of REACH, which is about acquiring a basic level of data on all chemicals”* (# 20).

Samenvattend kunnen we stellen dat de Nederlandse inbreng in het REACH besluitvormingsproces gebruik maakte van een ‘kennisstrategie’. Van belang hierbij is dat verschillende types kennis een rol hebben gespeeld. Om een succesvolle en strategische bijdrage te kunnen leveren aan Europese onderhandelingen is er in de eerste plaats *technische* kennis van stoffen nodig. In de tweede plaats is er behoefte aan kennis van *stoffenbeleid*, en als derde type heeft men kennis nodig van het *EU beleidsproces*. Alleen als deze verschillende types kennis samenkomen, is er een basis voor succesvolle onderhandelingen. Aan de hand van onze bevindingen kunnen we concluderen dat Nederland, in de vorm van SOMS, goed voorbereid was op nieuw Europees stoffenbeleid. In zowel de beleidsvoorbereidende- als de besluitvormingsfase van de verordening kwam Nederland met ideeën en voorstellen die altijd gebaseerd waren op technische kennis van stoffen en kennis van stoffenbeleid. Met de detachering van een Nederlandse expert bij de Europese Commissie en het aandragen van ideeën en praktische compromisvoorstellen (# 18; zie ook 3.4) tijdens het REACH proces, heeft Nederland blijk gegeven goed op de hoogte te zijn van de mogelijkheden binnen het EU beleidsproces. Tegelijkertijd kunnen we stellen dat Nederland haar *kennisvoorsprong* wellicht beter had kunnen benutten als er meer en op een nog flexibelere manier rekening was gehouden met de standpunten van de Europese Commissie en de andere lidstaten.

3.3. Netwerkvormingstrategie

De Nederlandse kennis op het gebied van stoffen en stoffenbeleid is niet alleen cruciaal geweest om tot een overkoepelende onderhandelingsinzet tijdens het REACH beleidsproces te komen. De aanwezigheid van kennis heeft ook zijn weerslag gehad op de manier waarop de Nederlandse overheid heeft geopereerd in de wisselwerking met de andere lidstaten op het

---

³⁹ Hayes-Renshaw, F. (2006). ‘The Council of Ministers’, p. 76.

Europese toneel. In andere woorden, op basis van eigen kennis en expertise – mede voortgekomen uit SOMS – ontwikkelde de Nederlandse overheid een bepaalde werkhouding die kan worden omschreven als ‘netwerkvormingstrategie’. Deze strategie wordt gekarakteriseerd door een open en pragmatische houding naar andere lidstaten toe in de vorm van bilaterale en multilaterale contacten in ‘horizontale informatienetwerken’. In deze netwerken wisselen en dragen beleidsambtenaren en experts kennis uit over aspecten binnen hun beleidsterrein, bijvoorbeeld door middel van “*technical assistance and training programs provided by one country’s officials to another*”⁴⁰.

3.3.1. Het belang van kennisoverdracht

Bovengenoemde opmerkingen sluiten nauw aan bij onze bevindingen dat de Nederlandse overheid de aanwezige *technische* kennis van stoffen en stoffenbeleid actief heeft ingezet tijdens het REACH beleidsproces. In de eerste plaats heeft dit plaatsgevonden aan de hand van REACH cursussen voor nieuwe lidstaten, georganiseerd door de Rijksvoorlichtingsdienst (# 4)⁴¹. Verder assisteerde het ministerie van VROM de autoriteiten van de nieuwe Europese lidstaat Estland bij de voorbereiding op de uitvoering van REACH. Deze assistentie bestond uit studiereizen van Estse ambtenaren naar Nederland en trainingen verzorgd door het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)⁴². Via deze voorbeelden van kennisdeling legt Nederland relevante contacten en creëert het een netwerk op Europees expertniveau. In het verlengde hiervan creëert de Nederlandse overheid voor zichzelf een positie als *vraagbaak* voor deze collega-experts. Men zou kunnen stellen dat dit een manier is om de eigen visie over stoffenbeleid te kunnen exporteren en bondgenootschappen te sluiten.

Door respondenten uit de nieuwe lidstaten wordt de open manier van kennisoverdracht door de Nederlandse overheid genoemd (# 8, 10). Vooral de sterke aanwezigheid van Nederlandse experts in door de Europese Commissie georganiseerde trainingen over stoffenbeleid en de kennismaking met Nederlandse ideeën over stoffenbeleid door middel van een detachering bij RIVM worden aangestipt. Ook de aanwezigheid van Nederlandse experts in het pre-REACH Bevoegde Autoriteiten Overleg, waar Nederland overtuigde door kennis van zaken (# 11), vormt een belangrijk aanknopingspunt om contacten te leggen met experts van andere lidstaten.

Naast de bijdrage aan trainingen en het Bevoegde Autoriteiten Overleg, heeft de Nederlandse overheid een aantal workshops georganiseerd die een belangrijke rol spelen in de netwerkvormingstrategie⁴³. De eerste van deze workshops, georganiseerd in 1999, betrof een *brainstorm*-sessie tussen experts van lidstaten en de Commissie over het toekennen van verantwoordelijkheid aan *stakeholders* in het toekomstige Europese stoffenbeleid⁴⁴. De tweede workshop, in 2000, had als doel om het SOMS programma te bespreken met de koepelorganisatie voor de Europese industrie – CEFIC⁴⁵. Ten derde was er de workshop *European Chemicals Policy*, waar Nederlandse en Europese partijen in de context van het

---

⁴⁰ Slaughter, A-M. (2004). *A New World Order*, p. 19.

⁴¹ Relevante nieuwe lidstaten zijn: Slowakije, Tsjechië en Bulgarije.

⁴² VROM (2005) ‘Raising awareness and promoting preparations for the implementation of the REACH regulation in Estonia’, pp. 7-8.

⁴³ De onder het Nederlandse EU-voorzitterschap georganiseerde workshop *Impact Assessments* in oktober 2004 wordt besproken in paragraaf 3.4.

⁴⁴ VROM (1999) ‘Future European Chemicals Policy: Report Brainstorming session’. Leidschendam 16-17 December.

⁴⁵ VROM (2000) ‘Strategy On Management of Substances: Report Workshop CEFIC – VNCI – VROM’. Den Haag, 28 – 29 juni.

witboek, het stoffenbeleid onder de loep namen⁴⁶. Ten slotte vond in 2002 de workshop *EU Chemicals Policy* plaats over ontwikkelingen en mogelijke implementatie op nationaal niveau van ideeën geformuleerd in het witboek en de Raadsconclusies van juni 2001⁴⁷. Tijdens deze workshops werden ideeën uit SOMS uitgedragen en werd van gedachten gewisseld met lidstaten, non-gouvernementele organisaties en industrie over nieuw stoffenbeleid. Al deze verschillende “momenten van kennisoverdracht” hebben geleid tot een beeld van Nederland als een lidstaat met kennis van zaken op het gebied van stoffen en stoffenbeleid. Door een van de respondenten wordt zelfs gesproken van een “*Dutch school of risk assessment*” (# 8). Deze reputatie is van essentieel belang voor mogelijkheden tot netwerkvorming.

3.3.2. Van kennisoverdracht naar netwerkvorming

Ten tijde van het REACH beleidsproces heeft de Nederlandse overheid wisselende coalities gevormd met individuele of groepen lidstaten op punten waar men elkaars standpunten kon versterken⁴⁸. Nederland heeft hierbij actief geprobeerd steeds diverse formaties te gebruiken; het wekt weerstand op als veelal één lidstaat of dezelfde groep lidstaten voorstellen aandraagt (# 4, 6). Daarnaast heeft er voornamelijk in de fase ter voorbereiding van het voorzitterschap veel bilateraal overleg plaatsgevonden. Verschillende overwegingen speelden hierbij een rol. Er is vooral contact gelegd met de lidstaten die vlak voor of na Nederland verantwoordelijk waren voor het voorzitterschap: Ierland, Luxemburg en het Verenigd Koninkrijk. Daarnaast heeft intensief contact plaatsgevonden met landen die inhoudelijk een sterke mening hadden over REACH en belang hadden bij de totstandkoming van Europese regelgeving (Duitsland, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk).

Tijdens de besluitvormingsfase rondom REACH zijn er nooit grote ingrijpende tekstvoorstellen gekomen; zelfs het relatief substantiële “*one substance one registration (OSOR)*” voorstel van het Verenigd Koninkrijk en Hongarije moet in dit licht worden gezien (# 6)⁴⁹. De Nederlandse overheid heeft op informele wijze meegedacht met lidstaten die met voorstellen kwamen en getracht deze richting te geven. Het in de interviews meest genoemde voorbeeld is de Nederlandse betrokkenheid bij de voorbereiding van het voorstel voor informatievereisten laag volume stoffen van Malta en Slovenië. Dit voorstel is geschreven na de workshop *Impact Assessments* in oktober 2004 en was in het bijzonder voor Malta – als handelsland met veel middelgrote industrie – van groot belang⁵⁰. De Nederlandse inbreng in dit voorstel wordt bijzonder gewaardeerd door de betreffende lidstaten (# 7, 8, 10). Mede door het indienen van dit voorstel werden zowel Malta als Slovenië gezien als lidstaten die actief en constructief participeerden in de REACH onderhandelingen (# 3, 4, 16). Eén van de Nederlandse respondenten opperde dat het strategisch handig is om juist nieuwe lidstaten actief te betrekken bij voorstellen tot aanpassing omdat hierdoor de slagingskans wordt vergroot (# 4)⁵¹. Deze samenwerking paste goed in het streven van Nederland om tijdens de onderhandelingen tot een werkbare verordening te komen.

⁴⁶ VROM (2001) ‘Workshop European Chemicals policy’. Scheveningen 7 december.

⁴⁷ VROM. ‘Report of the Workshop on EU chemicals policy’. Leidschendam 24-25 januari 2002.

⁴⁸ VROM, ‘REACH als voorbeeld voor “Beter omgaan met Brussel”’.

⁴⁹ Council of the European Union, ‘One Substance, One Registration’, Brussels, 14 January 2004, 5285/04.

Kaderinstructie REACH, p.3. Het wijzigingsvoorstel OSOR van het Verenigd Koninkrijk en Bulgarije bestaat uit twee hoofdelementen. Het eerste element benadrukt de gezamenlijke indiening door producent en importeur van één registratiedossier per stof. Het tweede element richt zich op het delen van testgegevens (zowel dierproefgegevens als niet-dierproefgegevens) van stoffen.

⁵⁰ De Nederlandse steun aan het voorstel van Malta en Slovenië stond voornamelijk in het teken van de procesmatige voortgang. Zie ook 3.4.

⁵¹ Zie ook de bijdrage van Hongarije in het Britse OSOR voorstel in dit licht.

In haar aanpak wordt Nederland ook gewaardeerd als een pragmatische lidstaat die wetgeving over stoffenbeleid praktisch en werkbaar wilde inrichten (# 6, 7, 16, 17). Anders dan bijvoorbeeld noordelijke lidstaten als Denemarken en Zweden, die erg gericht waren op een goede regelgeving ter bescherming van milieu, wordt Nederland gezien als een lidstaat die de middenweg zoekt tussen milieu en industrie. In deze aanpak en zienswijze vertoont Nederland grote overeenkomsten met het Verenigd Koninkrijk. Laatstgenoemde is gelijkgezind in haar streven naar een werkbare stoffenregelgeving, en zoekt ook op een onbevangen manier contacten met andere lidstaten.

3.3.3. Waardering voor de Nederlandse werkhouding

Omdat REACH een speerpunt was voor Nederland als lidstaat – en later ook als voorzitter – wilde Nederland dit ook uitdragen. Er is op verschillende momenten actief naar middelen tot kennisoverdracht gezocht via trainingen en workshops, maar ook via samenwerking met andere lidstaten. Deze open en pragmatische houding van de Nederlandse betrokkenen wordt expliciet gewaardeerd door respondenten uit andere lidstaten. Respondenten uit Malta en Slovenië waarden de “*active support*” (# 10) die is geboden tijdens het proces van uitwerken van hun voorstel. Dit wijst erop dat de open werkhouding en actieve en wisselende coalitievorming een rol hebben gespeeld in de waardering voor Nederland als partner in het REACH beleidsproces. Met name ten tijde van het Nederlandse voorzitterschap wordt de Nederlandse strategie omschreven als “*building trust and encouraging member states, also new and small ones, to come with proposals and then show genuine interest in these proposals*” (# 10).

3.4. Voorzitterstrategie

Het Nederlandse voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie in de periode juli tot en met december 2004 viel samen met de eerste tekstonderhandelingen over de ontwerpverordening REACH. Ten behoeve van de procesmatige voortgang hanteerde Nederland een formele afstemmingsstructuur binnen het ministerie van VROM, interdepartementaal en op Europees niveau⁵². Centraal in deze afstemmingsstructuur stond het dossierteam dat eind 2003 was opgericht ter voorbereiding op het voorzitterschap in de Concurrentievermogenraad en Milieuraad, en de Nederlandse instructie ten behoeve van de Nederlandse delegatie in de AHG. Interdepartementale afstemming vond plaats in de interdepartementale Coördinatiecommissie Internationale Milieuzaken (CIM groep)⁵³. Gedurende het halfjaar van het voorzitterschap werd deze afstemmingsstructuur aangevuld met het Voorzitterschapsteam en de Stuurgroep Voorzitterschap.⁵⁴

---

⁵² Dossierteam REACH, ‘Suggesties voor taakstelling, opzet, organisatie, taakverdeling, te behandelen onderwerpen’, etc.

⁵³ Instituut Clingendael (2008). Het dossierteam, met vertegenwoordigers van VROM, EZ en BZ, stelde de instructies op voor de Nederlandse onderhandelingsinzet. Deze instructies kwamen vervolgens aan de orde in de CIM waar – vanwege tijdsdruk – geen inhoudelijke bespreking plaatsvond.

⁵⁴ Instituut Clingendael (2008), p. 25.

2004	januari-juni	Ierland
2004	juli-december	Nederland
2005	januari-juni	Luxemburg
2005	juli-december	Verenigd Koninkrijk
2006	januari-juni	Oostenrijk
2006	juli-december	Finland

Tabel 4 – Overzicht EU voorzitterschappen tijdens de REACH besluitvormingsfase

3.4.1. De Europese ambities onder het Nederlands voorzitterschap

Onder het Ierse voorzitterschap in de periode januari tot en met juni 2004 vond een eerste uitgebreide lezing van het voorstel plaats en is er een begin gemaakt met het voeren van een debat op hoofdlijnen. Hierna is onder het Nederlandse voorzitterschap de ontwerpverordening in zeven bijeenkomsten van de Ad-Hoc Raadswerkgroep Chemische Stoffen (AHG) artikelsgewijs besproken⁵⁵. Door enkele respondenten is opgemerkt dat dit voorzitterschap het moment vormde waarop Nederland niet langer bovenmatig vanuit SOMS naar het REACH dossier keek (# 12). Waar tijdens de beginfase van de onderhandelingen onder het Ierse voorzitterschap Nederland REACH voornamelijk door de bril van SOMS bekeek (# 12, 17, 18), lijkt er tijdens het Nederlandse voorzitterschap een *switch* te hebben plaatsgevonden waarbij Nederland meer *Europe minded* werd en meer realistisch en pragmatisch naar de verordening begon te kijken (# 12).

Een cruciale beslissing is geweest om, vanwege de technische complexiteit, de annexen IV-IX niet te bespreken in de AHG, maar tijdens een speciale bijeenkomst van experts. Het Strategiedocument REACH opgesteld door het dossierteam ten behoeve van het Nederlandse voorzitterschap stelt dat: “*De ambitie van het Nederlandse voorzitterschap inzake REACH ligt gezien de omstandigheden in het bijzonder op het procesmatige vlak en in beperkte mate op het inhoudelijke vlak*”⁵⁶. Omdat de onderhandelingen over het REACH dossier door uiteenlopende omstandigheden op zowel Europees als nationaal niveau⁵⁷ nog in een vroeg stadium waren, werd ingeschat dat het niet realistisch was om tijdens het Nederlandse voorzitterschap tot een finale uitkomst te komen. Hoewel het Strategiedocument de ambitie uitsprak om, in het meest gunstige geval, tot een politieke overeenstemming in de Raad te komen, werd tegelijkertijd benadrukt dat het realiseren hiervan moeilijk zou worden.

Nederland besloot dan ook de nadruk te leggen op de procesmatige voortgang, dat wil zeggen een voortvarende behandeling van het voorstel tijdens de opeenvolgende voorzitterschappen waaronder het Nederlandse. Om dit te bewerkstelligen zijn gesprekken gevoerd met het Ierse voorzitterschap en de inkomende voorzitterschappen van Luxemburg en het Verenigd Koninkrijk. De twee laatstgenoemde landen gaven aan te willen samenwerken met Nederland

⁵⁵ Van der Wielen, A. ‘REACH in the Council: Results of the NL Presidency and planning LU Presidency’, presentatie 16 maart 2005, Brussel.

⁵⁶ ‘Strategiedocument REACH ten behoeve van het Voorzitterschap NL 2e helft 2004’, dossierteam, REACH, 1 juli 2004, p. 23.

⁵⁷ Hierbij moet gedacht worden aan de toetreding van nieuwe lidstaten, de verkiezing van het Europees Parlement, het aantreden van de nieuwe Commissie, en lidstaten die hun finale positie laten afhangen van de resultaten van nationale *business impact studies* die op dat moment nog niet gereed waren. Zie verder: Smulders, M. ‘De invloed van de door Nederland georganiseerde workshop over de REACH impact studies op de totstandkoming van de REACH Verordening’, Den Haag 2008.

en hiertoe werden procesafspraken gemaakt omtrent betrokkenheid bij de voorbereiding en afronding van de AHG⁵⁸. Zo werd er, zoals gebruikelijk is, een *Joint Presidency Work Programme* tussen de drie lidstaten en het Raadssecretariaat opgesteld. Dit programma vormde een deel van een groter strategisch programma dat de samenwerking tussen opeenvolgende voorzitterschappen moet bevorderen⁵⁹.

De nauwe samenwerking tussen de opeenvolgende voorzitterschappen van de gelijkgezinde lidstaten Nederland, Luxemburg en het Verenigd Koninkrijk wordt door enkele respondenten gewaardeerd als een goed voorbeeld van een team van drie voorzitterschappen (# 20, 23, 26). Ruim voor de respectievelijke voorzitterschappen van de drie lidstaten werden er afspraken gemaakt over politieke samenwerking en het hanteren van bepaalde werkwijzen⁶⁰. Dit werd gedaan vanuit de gedeelde wens om een praktisch Europees stoffenbeleid te realiseren, dat zowel aanvaardbaar was vanuit het perspectief van de industrie als het milieu.

3.4.2. De pragmatische aanpak nader belicht

Volgend op het Ierse voorzitterschap, waar de ontwerpverordening op hoofdlijnen was besproken, legde Nederland zichzelf de taak op om de Titels I-III – algemene aspecten en registratie, autorisatie en registratie, evaluatie en agentschap, technische bijlagen, handhaving en BIS – door te nemen⁶¹. Voor het belang van zowel de inhoudelijke als procesmatige voortgang, achtte Nederland het noodzakelijk om als voorzitter de lidstaten te bewegen tot minder vrijblijvende positiebepalingen en de Commissie te dwingen tot eventuele aanpassingen van haar Commissievoorstel. Dit wilde het Nederlandse dossierteam bereiken door het REACH voorstel thematisch te behandelen en artikelsgewijs te bespreken, en de resultaten daarvan in een voetnotendocument vast te leggen (# 3, 6, 18). Dit werken met een voetnotendocument in de AHG gebeurde in samenhang met werkdocumenten. In deze werkdocumenten werden de uiteenlopende standpunten van de lidstaten opgenomen en werd getracht om een synthese te vinden tussen de verschillende standpunten. Vervolgens werd in het voetnotendocument de discussie in de AHG opgetekend. Dit diende als basis voor verdere onderhandelingen.

Beide documenten structureerden de discussie in de AHG en maakten aan de Commissie duidelijk op welke punten overeenstemming of verschil van mening bestond. Ook motiveerde deze werkwijze de Commissie om sommige bepalingen verder toe te lichten. Nederland was de eerste lidstaat die in de AHG de discussie op een dergelijke – pragmatische – manier structureerde (# 6, 26). De grote hoeveelheid tijd en energie die deze aanpak vergt, vormde een reden voor andere lidstaten om tijdens hun voorzitterschap niet op dergelijke wijze te werk te gaan. Echter, organisatorisch en procesmatig wordt dit aspect van de Nederlandse werkwijze wel gewaardeerd als een belangrijk instrument voor een gestructureerd voorzitterschap (# 16, 22, 23, 24). Ook wordt het werken met de documenten tijdens het voorzitterschap van Luxemburg – waarin de Nederlandse delegatie een actieve rol blijft spelen – doorgetrokken, c.q., voortgezet. Deze uitputtende werkwijze, het doorschuiven van agendapunten, en de nauwe samenwerking tussen de drie voorzitters, stelden het Verenigd

---

⁵⁸ Van der Wielen, A. Verslag bilateraal gesprek met UK delegatie, DGM/SAS/SN, 9 april 2003.

‘Strategiedocument REACH’, p. 5.

⁵⁹ Council of the European Union (2003). ‘Multi-annual strategic programme’, p. 4.

⁶⁰ Van der Wielen, A. ‘Verslag bilateraal gesprek met UK delegatie’, DGM/SAS/SN, 9 april 2003.

⁶¹ ‘Strategiedocument REACH’, pp. 6-8.

Koninkrijk in staat om tijdens haar voorzitterschap tot een politiek akkoord in de Raad te komen (# 26)⁶².

Naast de rol als voorzitter profileerde Nederland zich uiteraard ook als lidstaat. Dit gebeurde inhoudelijk door internationaal een grote prioriteit toe te kennen aan het REACH dossier, en door middel van het formuleren van tien zogenaamde *main issues* waarvan er drie inhoudelijk nader zijn uitgewerkt in positiepapers als speerpunten van Nederland⁶³. Procesmatig bereidde Nederland zich voor door tijdens het voorafgaande Ierse voorzitterschap te beginnen met de interdepartementale standpuntenbepaling en de nationale afstemming voor Europees niveau door middel van het hierboven al genoemde dossierteam en een klankbordgroep. Deze ambitieuze voorbereiding ten behoeve van een procesmatige en inhoudelijke voortgang op zowel nationaal als Europees niveau vormde reden tot zorg; Nederland als EU-voorzitter moest oppassen om niet de inhoudelijke wensen van Nederland als lidstaat te frustreren⁶⁴. Deze zorg bleek ongegrond. Uit de interviews blijkt dat Nederland wordt gewaardeerd als een van de weinige voorzitters die tijdens het REACH proces een goede scheiding wist te maken tussen de nationale inbreng en haar taken als Europees voorzitter (# 12, 16, 25). De Nederlandse voorzitter, gedetacheerd via Buitenlandse Zaken bij de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging, afdeling Milieu en Natuurbeleid, wordt geprezen om de neutrale en constructieve wijze waarop hij de discussie in de AHG stuurde (# 10, 16, 18, 25, 26). In het verlengde hiervan wordt de werkwijze van een voorzitter ondersteund door een ambtelijk expert als een belangrijk element voor een voortvarende procesvoortgang genoemd: “*The importance of an expert who can always reply to the detailed questions of other Member States. This constitutes a great tool*” (# 16). Deze rolverdeling wordt vergeleken met de personele opzet onder het Britse voorzitterschap (# 16, 26).

3.4.3. Kernmomenten tijdens het Nederlandse voorzitterschap

Procesmatig worden dus vooral de goede samenwerking tussen de opeenvolgende voorzitterschappen, de werkwijze via werkdocumenten en een voetnotendocument en de neutrale en constructieve wijze van voorzitten door Nederland gewaardeerd. Inhoudelijk lijken twee bijeenkomsten tijdens het voorzitterschap cruciaal te zijn geweest. De eerste bijeenkomst betrof een unieke bijeenkomst van experts buiten de AHG om in september 2004, waarbij de annexen betreffende *information requirements for registration* (IV – IX) werden besproken⁶⁵. Deze annexen vormen een essentieel onderdeel van REACH, omdat hierin de gegevensvereisten van data voor de industrie worden geregeld. Vanwege de grote mate van complexiteit en technocratie werden deze annexen niet in de AHG besproken. Echter, de uitkomsten werden wel naar de werkgroep teruggekoppeld en door de voorzitter verwerkt in de conceptverordening. Luxemburg rondde de besprekingen van deze annexen af en de resultaten van deze werkwijze zijn verwerkt in de teksten van de uiteindelijke verordening. Kortom, het Nederlandse voorzitterschap speelde een belangrijke rol bij het initiatief nemen en sturen van de annex besprekingen IV-IX (# 16).

Ten tweede was er de workshop *Impact Assessments* in Scheveningen in oktober 2004. Deze workshop, ten behoeve van een aan het eind van het Nederlandse voorzitterschap te

---

⁶² Council of the European Union, ‘Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council concerning REACH’, Brussels, 6 September 2005, 11844/06.

⁶³ ‘Strategiedocument REACH’, pp. 4-5. Deze speerpunten waren: zorgplicht, prioritering van stoffen in de registratiefase en verdere operationalisering van de ketenverantwoordelijkheid.

⁶⁴ ‘Strategiedocument REACH’, p. 5.

⁶⁵ Ad-hoc Working Party on Chemicals, Expert Meeting on Annex IV-IX, ‘Outcome of Proceedings’, 29-30 September 2004. Council of the European Union, ‘Report from the Presidency to Coreper/Council’, Brussels, 3 December 2004, 15499/04.

organiseren richtinggevend politiek debat in de Concurrentievermogenraad en de Milieuraad, concentreerde zich op de tot dan toe verschenen studies naar de impact van de beoogde REACH verordening⁶⁶. Doel van deze informele workshop was om op ambtelijk niveau met elkaar van gedachten te wisselen en uit de uiteenlopende *impact assessments* – uitgevoerd door onder andere de Commissie, lidstaten, het bedrijfsleven en NGO's – meer algemene conclusies te distilleren. Het valt buiten het bereik van deze studie om te evalueren in welke mate de workshop van invloed is geweest op de REACH *impact studies* en het onderhandelingsproces⁶⁷. Wel blijkt uit de interviews dat de workshop als een buitengewoon belangrijk moment wordt gezien omdat deze sterk bijdroeg aan de politieke acceptatie van REACH en omdat de negatieve *assessments* vanuit onder meer de industrie en andere lidstaten van replek werden voorzien (# 16, 18, 19, 21, 22, 24, 26). Deze workshop, en een vervolgworkshop in mei 2005 onder het Luxemburgs voorzitterschap, lijken sterk te hebben bijgedragen aan het verschaffen van een beter algemeen inzicht in REACH en – onder meer – de moeilijk te kwantificeren (milieu)voordelen van de verordening⁶⁸.

Samenvattend kan worden gesteld dat het Nederlandse voorzitterschap gewaardeerd wordt door haar realistische en pragmatische houding: *“The Dutch handled the presidency realistically and pragmatically in the best sense; meaning looking to what is both realistic and possible to achieve on such a complex and extensive dossier”* (# 16). Nederland stond constructief en open tegenover voorstellen van andere lidstaten van de destijds EU-25. Verder werd er met de delegaties en experts van de andere lidstaten op een open wijze onderhandeld over de verschillende aspecten van het REACH dossier. Deze werkwijze ligt in het verlengde van wat Nederlandse respondenten als het ‘belang van het compromis’ omschrijven (# 1, 2).

3.5. Reflectie op de rol van Nederland op het Europese toneel

De Europese REACH verordening kwam tot stand via een proces van onderhandelingen tussen 25 lidstaten. De Nederlandse overheid heeft een actieve rol gespeeld op het Europese toneel tijdens dit beleidsproces. In dit hoofdstuk is in kaart gebracht hoe deze rol gepercipieerd wordt door externe actoren. Hoe wordt de Nederlandse strategie tijdens de totstandkoming van REACH gezien en gewaardeerd door betrokkenen in de Europese Commissie, de AHG en COREPER en in enkele relevante andere lidstaten, en welke geleerde lessen kunnen hieruit worden afgeleid?

3.5.1. Succesfactoren

De Nederlandse overheid heeft door middel van een kennisstrategie vele kansen die de beleidsvoorbereiding en de besluitvorming boden herkend en gegrepen. Nederland ontwikkelde, mede aan de hand van SOMS, een pro-actieve en overkoepelende inzet voor de onderhandelingen. Vervolgens is het Nederlandse standpunt omtrent vernieuwend stoffenbeleid op basis van concrete, gedetailleerde en constructieve voorstellen uitgedragen. Het hanteren van deze kennisstrategie heeft ertoe bijgedragen dat Nederland serieus werd genomen tijdens de onderhandelingen in de Raad.

---

⁶⁶ Concurrentievermogenraad van 25-6 november 2004 en de Milieuraad van 20 december 2004.

⁶⁷ Zie hiervoor: Smulders, M. ‘De invloed van de door Nederland georganiseerde workshop over de REACH impact studies op de totstandkoming van de REACH Verordening’.

⁶⁸ Smulders, M., p. 41. Uit deze publicatie blijkt dat omdat Nederland als voorzitter de workshop organiseerde over meer gezag beschikte. Als Nederland de workshop had georganiseerd enkel in de hoedanigheid van lidstaat is het daarom nog maar de vraag of deze net zo serieus was genomen. Kortom: *“De workshop heeft duidelijk voordeel gehad bij het voorzitterschap”*.

Via de netwerkvormingstrategie heeft Nederland op een actieve en constructieve wijze via kennisoverdracht haar ideeën betreffende stoffenbeleid op verschillende niveaus en momenten uit weten te dragen. De Nederlandse overheid heeft tijdens de fase van formele besluitvorming verschillende coalities gevormd en horizontale contacten onderhouden om zowel de inhoudelijke als de procesmatige voortgang van het REACH proces te waarborgen. Hierbij moet gedacht worden aan lidstaten met veel formele macht in de Raad en andere lidstaten die tijdens de behandeling van REACH het voorzitterschap bekleeden. Verder heeft Nederland – vooral vanuit het oogpunt van de procesmatige voortgang – nieuwe lidstaten in het REACH proces actief ondersteund en gestimuleerd om hun voorstellen een plaats in de verordening te geven.

De realistische en pragmatische houding van Nederland als voorzitter van de Raad is positief gewaardeerd. De goede samenwerking tussen gelijkgezinde, opeenvolgende voorzitterschappen lijkt een cruciale rol te hebben gespeeld in de onderhandelingen rondom het REACH dossier; een respondent spreekt over “*the luck that like-minded presidencies followed one another*” (# 8). Dit kan niet als een bewuste strategie van de Nederlandse overheid worden geformuleerd. Nederland is slechts zelden voorzitter van de Raad en daarbij is het niet te controleren welke dossiers dan aan de orde zijn en dat gelijkgezinde landen waar men goed mee kan samenwerken voor en na het eigen voorzitterschap aan de beurt zijn⁶⁹. De Nederlandse overheid heeft wel de kansen die het voorzitterschap qua samenwerking bood goed ingezien en gegrepen. Men kan dan ook van een bewuste strategie spreken als het gaat over de gehanteerde werkwijze tijdens het voorzitterschap. Ten behoeve van de procesmatige voortgang van het REACH dossier initieerde Nederland in de AHG het werken met een voetnotendocument en werkdocumenten om de verordening te bespreken. Deze werkwijze is op zowel nationaal als Europees niveau gewaardeerd als een belangrijk instrument voor een gestructureerd voorzitterschap. In dit kader waren de Nederlandse rolverdeling van een woordvoerder ondersteund door een nationale expert, de open houding van Nederland tijdens haar voorzitterschap, en het aanmoedigen van voorstellen van nieuwe lidstaten van groot belang.

3.5.2. Aandachtspunten

Zoals blijkt uit bovenstaand overzicht van bevindingen zijn er verschillende factoren in dit deelonderzoek te onderscheiden die strategisch gewerkt hebben in de Nederlandse werkwijze op Europees niveau. Er zijn, op basis van onze bevindingen, ook een aantal punten in het REACH proces aan te wijzen die in toekomstige Europese dossiers meer aandacht verdienen.

Vorbereiding op EU besluitvorming aan de hand van een nationaal programma biedt potentiële voordelen (zie kennisstrategie en netwerkvormingstrategie), maar kan een verminderde flexibiliteit opleveren. Een eerste aandachtspunt is dat het in een toekomstige soortgelijke situatie van belang is van meet af aan de positie van de Commissie en de overige lidstaten zorgvuldig in de gaten te houden via een proces van constante interactie en daarnaast oog te hebben voor – en het willen en kunnen aanpassen van – eventuele afwijkingen in het nationale standpunt. Er moet zorg worden gedragen voor een goede balans tussen een pro-actieve en overkoepelende strategie aan de ene kant, en voldoende flexibiliteit om deze strategie aan te willen passen aan de andere kant. Verder is bij een groot aantal respondenten de indruk ontstaan dat de Nederlandse kennisstrategie SOMS diende als een blauwdruk voor

---

⁶⁹ Artikel 9 b, lid 6 & Artikel 9 C, lid 6. Verdrag van Lissabon tot wijziging van het Verdrag betreffende de Europese Unie en het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap, 13 december 2007. Het roulerend voorzitterschap voor de Concurrentievermogenraad en Milieuraad blijft bestaan. Het verdrag voorziet in nauwe samenwerking tussen drie opeenvolgende voorzitterschappen.

het Europese stoffenbeleid. Echter, volgens het ministerie van VROM is SOMS nooit bedoeld als blauwdruk, maar diende het als een referentiepunt om inzicht te verkrijgen in het Europese krachtenveld en in de standpunten van de verschillende Europese en nationale partners over het stoffenbeleid. Een aandachtspunt voor een dossierhouder is daarom om tijdens zowel de beleidsvoorbereidende als de formele besluitvormingsfase van Europese regelgeving, duidelijk uit te dragen naar de Europese instellingen en andere lidstaten toe welke rol eventuele nationale programma's of strategieën spelen.

Verlies het belang van continue en effectief contact met relevante Commissie ambtenaren niet uit het oog. Tijdens het REACH proces – en dit is geen uitzondering in het Europese beleidsproces – is gebleken dat de Commissie in zowel de fase van beleidsvoorbereiding, als in de fase van formele besluitvorming een belangrijke rol heeft gespeeld. De Nederlandse overheid moet er zorg voor dragen op een continue en effectieve manier gebruik te maken van de verticale netwerkrelaties tussen nationale en Europese beleidsambtenaren en experts. In het voorbeeld van REACH heeft de Nederlandse overheid strategisch gebruik gemaakt van het detacheren van een expert bij de Commissie. Het is echter een gemiste kans dat na de detachering geen structureel contact is onderhouden met de desbetreffende DG's via het netwerk van de gedetacheerde expert. Meer specifiek, een geïnstitutionaliseerde *follow up* geven aan deze contacten zou Nederland in staat stellen om een meer Europees gerichte voorbereiding en onderhandelingspositie in te nemen. Een essentieel onderdeel hierbij is dat er op nationaal niveau onderlinge afstemming heeft plaatsgevonden omtrent de rolverdeling bij deze verticale interactie en dat de betrokken ministeries niet op individuele basis te werk gaan.

3.5.3. Tot slot

Nederland heeft op het REACH dossier meer invloed gehad dan verwacht kan worden van een kleine lidstaat met beperkt formeel gewicht. In een uitbreidende Europese Unie zijn er weinig lidstaten die een pro-actieve en overkoepelende aanpak hanteren. De meeste lidstaten hanteren een *issue-to-issue* aanpak en willen tot overeenstemming komen over een aantal – nationaal gevoelige – onderwerpen in een dossier. Als er met deze lidstaten overeenstemming kan worden bereikt op deze gevoelige onderwerpen dan kunnen de onderhandelingen in de Raad verschuiven naar de kleine groep van lidstaten met een overkoepelende aanpak en een kennisstrategie. De Nederlandse rol in het REACH dossier laat zien dat Nederland in staat is tot deze laatste groep te behoren. Dit suggereert dat Nederland ook in de toekomst een rol van belang zou kunnen spelen in Europese onderhandelingen over complexe, kennisintensieve dossiers. Hierbij dient een kanttekening gemaakt te worden: een dergelijke aanpak vraagt om een grote investering in tijd, budget en arbeidskracht.

HOOFDSTUK 4 – RELATIE BELEID EN PARLEMENTEN

4.1. Inleiding

In dit vierde hoofdstuk wordt de relatie tussen parlementen, de Nederlandse regering en Nederlandse departementen tijdens de totstandkoming van REACH onder de loep genomen. Een belangrijk onderdeel in de analyse van de wijze waarop Nederland heeft geopereerd tijdens het proces van totstandkoming van REACH, is de studie van de interactie tussen de betrokken Nederlandse departementen en de volksvertegenwoordiging. De betrokken Nederlandse departementen (met daarbij speciale aandacht voor VROM als ‘trekker’) hebben in het REACH onderhandelingsproces een bepaalde werkwijze gehanteerd bij het benaderen en betrekken van de Nederlandse volksvertegenwoordigers. Deze specifieke werkwijze staat centraal in dit hoofdstuk. Tevens zal worden vastgesteld of de grote maatschappelijke relevantie van REACH tot uitdrukking is gekomen in de betrokkenheid van Nederlandse volksvertegenwoordigers bij de totstandkoming van de verordening.

Er is besloten het concept ‘parlementen’ ruim te definiëren, zodat de betrokkenheid van zowel het nationaal parlement (Eerste en Tweede Kamer) als het Europees Parlement (EP) in de analyse meegenomen kan worden. De meeste aandacht in dit onderzoek gaat uit naar de rol van de Tweede Kamer, aangezien dit de centrale speler was op nationaal niveau in de interactie met de Nederlandse regering en Nederlandse departementen.

Aangezien de REACH verordening onder de co-decisieprocedure werd behandeld, en het EP daarin over vetorecht beschikt, is het EP een belangrijke speler geweest in de totstandkoming van REACH. Echter, het zou te ver voeren om in deze deelstudie ook de rol van het Europees Parlement in de totstandkoming van REACH uitgebreid te analyseren. Dit zou een studie vereisen van de betrokkenheid van het EP in het besluitvormingsproces, met daarbij onder meer als kernmomenten de behandeling van REACH in de verschillende vaste commissies van het EP, en de onderhandelingen tussen het EP en de Raad. In plaats daarvan is in dit onderzoek de rol van het EP vanuit het Nederlandse perspectief geanalyseerd. De relatie tussen leden van het Europees Parlement en volksvertegenwoordigers van het Nederlandse parlement zal daarbij in kaart gebracht worden en geanalyseerd.

De onderzochte tijdsperiode loopt van 1999 tot 2007. De start van het Nederlandse SOMS traject in 1999 is daarbij een natuurlijk startpunt, met de inwerkingtreding van REACH op 1 juni 2007 als eindpunt⁷⁰.

4.2. Onderzoeksvragen

Dit deelonderzoek richt zich op de evaluatie van de relatie tussen parlementen en (overige) Nederlandse spelers in de totstandkoming van REACH, en kent de volgende centrale onderzoeksvraag:

Welke rol heeft de specifieke werkwijze van de Nederlandse departementen ten opzichte van de volksvertegenwoordiging gespeeld bij de totstandkoming van de REACH verordening en hoe zag de wisselwerking tussen de verschillende spelers eruit?

---

⁷⁰ Dit deelproject loopt wat betreft de te onderzoeken periode iets verder door dan het deelproject beschreven in hoofdstuk 3. De keuze voor het bestuderen van een langere periode is ingegeven door de mogelijkheid dat in de periode tussen aannamen en inwerkingtreding van de verordening er nog aanvullende gegevens naar voren kunnen komen die van belang zijn voor dit deelonderzoek.

De onderzoeksvraag valt uiteen in drie deelvragen. De eerste deelvraag richt zich op de specifieke werkwijze van de Nederlandse departementen en Nederlandse regering ten opzichte van de volksvertegenwoordiging tijdens de totstandkoming van REACH. In het kader van deze deelvraag dient vastgesteld te worden welke Nederlandse departementen de belangrijkste spelers waren, hoe de interactie met de parlementen is verlopen, wanneer er sprake was van informatieoverdracht en welke vorm dit aannam.

Een tweede deelvraag richt zich op de rol van de Tweede Kamer in de totstandkoming van REACH. Voor het beantwoorden van deze vraag dient vastgesteld te worden wat de kernmomenten en belangrijkste zorgen waren in de ogen van de Tweede Kamerleden in het kader van SOMS/REACH. Voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag met betrekking tot de wisselwerking tussen de verschillende spelers, is het belangrijk om vast te stellen wat de relatie tussen de Nederlandse departementen (met VROM als ‘trekker’) en de Tweede Kamer is geweest. Ook de Eerste Kamer zal, waar mogelijk en van toepassing, meegenomen worden in de analyse.

Tenslotte zal de rol van het Europees Parlement in relatie tot spelers binnen de Nederlandse context worden geanalyseerd. In het kader van deze derde belangrijke deelvraag dient concreet vastgesteld te worden of er banden zijn geweest tussen Europarlementariërs en Eerste en Tweede Kamerleden, en welk effect dit heeft gehad op de besluitvorming omtrent REACH. In het kader van de interactiepatronen tussen de verschillende spelers is het tevens cruciaal vast te stellen of er contacten hebben plaatsgevonden tussen de Nederlandse departementen en de Nederlandse Europarlementariërs en deze te duiden.

4.3. Onderzoeksaanpak

De overkoepelende onderzoeksvraag vraagt zowel om descriptief als opinie-onderzoek. In de eerste plaats wordt de Nederlandse werkwijze in relatie tot de parlementen beschreven. Om een beeld te krijgen van de Nederlandse werkwijze heeft er een uitgebreide documentanalyse plaatsgevonden. Daarbij is gebruik gemaakt van verschillende beleidsdossiers uit het archief van VROM, waaronder dossiers met beleidsdocumenten die ingaan op de vernieuwing van het chemicaliënbeleid in zijn algemeenheid en de reacties daarop vanuit het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties, en dossiers inzake het project SOMS en de daarbij behorende nota's en voortgangsrapportages⁷¹. Overige doorgenomen beleidsdossiers inzake REACH betroffen correspondentie met de Tweede en Eerste Kamer en hadden betrekking op Kamervragen, de Uitvoeringswet REACH⁷² en de plenaire behandeling daarvan in de Kamer. Tenslotte zijn er nog dossiers bekeken die ter voorbereiding hebben gediend voor overleggen met de Eerste en Tweede Kamer, en zijn verschillende artikelen uit vakbladen (het Nederlands Tijdschrift Europees Recht, Chemie Magazine, Milieu & Recht) geraadpleegd.

---

⁷¹ Strategienota Omgaan Met Stoffen (Kamerstukken II, 2000/01, 27 646, nr. 2), Nederlands stoffenbeleid in internationaal perspectief: Uitvoeringsnota SOMS (Kamerstukken II 2003/04, 27 646, nr. 13), Voortgangsrapportage: Uitvoering Strategie Omgaan Met Stoffen (VROM 010745/h/12-01 17538/187) en 2e voortgangsrapportage: Uitvoering Strategie Omgaan Met Stoffen (VROM 020602/10-02 21774/206).

⁷² Wetsvoorstel tot uitbreiding en wijziging van de Wet milieubeheer in verband met de uitvoering van EG-Verordening registratie, evaluatie en autorisatie van chemische stoffen (REACH) en de overheveling van de bepalingen van de Wet milieugevaarlijke stoffen naar de Wet milieubeheer, alsmede daarmee samenhangende wijzigingen van andere wetten (Uitvoeringswet EG-verordening registratie, evaluatie en autorisatie van chemische stoffen (REACH) (Kamerstukken II 2006/07, 30 600, nrs.1-3).

Naast een uitgebreide en gedetailleerde analyse van relevante beleidsdocumenten zijn er ook verschillende interviews afgenomen met direct in het REACH proces betrokken personen, werkzaam bij de departementen VROM en EZ (zie bijlage 1). Deze interviews zijn gehouden om te garanderen dat een compleet beeld gegeven wordt van de specifieke Nederlandse werkwijze ten opzichte van de volksvertegenwoordiging gedurende het REACH proces.

Om vervolgens de *rol* van parlementen in de totstandkoming van de REACH verordening vast te stellen heeft er opnieuw een gedetailleerde analyse van documenten plaatsgevonden. Bij het onderzoek naar de rol van het nationaal parlement zijn de webpagina's van de verschillende Kamerfracties geanalyseerd en zijn er circa 150 Kamerstukken⁷³ bestudeerd. De schriftelijk uitgewisselde stukken tussen regering en parlement geven een goed beeld van de wisselwerking tussen deze twee belangrijke actoren. Het gaat hierbij onder andere om brieven van het kabinet die informeren over de stand van zaken met betrekking tot REACH en de daarbij behorende Nederlandse standpuntbepaling, verslagen van de Raad (EU) waar REACH werd besproken, verslagen van algemene overleggen tussen bewindspersonen en de Tweede Kamer over de REACH verordening en stukken met betrekking tot de Uitvoeringswet REACH. Door bestudering van de Kamerstukken is er inzicht verkregen in de informatievoorziening van de regering/departementen naar de Kamerleden toe, en konden verschillende visies van de Eerste en Tweede Kamerleden worden vastgesteld.

De visies van de Kamerleden met betrekking tot het REACH dossier zijn ook aan de orde gekomen in verschillende interviews (zie bijlage 1). Het aantal actief betrokken Kamerleden bij het REACH proces is gering geweest⁷⁴. De interviews zijn gehouden met de Kamerleden die het meest actief waren bij de totstandkoming van REACH, met name in de tijdsperiode waarin de voornaamste onderhandelingen plaatsvonden op Europees niveau⁷⁵. Deze Kamerleden zijn geïdentificeerd aan de hand van een studie van de verslagen van algemene overleggen omtrent REACH met de betrokken bewindspersonen.

Bij de studie naar de rol van het Europees Parlement is gebruik gemaakt van documenten die een beeld schetsen van het REACH besluitvormingsproces zoals het zich op Europees niveau heeft afgespeeld. De documenten zijn voornamelijk verkregen via bronnen als Legislative Observatory (OEIL), Per-lex en EUR-lex⁷⁶. Ook heeft er een studie plaatsgevonden van relevante artikelen uit vakbladen, zoals het Chemie magazine⁷⁷.

Er zijn tevens interviews afgenomen met Nederlandse leden van het Europees Parlement of persoonlijk assistenten van de Europarlementariërs die direct betrokken waren bij de besluitvorming op Europees niveau (zie bijlage 1). Aangezien de rol van het EP enkel vanuit

---

⁷³ Verkregen via Overheid.nl, (<http://www.overheid.nl/op/>) en Parlando (<http://parlando.sdu.nl/cgi/login/anonymous>).

⁷⁴ Na analyse van alle Kamerstukken hebben tellingen van Kamerleden die Kamervragen stelden over REACH binnen de te onderzoeken tijdsperiode geleid tot een eerste schatting van de meest betrokken Kamerleden binnen dit dossier. Deze schatting is later gestaafd en bevestigd door resultaten uit interviews met de betrokken beleidsambtenaren, Kamerleden en door een analyse van de webpagina's van de verschillende Kamerfracties.

⁷⁵ Medio 2003 tot en met eind 2006.

⁷⁶ Legislative Observatory, (<http://www.europarl.europa.eu/oeil/>), Pre-lex, (<http://ec.europa.eu/prelex/apcnet.cfm?CL=nl>) en EUR-lex, (<http://eur-lex.europa.eu/nl/index.htm>).

⁷⁷ o.a. 'REACH-besluit Milieucommissie Europees Parlement onevenwichtig' *Europoort Kringen* 2005 Jaargang 44, nr. 10 p.19; 'Kan het niet simpeler en praktischer?: Europarlementariërs reageren op REACH-voorstel'. *Chemie Magazine* 2004 Jaargang 2, nr. 1, p. 28-29; 'Autorisatie heet hangijzer: Europees Parlement stemt over REACH', *Chemie Magazine*, Jaargang 3, nr. 11, p. 6, 9-11 en 'Discussie spitst zich toe op vervanging: laatste ronde REACH in Europees Parlement', *Chemie Magazine* 2006 Jaargang 4, nr. 9, p. 36-38.

het nationale perspectief wordt geanalyseerd is ervoor gekozen om alleen Nederlandse EP respondenten te interviewen.

4.4. Belangrijke actoren in REACH en de relevantie voor parlementen

In deze paragraaf zal het proces van totstandkoming van de REACH verordening gecontextualiseerd worden door de relevantie van de verordening voor parlementen te bespreken. Vervolgens zal in detail worden beschouwd wat de rol van departementale en parlementaire spelers is geweest in de onderhandelingen.

4.4.1. De REACH verordening en de relevantie voor parlementen

De REACH verordening is van groot belang voor de bescherming van mens en milieu, alsmede voor het concurrentievermogen van de Europese chemische industrie. Het is een complex beleidsterrein waar duidelijk te onderscheiden belangen tegenover elkaar staan. De reikwijdte van REACH is ruimer dan die van de traditionele milieuregelgeving. Bij REACH gaat het niet alleen om algemene bescherming van de mens tegen risico's van blootstelling aan chemische stoffen, maar meer specifiek om de bescherming tegen mogelijke directe schadelijke effecten die hij als consument of in een arbeidssituatie kan ondervinden. Nog voordat de eigenlijke besluitvorming inzake REACH gestart was, werd al duidelijk dat door deze ruime reikwijdte inwerkingtreding van de verordening op maatschappelijk en bedrijfseconomisch vlak wel eens grote gevolgen zou kunnen hebben. Dit blijkt uit het grote aantal reacties (circa 6400) op de internetconsultatie in mei-juni 2003 over een voorontwerp⁷⁸. De grote maatschappelijke relevantie van een dergelijke verordening zou voor de volksvertegenwoordiging een reden kunnen zijn van zich te laten horen gedurende het proces van totstandkoming. Een vraag die hier gesteld kan worden is of de grote maatschappelijke relevantie van REACH ook tot uitdrukking is gekomen in de betrokkenheid van de volksvertegenwoordigers bij de totstandkoming van de verordening. Bovendien, hielden de volksvertegenwoordigers de ruime reikwijdte van de verordening voor ogen en is dit terug te vinden in hun handelen?

Volgens Persson (2005) viel al op basis van de verschillende belangen die REACH mobiliseert te verwachten dat een groot aantal verschillende actoren invloed zou willen uitoefenen op het besluitvormingsproces. Deze verzameling spelers is globaal onder te verdelen in een 'milieu/gezondheids' kamp en een 'pro-bedrijfsleven' kamp. Beide kampen probeerden zoveel mogelijk medestanders te mobiliseren⁷⁹. De parlementen zijn er op het eerste gezicht in geslaagd om beide belangen te behartigen.

4.4.2. De betrokken departementen inzake de onderhandelingen met de parlementen

Uit hoofdstuk 3 bleek dat VROM een centrale rol heeft ingenomen in de totstandkoming van REACH. Deze bevinding wordt ondersteund door bronnen verzameld en geanalyseerd in de context van het voorliggende hoofdstuk. Dit komt duidelijk naar voren uit het feit dat VROM als eerstverantwoordelijk ministerie wordt aangemerkt in het BNC-fiche⁸⁰ nr. 13, aangeboden aan de Tweede Kamer op 23 januari 2004 door het ministerie van Buitenlandse Zaken

---

⁷⁸ Kwisthout, Swart-Bodrij & Woldendorp (2007), 'De uitvoeringswet REACH: stof tot nadenken over de uitvoering van Europese verordeningen', *Nederlands Tijdschrift Europees Recht* 2007, Jaargang 13, nr. 7/8, p. p.141.

⁷⁹ Persson, T. (2005). 'Democratizing European Chemicals Policy Lessons from the open consultation on REACH', Paper prepared for the Workshop on "The Institutional Shaping of EU-Society Relations" University of Mannheim, Mannheim Centre for European Social Research MZES October 14-15, 2005, p. 4.

⁸⁰ Een BNC-fiche bevat een korte beschrijving van een nieuw voorstel van de Europese Commissie en de gevolgen daarvan voor Nederland (meer over het BNC-fiche zie paragraaf 4.6.1)

(BuZa)⁸¹. In de verschillende nota's en voortgangsrapportages inzake SOMS die door VROM zijn ontwikkeld en gepubliceerd, werd vanaf de strategienota al aangegeven het op nationaal niveau ontwikkelde nieuwe stoffenbeleid te willen inbrengen in de Europese discussie over de beleidsvernieuwing omtrent stoffen⁸². Aangezien VROM verantwoordelijk was voor SOMS, lijkt het niet verrassend dat VROM in het Europese chemische stoffen dossier als het eerstverantwoordelijk ministerie werd gekwalificeerd. Voor EZ was dit echter geen vanzelfsprekendheid. Voorafgaand aan het opstellen van het BNC-fiche bleek de verdeling van verantwoordelijkheden binnen het REACH dossier een onderwerp van discussie. EZ pleitte uitdrukkelijk voor gezamenlijke verantwoordelijkheid van VROM en EZ. Hier is uiteindelijk, zoals blijkt uit de formulering in het BNC-fiche, niet voor gekozen⁸³. EZ hield echter bezwaren bij deze formulering⁸⁴.

In het BNC-fiche wordt aangegeven dat VROM nauw zou samenwerken met EZ. Dit komt ook tot uiting in het deel van het BNC-fiche waarin het doel is opgenomen dat het Nederlandse kabinet op Europees niveau zal streven naar besluitvorming in een gecombineerde bijeenkomst van zowel de Raad voor Concurrentievermogen als de Milieuraad. Wanneer samenwerking tussen deze twee beleidsorganen op Europees niveau geambieerd wordt, dan lijkt het logisch dat ook op nationaal niveau een samenwerkingsverband tussen de twee betrokken departementen wenselijk wordt geacht. Voor EZ was ook dit een argument om de gezamenlijke verantwoordelijkheid met VROM binnen het dossier te expliciteren. Uiteindelijk is het, zoals hierboven al vermeld, niet tot expliciete gezamenlijke verantwoordelijkheid gekomen, maar is wel op het niveau van de Ministerraad vastgelegd dat bij de ambtelijke voorbereiding door beide departementen gezamenlijk zou worden opgetrokken⁸⁵.

Wanneer de rol wordt onderzocht die VROM en EZ hebben gespeeld in de informatievoorziening naar de Tweede Kamer toe, dan wordt duidelijk dat de rolverdeling evenals de samenwerking tussen genoemde departementen in lijn ligt van het BNC-fiche. In de beginjaren, de jaren van het SOMS traject, tot het moment dat de besluitvorming op Europees niveau van start ging, was het voornamelijk VROM die de Tweede Kamer op de hoogte stelde van ontwikkelingen met betrekking tot de beleidsvernieuwing omtrent stoffen. Dit gebeurde door toezending van de nota's en tussenrapportages in het kader van SOMS en deelname aan algemene overleggen⁸⁶. Vanaf het moment dat de besluitvormingsprocedure op Europees niveau startte, informeerden zowel EZ als VROM de Kamer over geannoteerde agenda's en verslagen van respectievelijk de Raad voor Concurrentievermogen en de Milieuraad. EZ speelde vanaf dat moment ook een prominente rol in de informatievoorziening naar de Kamer toe. De samenwerking tussen EZ en VROM nam in intensiteit toe toen in 2005 en 2006 de departementen gezamenlijk een aantal acties ondernamen om de Tweede en Eerste

---

⁸¹ Kamerstukken II 2003/04, 22 112, nr.302 p. 28.

⁸² Strategienota Omgaan Met Stoffen (Kamerstukken II, 2000/01, 27 646, nr. 2) p. 6 en 7, Voortgangsrapportage: Uitvoering Strategie Omgaan Met Stoffen (VROM 010745/h/12-01 17538/187) p. 6, 2e voortgangsrapportage: Uitvoering Strategie Omgaan Met Stoffen (VROM 020602/10-02 21774/206) p. 7 en Nederlands stoffenbeleid in internationaal perspectief: Uitvoeringsnota SOMS (Kamerstukken II 2003/04, 27 646, nr. 13) p. 3.

⁸³ In het BNC-fiche vindt men op pagina 28 de formulering "Eerstverantwoordelijke ministerie: VROM in nauwe samenwerking met EZ..." terug.

⁸⁴ Voor een uitgebreidere analyse van het samenspel tussen VROM en EZ zie het rapport van Instituut Clingendael (2008), p. 22.

⁸⁵ Instituut Clingendael (2008), p. 22.

⁸⁶ Algemeen overleg inzake Strategienota Omgaan met Stoffen (Kamerstukken II 2000/01, 27 646, nr. 9), algemeen overleg inzake 1^e voortgangsrapportage (Kamerstukken II 2001/02, 27 646, nr. 10), algemeen overleg inzake 2^e voortgangsrapportage (Kamerstukken II 2003/04, 21 501-08, nr. 172) en algemeen overleg inzake de uitvoeringsnota (Kamerstukken II 2004/05, 21 501-08, nr. 193).

Kamer inhoudelijk te betrekken bij het REACH dossier. Voorbeelden hiervan zijn een door de departementen georganiseerde technische briefing in de Tweede Kamer op 2 november 2005 en een reeks gezamenlijk ondertekende brieven aan de Tweede Kamer⁸⁷. In deze brieven werd informatie verstrekt over de meest recente ontwikkelingen in de REACH onderhandelingen en het daarbij ingenomen standpunt van het Nederlandse kabinet.

Uit de documentanalyse komt een beeld naar voren van een nauwe samenwerking tussen het ministerie van VROM en het ministerie van EZ. Echter, het ministerie van VROM heeft binnen deze samenwerking een leidende rol gespeeld. Dit beeld wordt bevestigd in interviews met ambtenaren van beide ministeries (# 30, 31, 32). De voortrekkersrol van VROM komt tevens naar voren uit een vergelijking van brieven van verschillende departementen aan de Tweede Kamer. In deze brieven van de ministeries BuZa, EZ en VROM aan de Tweede Kamer worden de accenten en voornemens uiteengezet voor het Nederlandse voorzitterschap in de tweede helft van 2004⁸⁸. In de brief van BuZa worden de voornemens in algemene termen uiteengezet met betrekking tot alle deelreinen van de werkzaamheden van de Raad. De brieven van EZ en VROM richten zich meer specifiek op het economische en milieuterrein. In de brieven van BuZa en EZ wordt inzake REACH aangegeven geen mogelijkheid te zien tot afronding van de eerste lezing in de vorm van een gemeenschappelijk standpunt, en wordt vanwege de complexiteit van het dossier ook geen politiek akkoord verwacht. De brief van VROM is het meest optimistisch met betrekking tot de te halen doelen en geeft aan dat er de wens is de mogelijkheden te verkennen van een politieke overeenkomst op deelaspecten, of een inventarisatie van knelpunten en overeenkomsten uit te voeren. Hoewel alle drie de brieven een reëel beeld schetsen van de te bewerkstelligen voortgang inzake het REACH dossier, komt de brief van het ministerie van VROM het meest ambitieus over, een houding die past bij een voortrekkersrol.

De leidende rol van VROM blijkt ook uit het feit dat gedurende het hele onderhandelingstraject terug wordt gegrepen naar de door VROM gepubliceerde strategienota en uitvoeringsnota uit het project SOMS. De nota's komen in brieven naar de Kamer naar voren wanneer verwezen wordt naar de noodzaak van REACH en de in het SOMS traject ontwikkelde ideeën en verzamelde ervaringen die relevant worden geacht voor de standpuntbepaling op Europees niveau.

Dat VROM de trekker was inzake het REACH dossier en in nauwe samenwerking met EZ heeft gehandeld wordt bevestigd tijdens interviews met Kamerleden (# 33, 34, 37). Hoewel de discussie voorafgaand aan het BNC-fiche, over de verdeling van verantwoordelijkheid binnen dit dossier, er wellicht aan bijdroeg dat de verschillende belangen van beide departementen gedurende het proces wat scherper naar voren kwamen, hebben de Kamerleden over het algemeen een positief beeld over de samenwerking tussen VROM en EZ: *“Ik denk dat vooral dankzij een goede persoonlijke verhouding tussen die twee verantwoordelijke bewindspersonen dat ook in harmonie is gegaan (...). Het is niet altijd gemakkelijk om twee departementen die van oudsher geneigd zijn toch een ander belang voorop te stellen...om die op één lijn te krijgen, maar dat hebben deze twee staatssecretarissen indertijd wel heel goed gedaan”* (# 33).

---

⁸⁷ Brief 2 mei 2005 (Kamerstukken II 2004/05, 21 501-08, nr. 200), brief 22 november 2005 (Kamerstukken II 2005/06, 21 501-08, nr. 211), brief 29 november 2005 (Kamerstukken II 2005/06, 21 501-08, nr. 213), brief 13 december 2005 (Kamerstukken II 2005/06, 21 501-08, nr. 214), brief 1 november 2006 (Kamerstukken II 2006/07, 21 501-08, nr. 225) en brief 13 december 2006 (Kamerstukken II 2006/07, 21 501-08, nr. 230).

⁸⁸ Brief EZ 21 april 2004 (Kamerstukken II 2003/04, 21 501-30, nr. 42), brief BuZa 28 mei 2004 (Kamerstukken II 2003/04, 29 361, nr. 5) en brief VROM 28 juni 2004 (Kamerstukken II 2003/04, 21 501-08, nr. 182).

Alle Kamerleden zagen VROM als de ‘trekker’ van het REACH dossier. Een Kamerlid merkt daarbij op dat dit niet betekende dat EZ minder prominent in beeld was gedurende het proces. Dit had te maken met de vermeende verscherping van belangen door beide departementen gedurende het proces: “*VROM was uiteindelijk de trekker, maar er kwam een grote kracht bij EZ vandaan. Als EZ één keer zei ‘nee, zo gaan we het niet doen’ dan was dat een vrij belangrijk signaal en dat had natuurlijk alles te maken met die administratieve lasten agenda die door het proces heen liep*” (#37).

In het BNC-fiche worden naast VROM en EZ nog andere ministeries genoemd, namelijk: het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), het ministerie van Verkeer en Waterstaat (V&W), het ministerie van Binnenlandse Zaken (BZ), het ministerie van Justitie (JUST) en het ministerie van Financiën (FIN). In dit hoofdstuk zal alleen de rol van VROM en EZ worden onderzocht, aangezien deze departementen het meest actief zijn geweest naar de volksvertegenwoordigers toe⁸⁹. Het ministerie van BuZa heeft buiten toezending van het belangrijke BNC-fiche aan de Kamer ook nog een andere rol gespeeld in de informatievoorziening aan de Kamer. De Kamer ontving naast de al eerder genoemde brief van BuZa met daarin de notitie inzake de accenten tijdens het Nederlands voorzitterschap ook een notitie op 18 januari 2005 met daarin een uiteenzetting van de behaalde resultaten tijdens het voorzitterschap⁹⁰. De rol van BuZa naar de volksvertegenwoordiging toe bleef verder beperkt. Waar verder in dit hoofdstuk gerefereerd wordt aan de ‘betrokken departementen’, wordt daarmee dan ook VROM en EZ bedoeld.

4.4.3. De parlementaire actoren betrokken bij de onderhandelingen: een kort overzicht

Van de twee kamers in het Nederlandse parlement, is de Tweede Kamer de meest politieke, rechtstreeks gekozen actor en bekleedt het een dominante rol inzake wetgeving en politieke controle. De Tweede Kamer houdt zich bezig met de dagelijkse politiek, roept ministers ter verantwoording, doet uitspraken over nieuw beleid en behandelt wetsvoorstellen gedetailleerd, waarbij zij de mogelijkheid heeft de tekst van een wetsvoorstel te veranderen⁹¹.

De Eerste Kamer vervult een andere (beperkttere) taak dan de Tweede Kamer. Zij stelt zichzelf in de regel terughoudender op en maakt met mate gebruik van haar controlerechten, zoals het vragenrecht en het recht van interpellatie. Met betrekking tot nieuwe wetsvoorstellen heeft de Eerste Kamer een heroverwegende functie en niet het recht om wetsvoorstellen te wijzigen (het recht van amendement). Zij stemt alleen over het voorliggende wetsvoorstel en kan dit uitsluitend aannemen of verwerpen. Daarmee heeft zij het laatste woord over wetsvoorstellen.

De Tweede Kamer is ingedeeld in verschillende commissies die bestaan uit circa 25 leden en evenveel plaatsvervangende leden. In iedere commissie zijn alle fracties naar evenredigheid vertegenwoordigd. Er bestaan binnen de Tweede Kamer vijf soorten commissies: vaste en tijdelijke commissies, thema-commissies, enquêtecommissies en overige commissies⁹². De

---

⁸⁹ Zie het deelonderzoek ‘Interdepartementaal’ opgenomen in het rapport van Instituut Clingendael (2008) ‘Stof tot nadenken: Nederlandse belangenbehartiging in het Europees Stoffenbeleid’

⁹⁰ BNC-fiche (Kamerstukken II 2003/04, 22 112, nr. 302), Notitie accenten Nederlands voorzitterschap EU (Kamerstukken II 2003/04, 29 361, nr. 5) en Notitie behaalde resultaten Nederlands voorzitterschap (Kamerstukken II 2004/05, 29 361, nr. 11).

⁹¹ Tans O., Zoethout C. and Peters J. (eds.) (2006). *National Parliaments and European Democracy. A Bottom-up Approach to European Constitutionalism*, Groningen : Europa Law Publishing.

⁹² Tans et.al. (2006), p. 171-173 en Parlement en Politiek, www.parlement.com/9291000/modules/fzle0bho.

vaste commissie van Europese Zaken heeft o.a. tot taak commentaar te geven op de BNC-fiches en voorziet deze waar nodig van advies aan de verantwoordelijke vakcommissie(s)⁹³.

Ook het werk van het Europees Parlement speelt zich af in verschillende commissies. De 20 vaste commissies van het EP hebben zich ontwikkeld tot een centraal element in het EU beleidsproces en spelen een cruciale rol bij de totstandkoming van wetgeving. Westlake beschrijft de commissies dan ook als de ‘wetgevende ruggengraat’ van het EP⁹⁴. Er dient benadrukt te worden dat de commissies in het EP niet van gelijke grootte en invloed zijn. In 2004 werd de grootste commissie ingesteld, belast met Buitenlandse Zaken (78 leden). De commissie voor milieu, volksgezondheid en voedsel veiligheid is de tweede commissie met 63 leden. Deze commissie is verantwoordelijk voor de REACH verordening. Er kan in het algemeen gesteld worden dat met meer dan 60 leden het komen tot consensus geen sinecure is⁹⁵.

4.5. De rol van het Nederlandse parlement in relatie tot Europese zaken

4.5.1. Parlementaire controle en EU aangelegenheden in vergelijkend perspectief

De rol van nationale parlementen binnen het Europese systeem met meerdere lagen van bestuur is onderwerp van intensieve discussies onder politici en wetenschappers. Dit punt heeft hoog op de agenda gestaan van de Europese Conventie over de toekomst van Europa, en er zijn zowel in het grondwettelijk verdrag als het Verdrag van Lissabon passages opgenomen die een nauwere betrokkenheid van nationale parlementen bepleiten. Volgens sommigen zijn daarmee de nationale parlementen de grote winnaars in de onderhandelingen over het nieuwe verdrag⁹⁶. Echter, het Verdrag van Lissabon is nog niet in werking getreden en daarom zal dit hoofdstuk zich baseren op de huidige regels omtrent de parlementaire controle van EU wetgeving door de Nederlandse volksvertegenwoordiging.

Uit vergelijkend onderzoek is naar voren gekomen dat het Nederlandse parlement een middenpositie inneemt onder nationale parlementen in de EU als het gaat om de mate van parlementaire controle over EU aangelegenheden⁹⁷. Denemarken zet overduidelijk de standaard door een nauwgezette parlementaire controle uit te voeren. Het Deense parlement geeft gedetailleerde instructies mee aan ministers hoe te stemmen in de Raad. Ook in Oostenrijk, Zweden en Finland hebben de nationale parlementen de autonomie en middelen om een politiek oordeel te vellen over EU aangelegenheden. Echter, deze mandaten zijn minder bindend voor de desbetreffende regeringen in vergelijking met de Deense situatie. Nederland en Duitsland volgen in de classificatie deze drie landen op de voet, waarbij de twee buurlanden parlementen kennen die de EU regelgeving nauwgezet volgen en een algemeen geformuleerd mandaat mee kunnen geven aan hun regering. Aan de andere kant van het

---

⁹³ Tans e.a. (2006), p. 172.

⁹⁴ Westlake, M. (1994). *A Modern Guide to the European Parliament*. New York: Pinter Publisher., p. 191.

⁹⁵ De EP commissies belast met petities en wetgevende aangelegenheden zijn het kleinst, met respectievelijk 25 en 26 leden.

⁹⁶ Jaime Gama, voorzitter van de Portugese ‘Assembleia da Republica’, vierde ‘joint meeting on the future of Europe’, Europees Parlement, december 2007, <http://www.montesquieu-instituut.nl/9353000/1/j9vvhfxcd6p01c1/vhi9ktksc7qp>.

⁹⁷ Maurer, A., Wessels, W. (eds) (2001). ‘National Parliaments on their Ways to Europe: Losers or Latecomers?’, *Baden-Baden: Schriften des Zentrums für Europäische Integrationsforschung (ZEI), Nomos Verlagsgesellschaft*.

spectrum vinden we landen als Griekenland en Portugal, waar parlementen een zeer zwakke controlerende macht hebben met betrekking tot EU zaken⁹⁸.

De verschillen tussen lidstaten als het gaat om de parlementaire controle komen ook terug in de interviews met Nederlandse Kamerleden. Een van de Kamerleden stelt dat het moeilijk was om parlementaire controle uit te oefenen over REACH vanwege het feit dat je nooit precies weet welk standpunt Nederland gaat innemen als de bewindspersoon eenmaal in Brussel aan de onderhandelingstafel zit, hoe goed de afspraken ook waren die in het voorafgaande overleg zijn gemaakt. Het komt vaak voor dat het Nederlandse standpunt aangepast dient te worden vanwege de houding van andere lidstaten tijdens de onderhandelingen. De stellingname van het Nederlandse parlement en de regering is dan ook dat een mandaat flexibel moet zijn om ruimte te creëren voor het sluiten van compromissen op Europees niveau. Het Deense parlement heeft daarin een heel andere benadering:

“De Denen doen dat anders. Hun bewindspersoon gaat met een volstrekt dichtgetimmerd mandaat naar de Raad en die kan dan bij de Raad ook niet veel“ (# 37).

Echter, voorstellen voor het invoeren van het Deense systeem van parlementaire controle in elke EU lidstaat dienen met scepsis ontvangen te worden. In een EU met 27 lidstaten zou een dergelijk systeem van parlementaire controle de speelruimte van regeringsvertegenwoordigers tijdens onderhandelingen in de Raad sterk terugbrengen en overeenstemming ernstig bemoeilijken. Raunio merkt bovendien op dat EU lidstaten parlementaire dan wel semipresidentiële systemen (Finland, Frankrijk) kennen, waarbij de regering in een afhankelijkheidsrelatie staat tot het parlement.⁹⁹ Dit betekent concreet in de huidige situatie dat wanneer het parlement het niet eens is met de standpuntbepaling van de regering op EU niveau, het parlement de regering kan laten vallen. Elk parlement in de Europese Unie heeft deze macht, ongeacht of er een strikte parlementaire controle is vastgelegd in de grondwet, zoals in Denemarken.

4.5.2. Nederlandse structuren en procedures ter controle van EU aangelegenheden¹⁰⁰

De hierboven geschetst afhankelijkheidsrelatie tussen regering en parlement is ook aanwezig in het Nederlandse politieke systeem, en komt naar voren in twee gerelateerde normen in de Nederlandse grondwet (Gw) met betrekking tot parlementaire controle; de vertrouwensregel en, met name, het principe van ministeriële verantwoordelijkheid¹⁰¹. Dit principe verplicht ministers om hun verrichtingen op EU niveau te verantwoorden naar het Nederlandse parlement toe, niet alleen in de zin van het voorzien in informatie, maar ook door middel van het beantwoorden van vragen en deelname in debatten en/of overleggen met de Kamer. In het Nederlandse systeem is deze verantwoordelijkheid verbonden aan de positie van de minister, en niet aan de persoon die de positie bekleedt. In de praktijk betekent dit dat ministers verantwoordelijk gehouden kunnen worden voor het beleid en het handelen van hun voorganger¹⁰².

---

⁹⁸ Maurer and Wessels (2001); Hegeland, H. and Neuhold, C. (2002). ‘Parliamentary participation in EU affairs in Austria, Finland and Sweden: Newcomers with different approaches’, in: *European Integration online Papers (EioP)*, Vol. 6 (2002) N° 10; Raunio, T. (2005). ‘Holding Governments Accountable in European Affairs: Explaining Cross-National Variation’, in: *Journal of Legislative Studies*, Vol. 11, No. 3-4, pp. 319-342.

⁹⁹ De studie van Raunio waarnaar wordt verwezen, handelt over de EU met 15 lidstaten.

¹⁰⁰ Voor een gedetailleerde beschouwing van de instemmingsprocedure in de Europese Raad voor issues die vallen onder de derde pijler van het Verdrag van Maastricht zie Tans et al (2006), pp. 174-175. In dit hoofdstuk richten wij ons op de eerste pijler.

¹⁰¹ Aikel 42 Gw.

¹⁰² Tans e.a. (2006), p. 169.

Het recht op informatie van het nationaal parlement met betrekking tot EU aangelegenheden is vastgelegd in artikel 68 Gw. Dit artikel stelt dat ministers en staatssecretarissen informatie dienen te verschaffen aan de Eerste en Tweede Kamer wanneer een of meerdere parlementariërs hierom vragen en dit niet strijdig is met staatsbelangen. Artikel 70 Gw geeft beide Kamers bovendien het recht op het instellen van een parlementair onderzoek¹⁰³.

In de academische literatuur wordt de vaste commissie voor Europese Zaken omschreven als de belangrijkste speler binnen de Tweede Kamer wanneer het gaat om het aanspreken van de Nederlandse regering op haar verantwoordelijkheden inzake Europese aangelegenheden. Echter, onze bevindingen wijzen erop dat andere (parlementaire) spelers een prominentere rol hebben gespeeld bij de parlementaire controle van de totstandkoming van de REACH verordening. Zoals al kort aangestipt in het begin van dit hoofdstuk, wordt het nationaal parlement sinds 1991 op de hoogte gesteld van nieuwe voorstellen van de Europese Commissie door zogenaamde ‘fiches’, opgesteld door de Werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen. In deze fiches wordt een korte beschrijving gegeven van de inhoud en doelstelling van het voorstel, het behandelingstraject in Brussel, de rechtsbasis van het voorstel, zaken met betrekking tot de subsidiariteit en proportionaliteit, en de gevolgen van het voorstel voor Nederland.

De commissie voor Europese zaken selecteert de fiches waarvan zij vindt dat ze belangrijk zijn en stuurt deze door naar de verantwoordelijke vaste commissies in de Kamer¹⁰⁴. Het is echter verrassend dat de fiches niet altijd standaard in het parlement behandeld en bediscussieerd worden. Volgens Tans wordt daardoor de kans gemist de besluitvorming in een vroeg stadium te beïnvloeden¹⁰⁵. Uit de volgende paragraaf zal blijken dat het BNC-fiche met betrekking tot REACH wel is besproken in het parlement.

Een ander belangrijk kanaal waarlangs het parlement de regering kan controleren, zowel in het geval van nationaal beleid als EU aangelegenheden, is via algemene overleggen (AO's). In dergelijke mondelinge vergaderingen waarin tussen Tweede-Kamercommissie(s) en één of meer ministers en/of staatssecretarissen van gedachten wordt gewisseld over het beleid (bijvoorbeeld naar aanleiding van een brief, notitie of rapport van het kabinet) hebben Kamerleden de gelegenheid om vragen te stellen en onduidelijkheden opgehelderd te krijgen.

4.6. De rol van het Nederlandse parlement gedurende het REACH proces

4.6.1. Nederlandse structuren en procedures ter controle van totstandkoming REACH

Na het bespreken van de structuren en procedures die in het algemeen kunnen worden ingezet bij het controleren van de regering door het Nederlandse parlement, wordt in deze paragraaf geanalyseerd welke van deze instrumenten zijn gebruikt in de context van de REACH verordening.

Ten eerste dient er te worden benadrukt dat niet de vaste Kamercommissie voor Europese Zaken het belangrijkste forum was voor het bespreken van de totstandkoming van de REACH

---

¹⁰³ Deze parlementaire handelwijzen zijn opgenomen in het reglement van orde van beide Kamers en de wet op de parlementaire enquête. Deze reglementen geven parlementariërs het recht op interpellatie, het stellen van schriftelijke en mondelinge vragen (en het krijgen van antwoorden op deze vragen), en op het aanvragen van een parlementair onderzoek, Tans et al (2006), p. 167.

¹⁰⁴ Daarnaast informeert de commissie voor Europese Zaken het parlement aan de hand van een wekelijkse nieuwsbrief en coördineert meer in het algemeen de stroom aan EU gerelateerde informatie.

¹⁰⁵ Tans (2006) e.a., p. 172.

verordening, maar de vaste commissies voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) en Economische Zaken (EZ). Dat er bij de totstandkoming van REACH verschillende vaste Kamercommissies betrokken waren, is in eerste instantie te verklaren door het feit dat de REACH verordening aan de ene kant zeer technisch en complex was – dit vereiste expertise op verschillende beleidsterreinen – en aan de ander kant een ruime reikwijdte had. Dit laatste impliceert dat de thema's commissiegrenzen overschreden.

Zoals al eerder opgemerkt, BNC-fiches zijn belangrijk voor het Nederlandse parlement vanwege het feit dat ze een eerste beoordeling behelzen van de Nederlandse regering ten aanzien van nieuwe voorstellen van de Europese Commissie. Het BNC-fiche inzake REACH werd op 23 januari 2004 aan de Kamer verzonden¹⁰⁶. In het BNC-fiche wordt allereerst ingegaan op de achtergrond, de inhoud en de doelstellingen van het voorstel van de Europese Commissie. Het ontwerp geeft uitvoering aan de voorstellen die zijn geformuleerd in het Witboek van de Commissie van februari 2001 over de strategie voor een toekomstig beleid voor chemische stoffen. Verder wordt in het fiche de rechtsbasis voor het voorstel gegeven¹⁰⁷, de besluitvormingsprocedure benoemd¹⁰⁸ en gekeken naar de subsidiariteit en proportionaliteit van het voorstel. Het BNC-fiche wordt afgesloten met een overzicht van de Nederlandse belangen en de eerste algemene Nederlandse standpuntbepaling met betrekking tot REACH. De volgende punten werden daarbij aangemerkt als zwaartepunten: duty of care, verplichte uitwisseling van dierexperimentele gegevens, ketenverantwoordelijkheid, actieve openbaarmaking, screening/prioritering, uitvoerbaarheid en de rol van het agentschap, concurrentiekracht van bedrijven en als laatste de gevolgen voor landen en producenten buiten de EU. Het BNC-fiche is vervolgens besproken in een algemeen overleg met de vaste commissie voor VROM op 22 april 2004¹⁰⁹.

Een ander aspect dat meegenomen dient te worden in de analyse van de toegepaste procedures tijdens de totstandkoming van de REACH verordening, is de gekozen benadering voor het betrekken van het parlement. Het is interessant om te zien in het kader van het thema 'relatie beleid-volksvertegenwoordiging' dat het kabinet een duidelijke rol weggelegd zag voor het parlement bij de totstandkoming van de Europese regelgeving inzake REACH. Een reden hiervoor is het versterken van de democratische legitimatie van dergelijke regelgeving. Een actieve en intensieve betrokkenheid van de Kamer werd noodzakelijk geacht, zeker gezien het feit dat de nationale wetgever de gezamenlijke wetgevende bevoegdheid vergaand aan de Europese wetgever heeft afgestaan¹¹⁰. Bij de vaststelling van de uitvoeringsregeling inzake REACH was voor het nationaal parlement een rol weggelegd door het feit dat er gekozen was voor een uitvoeringsregeling op wetsniveau¹¹¹. Bij het vaststellen van de uitvoeringsregeling was enige voortvarendheid geboden¹¹². Echter, alvorens de Tweede Kamer over de tekst van het wetsvoorstel van de uitvoeringsregeling kon stemmen moest deze zoveel mogelijk aansluiten bij de tekst van de verordening¹¹³. Hierbij speelde een rol dat de Eerste Kamer geen

---

¹⁰⁶ BNC-fiche (Kamerstukken II 2003/04, 22 112, nr. 302).

¹⁰⁷ Artikel 95 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap.

¹⁰⁸ Co-decisieprocedure of medebeslissingsprocedure.

¹⁰⁹ Verslag algemeen overleg van 22 april 2004 (Kamerstukken II 2003/04, 21 501-08, 180). Meer informatie met betrekking tot dit overleg wordt in paragraaf 4.6.2 verstrekt.

¹¹⁰ Kwisthout, Swart-Bodrij & Woldendorp (2007), p.145.

¹¹¹ Bij het alternatief 'versnelde implementatie' zou de uitvoering van REACH op lager niveau (ministeriële regeling) geregeld worden en daarbij zou er geen rol weggelegd zijn voor het nationaal parlement.

¹¹² Verdere achtergrondinformatie zie hoofdstuk 2.

¹¹³ Bij regeling van strafbaarstelling van verordeningsbepalingen op wetsniveau, is verwijzing naar de afzonderlijke bepalingen van een verordening die strafrechtelijk handhaafbaar zijn noodzakelijk. Wachten op de definitieve nummering van de bepalingen in de REACH verordening werd voorkomen door artikel XI in het

recht van amendement heeft. Voor de Eerste Kamerbehandeling werd een zeer korte uitvoeringstermijn voor behandeling van het wetsvoorstel voorzien door de regering. Inhoudelijke discussie inzake REACH was, gezien het ontbreken van tijd, dan ook niet wenselijk tijdens het wetgevingstraject inzake de uitvoeringswet. Ingaan op inhoudelijke zaken tijdens het vaststellen van het wetsvoorstel kon vertragend werken¹¹⁴.

Dergelijke problemen met het vaststellen van de uitvoeringswet werden ondervangen door de 4-sporenaanpak¹¹⁵, bestaande uit de volgende sporen:

1. Zeer vroeg beginnen met het opstellen van de uitvoeringsregelgeving.
2. Het nationale parlement actief betrekken bij de totstandkoming van REACH.
3. Initiatieven nemen ter verbetering of verduidelijking van REACH.
4. Gebruikmaken van creatieve wetgevingstechnieken.

Een belangrijk uitgangspunt van deze aanpak was dat inhoudelijke discussies over REACH losgekoppeld moesten worden van de uitvoeringsregeling. Door de Tweede Kamer veelvuldig over REACH te informeren, kon worden voorkomen dat de uitvoering van REACH bij de behandeling van het wetsvoorstel door de Tweede Kamer met inhoudelijke discussie over REACH werd belast¹¹⁶.

4.6.2. Kernmomenten in de relatie tussen regering en parlement tijdens de totstandkoming van REACH

In deze paragraaf zullen de kernmomenten onder de loep worden genomen die kenmerkend zijn voor de relatie tussen de Nederlandse regering en het parlement in de context van REACH¹¹⁷. Eerst worden de kernmomenten voor de Tweede Kamer belicht en vervolgens, indien aanwezig en van een andere aard, de kernmomenten van de Eerste Kamer.

Er dient benadrukt te worden dat de meeste kernmomenten met betrekking tot de Eerste en Tweede Kamer in de sfeer van de informatievoorziening liggen, waarbij de regering en departementen hun rol omtrent het informeren van het parlement uiterst serieus namen. Zoals al eerder aangegeven waren de departementen VROM en EZ het meest actief in de informatievoorziening; VROM in de rol van eerstverantwoordelijk ministerie, en EZ in nauwe samenwerking met VROM.

Een eerste kernmoment in de relatie tussen regering en wetgevende macht in het kader van de informatievoorziening, had betrekking op de Strategienota Omgaan Met Stoffen (SOMS) in ruime zin. Naast de strategienota, zijn er ook andere documenten gepubliceerd in de context van SOMS die relevant zijn om te analyseren, zoals de voortgangsrapportages, en de uitvoeringsnota's opgesteld in 2001, 2002 en 2004. Met de publicatie van deze documenten

---

wetsvoorstel op te nemen. In dit artikel werd de Minister voor VROM de bevoegdheid gegeven om na totstandkoming van de Uitvoeringswet REACH maar vóór de bekendmaking ervan in het Staatsblad, verwijzingen naar REACH bepalingen in overeenstemming te brengen met de definitieve nummering van REACH. Op deze manier werd voorkomen dat er met het vaststellen van de uitvoeringsregeling gewacht moest worden tot publicatie van de REACH verordening in het Publicatieblad van de EU (Kwisthout, Swart-Bodrij & Woldendorp (2007), p. 149).

¹¹⁴ Kamerstukken II 2004/05, 21 501-08, nr. 200 Bijlage 3 en Kamerstukken II 2003/04, 22 112, 316 en Kwisthout, Swart-Bodrij & Woldendorp (2007), p. 143, 145.

¹¹⁵ Kwisthout, Swart-Bodrij & Woldendorp (2007), p. 146.

¹¹⁶ Kwisthout, Swart-Bodrij & Woldendorp (2007), p. 150.

¹¹⁷ Een gedetailleerde tijdslijn met kernmomenten is te vinden in de annex van dit rapport. De kernmomenten worden in de tekst niet in chronologische volgorde behandeld.

werd voor de Kamerleden duidelijk dat het traject voor een nieuw chemicaliënbeleid in gang was gezet. Hier volgt een kort overzicht van de genoemde documenten en hun inhoud:

- De *Strategienota Omgaan Met Stoffen* gaf invulling aan de toezegging gedaan aan de Kamer in het nationaal milieubeleidsplan uit 1998 (NMP3) inzake een rapportage over de problematiek van de persistente, bioaccumulerende, toxische (PBT) stoffen, de hormoonontregelende stoffen en de stoffen waarvan weinig tot niets bekend is/was (voor wat betreft de gevaren die deze stoffen mogelijk representeren) en de wijze waarop deze problematiek werd opgelost. In de nota werd door de overheid op bovengenoemde problematiek een visie gegeven die op bijzondere wijze tot stand was gekomen, namelijk door breed maatschappelijk overleg tussen overheid, bedrijfsleven en belanghebbende maatschappelijke organisaties¹¹⁸.
- De *eerste en tweede voortgangsrapportage* hadden als doel om de uitwerking en uitvoering van het nieuwe stoffenbeleid tussentijds te rapporteren. In de eerste voortgangsrapportage werd met name gerapporteerd over de operationalisering van die onderdelen van het nieuwe beleid die nodig waren voor de uitvoering van de 'Quick Scan' en werd duidelijk welke invulling het kabinet gaf aan het verzoek van de Tweede Kamer inzake de stoffen die reden zijn voor 'zeer ernstige zorg'. In de tweede voortgangsrapportage werd duidelijk welke beleidselementen het kabinet verankerd wilde zien in de op handen zijnde Europese regelgeving inzake stoffen en gaf de rapportage duidelijkheid over de wijze waarop het kabinet invulling had gegeven aan de toezeggingen die tijdens het direct voorafgaande algemeen overleg over de beleidsvernieuwing stoffen waren gedaan¹¹⁹.
- In de laatste publicatie inzake het SOMS-traject, de *Uitvoeringsnota SOMS*, werden de speerpunten en leerervaringen van het stoffenbeleid overzichtelijk gerecapituleerd. Ook werd in deze nota een schets gegeven van de destijds gestarte initiatieven in Nederland die betrekking hebben op de uitvoering van het vernieuwde stoffenbeleid en de Nederlandse inzet in de Europese discussie over REACH¹²⁰.

Andere kernmomenten in de interactie tussen parlementen en de regering in de context van SOMS waren de Algemene Overleggen (AO's) van 13 juni 2001, 7 maart 2002, 21 november 2003 en 9 december 2004. In deze AO's werden de bovengenoemde documenten bediscussieerd¹²¹.

---

¹¹⁸ Strategienota Omgaan Met Stoffen (Kamerstukken II, 2000/01, 27 646, nr. 2) p. 14.

¹¹⁹ Voortgangsrapportage: Uitvoering Strategie Omgaan Met Stoffen (VROM 010745/h/12-01 17538/187) p. 5-6, 2e voortgangsrapportage: Uitvoering Strategie Omgaan Met Stoffen (VROM 020602/10-02 21774/206) p. 5.

¹²⁰ Nederlands stoffenbeleid in internationaal perspectief: Uitvoeringsnota SOMS (Kamerstukken II 2003/04, 27 646, nr. 13) p. 3-4.

¹²¹ Algemeen overleg inzake Strategienota Omgaan met Stoffen (Kamerstukken II 2000/01, 27 646, nr. 9), algemeen overleg inzake 1^e voortgangsrapportage (Kamerstukken II 2001/02, 27 646, nr. 10), algemeen overleg inzake 2^e voortgangsrapportage (Kamerstukken II 2003/04, 21 501-08, nr. 172) en algemeen overleg inzake de uitvoeringsnota (Kamerstukken II 2004/05, 21 501-08, nr. 193).

Tabel 5: Overzicht kernmomenten in relatie regering-parlement ¹²²

	SOMS		SOMS/REACH		REACH		
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Tweede Kamer	<ul style="list-style-type: none"> - Strategienota SOMS (maart) - Technische briefing SOMS - AO (13 juni) - Moties (3 en 5 juli) - 1^e voortgangs-rapportage (december) 	<ul style="list-style-type: none"> - AO (7 maart) - 2^e voortgangsrapportage (oktober) 	<ul style="list-style-type: none"> - AO (5 juni) - AO (23 oktober) - AO (18 december) 	<ul style="list-style-type: none"> - AO (12 februari) - AO (14 maart) - Uitvoeringsnota SOMS (april) - AO (22 april) AO (30 juni) - Onderzoek KPMG, TNO, SIRA (15 okt.) - Workshop REACH impact assessments (25 t/m 27 oktober) -AO (17 november) - AO (9 december) 	<ul style="list-style-type: none"> - AO (1 maart) - AO (2 juni) - AO (23 juni) - AO (15 september) - AO (5 oktober) - Advies Actal (6 okt.) - AO (13 oktober) - Technische briefing (2 november) - AO (24 november) - AO (1 december) 	<ul style="list-style-type: none"> - AO (6 maart) - Advies Raad van State (24 maart) - AO (18 mei) - Indienen wetsvoorstel uitvoeringswet REACH (20 juni) - Verslag uitvoeringswet (3 oktober) - Nota nav verslag (11 dec.) - AO (14 december) 	<ul style="list-style-type: none"> - Nota van wijziging uitvoeringswet (17 januari) - Plenaire behandeling en amend. (7&8 febr.) - Inwerkingtreding REACH (1 juni) - Wetsvoorstel in behandeling (13 februari) - Voorlopig verslag (27 maart) - Eindverslag (8 mei)
Eerste Kamer					<ul style="list-style-type: none"> - Bespreking ontwerp teksten REACH (18 oktober) - Mondeling overleg REACH (8 november) 		

¹²² Deze tijdslijn pretendeert niet alomvattend te zijn. Het geeft slechts de kernmomenten weer die van belang zijn voor de relatie tussen regering en nationaal parlement tijdens de totstandkoming van REACH. Zie bijlage 2 voor een uitgebreidere tijdslijn.

De rol van de AO's kan ook als belangrijk worden aangemerkt gedurende de periode dat het besluitvormingsproces zich op Europees niveau afspeelde¹²³. Dit komt naar voren in het aantal algemene overleggen met de Tweede Kamer die, in meer of mindere mate, betrekking hadden op REACH, namelijk achttien¹²⁴. Bij deze overleggen waren afwisselend de bewindspers(o)n(en) van de departementen voor VROM, EZ, VROM & EZ, EZ & OCW en OCW betrokken. Bij de overleggen waar de bewindspersonen van de departementen EZ en/of VROM aanwezig waren, gingen de staatssecretarissen van beide departementen in op de vragen met betrekking tot REACH. Dit was destijds voor VROM staatssecretaris Pieter van Geel en voor EZ staatssecretaris Karien van Gennip. In deze algemene overleggen werden uiteenlopende zaken behandeld. De geannoteerde agenda's van de Milieuraad en de Raad voor Concurrentievermogen werden besproken, alsmede de verslagen van Raadsbijeenkomsten die reeds hadden plaatsgevonden. Ook werd er voor behandeling van de volgende onderwerpen één of meermalen ruimte ingepland binnen de algemene overleggen: het BNC-fiche, het Nederlandse standpunt omtrent het Europees chemicaliënbeleid, de voornemens en de resultaten omtrent het Nederlandse EU-voorzitterschap, de gevolgen van REACH voor de nationale wetgeving en de implementatie van de REACH verordening, de REACH impact assessments, onderzoek naar de administratieve lasten, en de behandeling van REACH en voortgang daarvan in Europa¹²⁵. De vragen die gesteld werden tijdens de algemene overleggen gingen in op diverse onderwerpen en waren afkomstig van Kamerleden van verschillende fracties. De partijen LPF, PvdA, SP, CDA, VVD, D66 en Groenlinks geven in de algemene overleggen allemaal hun visie weer ten opzichte van het REACH dossier. Het is echter overduidelijk dat de PvdA, CDA, VVD en de SP het meest actief waren binnen dit dossier. Dit blijkt niet alleen uit de inhoud van de vragen die deze Kamerleden naar voren brachten, maar ook uit de hoeveelheid vragen die Kamerleden van deze vier partijen gesteld hebben.

De bevinding dat de AO's het voornaamste forum waren met betrekking tot het uitwisselen van informatie tussen de wetgevende en uitvoerende macht komt ook naar voren in interviews met Kamerleden: *“De informatie uitwisseling vond voornamelijk plaats tijdens AO's (...). In de Raad voor Concurrentievermogen en de Milieuraad speelde zich het belangrijkste onderhandelingsgebeuren af”* (# 33).

Een ander kernmoment dat van belang is om hier te noemen is de Workshop inzake de REACH impact assessments, georganiseerd tijdens en door het Nederlandse voorzitterschap van de EU¹²⁶. Tijdens deze workshop werden de resultaten van de studie naar economische gevolgen en administratieve lasten voor het Nederlandse bedrijfsleven ingebracht¹²⁷. Aan de workshop namen vertegenwoordigers van bijna alle EU-lidstaten deel (zowel van de ministeries van Economische Zaken als die van Milieu) evenals de Europese Commissie, het

---

¹²³ Medio 2003 tot en met eind 2006.

¹²⁴ Kamerstukken II 2003/04, 28 663 en 21 501-08, nr. 14, Kamerstukken II 2003/04, 21 501-08, 177, Kamerstukken II 2003/04, 21 501-30, nr. 40, Kamerstukken II 2003/04, 21 501-08, 180, Kamerstukken II 2003/04, 21 501-30, nr. 55, Kamerstukken II 2004/05, 21 501-30, nr. 75, Kamerstukken II 2004/05, 21 501-08, nr. 193, Kamerstukken II 2004/05, 21 501-30 en 22 112, nr. 92, Kamerstukken II 2004/05, 21 501-30, nr. 109, Kamerstukken II 2004/05, 21 501-08, nr. 205, Kamerstukken II 2005/06, 21 501-08, nr. 209, Kamerstukken II 2005/06, 21 501-30, nr. 124, Kamerstukken II 2005/06, 28 240 en 21 501-08, nr. 38, Kamerstukken II 2005/06, 21 501-30, nr. 128, Kamerstukken II 2005/06, 21 501-08, nr. 215, Kamerstukken II 2005/06, 21 501-30 en 21 501-08, nr. 134, Kamerstukken II 2005/06, 21 501-30, nr. 144, Kamerstukken II 2006/07, 21 501-08, nr. 233.

¹²⁵ Zie tijdslijn bijlage 2

¹²⁶ De workshop vond plaats van 25 tot en met 27 oktober 2004 in het Kurhaus te Scheveningen.

¹²⁷ Brief aan Tweede Kamer van 15 oktober 2004 over onderzoek naar gevolgen REACH uitgevoerd door KMPG, TNO en SIRA Consulting (Kamerstukken II 2004/05, 29 515, nr. 40).

Europees Parlement, het Economisch en Sociaal Comité en het Raadssecretariaat. Ook vertegenwoordigers van het Europees georganiseerde bedrijfsleven en verschillende NGO's maakten van de gelegenheid gebruik om tijdens deze workshop hun visie over de gevolgen van REACH te geven. Tijdens de workshop zijn de kosten en baten van REACH voor de samenleving als geheel en voor het bedrijfsleven in het bijzonder besproken. De gevolgen van REACH voor de concurrentiepositie en de innovatie-inspanningen van het Europese bedrijfsleven werden eveneens aan de kaak gesteld. Het ging er tijdens de workshop niet om de omvang van de kosten en baten exact vast te stellen, maar meer om de oorzaken van de hoge kosten helder te krijgen. Door de deelnemers aan de workshop zijn conclusies en aanbevelingen unaniem vastgesteld. De twee belangrijkste conclusies/aanbevelingen gingen over de gevolgen voor het MKB en de kosteneffectiviteit van REACH. De Tweede Kamer is door middel van een brief op de hoogte gesteld van de uitkomsten van de workshop¹²⁸.

De workshop wordt door de betrokken departementen als een belangrijk moment in het REACH proces beschouwd:

“Er is een lijn terug te vinden tussen gemaakte voorstellen inzake het Nederlandse Voorzitterschap, de workshop en aanpassingen in de REACH verordening ten bate van het MKB. De workshop heeft goed doorgewerkt in de finale vormgeving van REACH. De focus op het MKB onder leiding van Van Gennip is hier ontstaan” (# 32).

Echter, de oordelen over de workshop lopen uiteen onder de parlementariërs. Een van de Tweede Kamerleden stelt: *“die workshop dat was niet echt een heel cruciaal punt voor ons als Kamer”*(# 33) en een ander Kamerlid gaat daarin nog iets verder *“die workshop was niet heel erg belangrijk voor het politieke proces”* (# 37). De Kamerleden geven aan dat er bij de workshop wel een aantal *“iconen”*(# 37) zijn behandeld, zoals het KPMG-onderzoek, maar dat de workshop zelf voor hen niet echt een kernmoment was. Het onderzoek naar de economische gevolgen en administratieve lasten was immers al eerder aan de Kamer toegestuurd¹²⁹. Ook over de workshop zelf zijn de Kamerleden naar hun idee voldoende geïnformeerd. Het feit dat Kamerleden de workshop niet als kernmoment beschouwen, kan mogelijk worden verklaard door het feit dat ze niet direct betrokken waren. Hierbij dient opgemerkt te worden dat Kamerleden betrokkenheid bij een dergelijke activiteit ook niet bij hun parlementaire rol als controleur vinden horen: *“Ik had bij de workshop niet meer betrokken willen zijn, wij moeten controleren en ik hecht er wel aan om in die rol te blijven”*(# 33).

Een kernmoment waarbij de Tweede Kamer wel direct betrokken was, is de technische briefing op 2 november 2005, gezamenlijk georganiseerd door de departementen VROM en EZ¹³⁰. Tijdens deze technische briefing werd een zeer uitgebreide presentatie gehouden over de basisprincipes, de hoofdelementen en de impact van REACH. Er werd daarbij vrij gedetailleerd ingegaan op de registratie van stoffen, het REACH-systeem zoals het in de praktijk zou functioneren, en de mate waarin Nederlandse voorstellen terug te vinden waren in de verordening. Wat betreft de impact van REACH werden de directe en indirecte kosten voor de komende 11 jaar besproken. Met betrekking tot de technische briefing van 2 november

¹²⁸ Brief van 17 februari 2005 (Kamerstukken II 2004/05, 21 501-08, nr. 197).

¹²⁹ Brief aan Tweede Kamer van 15 oktober 2004 over onderzoek naar gevolgen REACH uitgevoerd door KPMG, TNO en SIRA Consulting (Kamerstukken II 2004/05, 29 515, nr. 40).

¹³⁰ De technische briefing wordt genoemd in het verslag van het algemeen overleg van 13 oktober 2005 (Kamerstukken II 2005/06, 28 240 en 21 501-08, nr. 380) en op de website Europapoort van het Europees Bureau van de Eerste Kamer, WWW <<http://europapoort.eerstekamer.nl/9345000/1fj9vvyg6i0ydh7th0vgnbnil6pszc>>.

2005 worden door de geïnterviewde Kamerleden verschillende signalen afgegeven. Het ene Kamerlid zegt tevreden te zijn geweest met deze technische briefing die verzorgd werd door VROM en EZ en ziet het als een voorbeeld van goede informatievoorziening:

“Na wat duwen en trekken ben ik niet ontevreden over de manier waarop het kabinet ons toen heeft geïnformeerd (...) We hebben een technische briefing gehad waarin de ambtenaren van de departementen hebben aangegeven wat er aan de hand was” (# 33).

Hetzelfde Kamerlid vond ook dat de briefing op een geschikt tijdstip in het REACH proces plaatsvond: *“De briefing was voor het finale moment van besluitvorming, ook in het Europees verband” (# 33).* Een ander Kamerlid is het hier niet mee eens en geeft aan dat de briefing eerder plaats had moeten vinden: *“Die briefing was eind 2005 en toen zaten we al diep in het proces. Die briefing was dus veel te laat en had veel eerder moeten plaatsvinden. Twee jaar eerder bij wijze van spreken, dan had je namelijk nog consistentie” (# 37).*

De kernmomenten van de Eerste Kamer lagen voornamelijk in de periode waarin het wetsvoorstel omtrent de uitvoeringsregeling werd behandeld¹³¹. De Eerste Kamer kwam in de laatste periode van het REACH proces het meest naar voren. Er is echter eerder in het proces nog een kernmoment te noemen met betrekking tot de Eerste Kamer. Op 18 oktober 2005 bespraken binnen de Eerste Kamer de vaste commissie voor Europese Samenwerkingsorganisaties en de commissie voor Milieu gezamenlijk de ontwerp teksten van REACH. Tijdens die bespreking maakte de vaste commissie voor Milieu de wens kenbaar een mondeling overleg te willen plannen met de bewindspersonen van de betrokken departementen. De commissie voor Economische Zaken zou ook voor dit overleg uitgenodigd worden. De Eerste Kamer maakte hierbij dus gebruik van haar vragenrecht en dat is, zoals eerder aangegeven, vrij uitzonderlijk. Dergelijke overleggen worden volgens de Eerste Kamer georganiseerd bij grote en inhoudelijk complexe dossiers. Via dergelijke overleggen wordt de Eerste Kamer op de hoogte gehouden over de stand van zaken in dergelijke dossiers (# 38).

Het overleg vond plaats op 8 november 2005. Uit aantekeningen gemaakt tijdens dit overleg is op te maken dat een vijftal onderwerpen centraal stonden. Allereerst kwam aan de orde de stand van zaken omtrent de beleidsvoorbereiding en de rol van de Eerste Kamer daarbij. Inhoudelijke aspecten van REACH werden besproken met daarbij speciale aandacht voor het spanningsveld tussen de bescherming van milieu en gezondheid en de versterking van het concurrentievermogen. Er werden vragen gesteld over de gevolgen van REACH voor de Nederlandse wetgeving en hoe de voorlichting omtrent REACH naar de samenleving toe vormgegeven zou gaan worden. Over de uitvoerbaarheid van REACH sprak de Eerste Kamer ook enkele zorgen uit. Deze hadden betrekking op de gevolgen voor het Midden- en Kleinbedrijf (MKB), de bureaucratie omtrent de autorisatie en de organisatie van het Europees Chemicaliën Agentschap (ECA). In het overleg werd de discussie over Europese Agentschappen geagendeerd maar dit was, volgens een Kamerlid, niet de belangrijkste reden van het overleg (# 38). Het aan de departementen kenbaar maken van aanwezige kennis en expertise aangaande het REACH dossier speelde een belangrijke rol en in het overleg kwam ook naar voren dat de Eerste Kamer graag tijdig en afdoende geïnformeerd wilde worden met betrekking tot dit dossier (# 38). Na het overleg is er in de informatiebehoefte van de Eerste

---

¹³¹ 13 februari 2007 (Kamerstukken I 2006/07, 30 600, nr. A), Verlopig verslag Eerste Kamer (Kamerstukken I 2006/07, 30 600, nr. B), 23 april 2007 Memorie van Antwoord door minister Cramer van VROM (Kamerstukken I 2006/07, 30 600, nr. C en 8 mei 2007 Eindverslag Eerste Kamer (Kamerstukken I 2006/07, 30 600, nr. D).

Kamer voorzien door middel van toezending van afschriften van verschillende brieven aan de Tweede Kamer vanuit VROM en EZ¹³².

4.6.3. *Initiatieven Nederlandse parlement in de context van SOMS en REACH*

Op basis van bovenstaande bevindingen kan er geconcludeerd worden dat overheidsactoren hun rol in de informatievoorziening naar de volksvertegenwoordiging toe zeer serieus namen, zowel met betrekking tot REACH als SOMS. Naast deze observatie is het tevens relevant mee te nemen in de studie, in welke mate leden van het Nederlandse parlement zelf een actieve rol hebben gespeeld, niet alleen door het stellen van vragen aan de regering, maar ook door middel van het inbrengen van moties en amendementen.

Naar aanleiding van de strategienota SOMS zijn door verschillende Kamerleden moties ingediend op 3 en 5 juli 2001¹³³. Aan de motie van 5 juli door Jaap-Jelle Feenstra (PvdA) en Hans van den Akker (CDA) werd in de eerste voortgangsrapportage gehoor gegeven door een lijst van stoffen op te nemen die aanleiding geven tot zorgen uitgaande van de OSPAR-criteria¹³⁴ en rekening houdend met het maatschappelijk gebruik (o.a. brandveiligheid) en de eventuele vervangbaarheid van die stoffen¹³⁵.

Bij de behandeling van de Uitvoeringswet REACH werd op 7 februari 2007 een amendement van Tweede Kamerlid Diederik Samsom (PvdA) ontvangen¹³⁶. In dit amendement werd de in het wetsvoorstel gecreëerde mogelijkheid van het buiten toepassing laten van de Algemene wet bestuursrecht in spoedgevallen geschrapt. Enkel spoed zou als motivatie voor inperking van inspraak en beroepsprocedures volgens Samsom niet toereikend zijn. Het amendement kreeg positieve reacties van andere Kamerleden tijdens de plenaire behandeling van de Uitvoeringswet.

Bij de plenaire behandeling van de uitvoeringswet op 8 februari 2007 werden ook een drietal moties ingediend, twee door Tweede Kamerlid Remi Poppe (SP) en de derde door Tweede Kamerleden Diederik Samsom (PvdA), Boris van der Ham (D66), Esther Ouwehand (PvdD) en Remi Poppe (SP)¹³⁷. Eén motie van Remi Poppe verzocht de regering te onderzoeken of er noodzaak bestond tot aanpassing van de Arbo-wetgeving, om ervoor te zorgen dat werknemers na de komst van de nieuwe wet- en regelgeving afdoende beschermd zouden zijn. In de tweede motie verzocht Poppe de regering de bij het Nederlands Centrum voor Beroepsziekten¹³⁸ aanwezige kennis over beroepsziekten, veroorzaakt door contact met chemische stoffen, te koppelen aan het informatiesysteem van het registratiecentrum in

---

¹³² Afschriften van o.a. brieven van 22 november 2005, 29 november 2005 en 13 december 2005 (Kamerstukken II 2005/06, 21 501-08, nr. 211; Kamerstukken II 2005/06, 21 501-08, nr. 213 en Kamerstukken II 2005/06, 21 501-08, nr. 214)

¹³³ Moties 3 juli 2001 van Poppe (SP), Van den Akker (CDA) en Van der Steenhoven (GL) (Kamerstukken II 2000/01, 27 646, nr. 3 t/m 7) en Motie van 5 juli 2001 van Feenstra (PvdA) en Van den Akker (CDA) (Kamerstukken II 2000/01, 27 646, nr. 8).

¹³⁴ Criteria uit het in 1998 in werking getreden OSPAR verdrag ter bescherming van het maritieme milieu in het noordoostelijk deel van de Atlantische Oceaan.

¹³⁵ Bijlage 6 Voortgangsrapportage: Uitvoering Strategie Omgaan Met Stoffen (VROM 010745/h/12-01 17538/187).

¹³⁶ Amendement van het lid Samsom (Kamerstukken II 2006/07, 30 600, nr. 9).

¹³⁷ Plenaire behandeling Uitvoeringswet EG-verordening REACH (Handelingen II, 2006/07, nr. 41, p. 2415-2433) Moties Poppe (SP) Kamerstukken II 2006/07, 30 600, nr. 10 en 12, Motie Samsom (PvdA) (Kamerstukken II 2006/07, 30 600, nr. 11).

¹³⁸ Het Nederlands Centrum voor Beroepsziekten stelt jaarlijks een signaleringsrapport beroepsziekten op met relevante informatie voor beleid en praktijk in opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Finland. Dit zou leiden tot het verspreiden van kennis en informatie over beroepsziekten, zowel nationaal als internationaal. De derde en laatste motie verzocht de regering een notificatieprocedure te starten voor een administratieplicht voor stoffen die door hun omvang buiten de registratieplicht vielen, maar door de aard van hun verspreiding wel gevaar op zouden kunnen leveren voor mens en milieu.

4.6.4. De belangrijkste aandachtspunten en “zorgen” van de Tweede Kamer inzake REACH

Uit bovenstaande bespreking kunnen inzichten verworven worden met betrekking tot de belangrijkste aandachtspunten van de Tweede Kamer inzake complexe dossiers zoals REACH. Echter, het is zinvol om verder op deze aandachtspunten in te gaan omdat dit niet alleen licht werpt op inhoudelijke zaken, maar ook duidelijk maakt dat de door de Tweede Kamerleden aangemerkte aandachtspunten verschillen langs politieke scheidslijnen. Dit laatste punt geeft ons verder inzicht in de mate waarin de Tweede Kamer als een heterogene speler beschouwd kan worden.

De belangrijkste zorgen en aandachtspunten van de Tweede Kamer over REACH kunnen conform de door de regering aangehouden scheiding tussen inhoudelijke discussie en vaststelling van de uitvoeringsregeling ingedeeld worden in twee categorieën: zorgen over de inhoud van REACH en zorgen over de implementatie van REACH. De zorgen over de inhoud van REACH werden voornamelijk geuit op het moment dat aanpassing van de verordening nog mogelijk was¹³⁹. Zorgen met betrekking tot de implementatie kunnen uit de verslagen van de Eerste en Tweede Kamer opgemaakt worden¹⁴⁰. Tijdens de plenaire behandeling van het wetsvoorstel REACH hadden de Tweede Kamerleden de gelegenheid zorgen omtrent de implementatie bekend te maken.

De belangrijkste zorgen die naar voren kwamen uit de algemene overleggen, georganiseerd in de periode waarin de besluitvorming op Europees niveau in volle gang was, blijkt dat de politieke motivatie van ieder Kamerlid in zijn of haar zorgen doorklinkt. Zo is uit de overleggen op te maken dat de gematigd rechtse partijen het mogelijk afnemen van het Nederlandse concurrentievermogen en de hoge administratieve lasten en kosten in zijn algemeenheid en voor het MKB als de grootste zorgen zagen bij de totstandkoming van de verordening. Een Kamerlid antwoordde op de vraag wat *de* belangrijkste zorg was bij de totstandkoming van REACH: *“De zorg dat de administratieve lasten binnen de perken zouden blijven en dat we als Nederland weer niet een kop op de regels zouden zetten”* (# 34).

De (centrum-)linkse partijen spraken in de overleggen hun zorg uit over het in hun ogen ondergeschikt maken van het milieubelang in de verordening. Een Kamerlid maakte zich vooral zorgen over hoe serieus de REACH verordening werd ingezet: *“Het principe van REACH was eigenlijk heel simpel, maar van de basisgedachte van REACH, stoffen die niet deugen vervangen door alternatieven, bleef na drie jaar bakkeleien natuurlijk weinig over. Vanuit het goede startprincipe¹⁴¹ werd vooral de weg naar beneden ingezet”* (# 37). Ook de prioritering op basis van volume, het ontbreken van een substitutieplichting en het gebrek aan aandacht voor de werknemer kwamen naar voren als belangrijke zorgen van de linkse en

---

¹³⁹ Deze zorgen kunnen teruggevonden worden in de algemene overleggen.

¹⁴⁰ De verslagen van de Tweede Kamer en Eerste Kamer ten aanzien van het wetsvoorstel Uitvoeringswet EG-verordening REACH: 3 oktober 2006 verslag Tweede Kamer over wetsvoorstel (Kamerstukken II 2005/06, 30 600, nr. 5); 8 februari 2007 Plenaire behandeling wetsvoorstel (Handelingen II, 2006/07, nr. 41, p. 2415-2433); 24 maart 2007 Voorlopig verslag Eerste Kamer (Kamerstukken I 2006/07, 30 600, nr. B) en 8 mei 2007 Eindverslag Eerste Kamer Voorstel van wet afgedaan als hamerstuk (Kamerstukken I 2006/07, 30 600, nr. D).

¹⁴¹ Met het ‘startprincipe’ wordt verwezen naar het voorontwerp van de Commissie voor de internetconsultatie.

gematigd linkse partijen. Eén Kamerlid gaf aan in het bijzonder te letten op de belangen van de werknemer: *“De grootste zorg was de zorg voor veiligheid van werknemers en milieu”* (# 35).

De zorg met betrekking tot goede informatievoorziening werd echter door alle Kamerleden gedeeld, zo blijkt uit de algemene overleggen. In verschillende overleggen wordt door Kamerleden van verschillende fracties, ongeacht de politieke motivatie, naar nadere informatie gevraagd aangaande het REACH dossier¹⁴². Ten tijde van het onderhandelingsproces lijkt het er dus op dat de informatievoorziening vanuit de departementen in de ogen van de meest actieve Kamerleden op sommige momenten wel wat voortvarender mocht. Uit interviews met de Kamerleden werd dit beeld echter afgezwakt: *“Dat zou te kort doen om te zeggen dat de informatievoorziening slecht was. Het is gewoon zo’n omvangrijk dossier. Het was echt heel moeilijk om het geheel te overzien”* (# 37).

De perceptie dat het REACH dossier zeer groot en complex was komt uit meerdere interviews naar voren. De controlerende taak van de Tweede Kamer wordt daardoor beperkt en ook nog verzaamd door het feit dat de onderhandelingen over het wetgevingsproces van de uitvoeringsregeling en de onderhandelingen in Brussel gelijktijdig plaatsvonden (# 33, 34, 37).

Een volgens de Kamerleden over het gehele proces terugkerend probleem was de korte tijdspanne die er bestond tussen de informatievoorziening voorafgaand aan het overleg, het overleg zelf en de bijeenkomst van de Raad op Europees niveau. Over dit probleem wordt door een Kamerlid aangegeven dat dit vooral het geval was bij aanlevering van de geannoteerde agenda’s (# 37). Deze waren volgens het Kamerlid vaak laat en ook vrij vaag, terwijl tijdige informatievoorziening noodzakelijk is om als Kamer je controlerende rol goed te kunnen vervullen. Een ander voorbeeld hiervan kan gevonden worden in het algemeen overleg van 1 december 2005, waarin Liesbeth Spies (CDA) haar onvrede uitsprekt over de slechte informatievoorziening met betrekking tot de Europese agenda’s¹⁴³. Naar haar mening was de informatievoorziening te summier. Aan de Kamer werd pas in een brief van 22 november voor het eerst medegedeeld dat de compromistekst van 4 november in de Raad voor Concurrentievermogen op 28 en 29 november zou worden besproken, wat volgens Spies een te kort tijdsbestek is. Zij benadrukt dat een politiek oordeel pas door een Kamerlid gegeven kan worden op het moment dat alle informatie gedeeld is¹⁴⁴. Kamerlid Diederik Samsom (PvdA) geeft in hetzelfde overleg aan dat *“de PvdA zich ook enigszins overvallen heeft gevoeld door de bespreking in de Raad voor Concurrentievermogen”*.

Een Tweede Kamerlid wijst ook nog op een fundamenteel dilemma bij het informeren van parlementariërs, namelijk dat parlementariërs zichzelf niet zien als technische experts maar als volksvertegenwoordigers: *“Wij zijn natuurlijk geen materiedeskundigen. Er zijn er misschien enkelen, maar ik ben vooral volksvertegenwoordiger. Ik wil niet kunnen beoordelen en ik hoef ook niet te kunnen beoordelen hoeveel stofjes er in een brandvertragend plastic zitten”* (# 33). Deze observatie heeft implicaties voor de relatie tussen regering en parlement. Aan de ene kant dient de informatie verstrekt aan parlementariërs niet te technisch te zijn, terwijl aan de

---

¹⁴² O.a. in de overleggen van 22 april 2004 (Kamerstukken II 2003/04, 21 501-08, 180), 15 september 2005 (Kamerstukken II 2005/06, 21 501-08, nr. 209) en 9 maart 2006 (Kamerstukken II 2005/06, 21 501-30 en 21 501-08, nr. 134).

¹⁴³ Algemeen overleg van 1 december 2005 (Kamerstukken II 2005/06, 21 501-08, nr. 215)

¹⁴⁴ Liesbeth Spies geeft in hetzelfde overleg aan in september al eerder haar onvrede geuit te hebben over de onvolledigheid van de aangeleverde informatie.

andere kant de informatie gedetailleerd genoeg moet zijn om tot een afgewogen politiek oordeel te komen.

Een ander Kamerlid merkt in dezelfde trant op dat politici zich beperken tot de zaken die ze kunnen bevatten: *“Dat is de reden ook waarom dierproeven later zo belangrijk werden. Men dacht...dat is nou eens een interessante. Dan zie je dat de politiek zich toch automatisch richt op datgene wat gesnapt wordt. Dat neem ik ook niemand kwalijk, maar dat maakt de besluitvorming ook niet erg degelijk”* (#37).

Het is interessant om te zien dat de Kamerleden de informatievoorziening vanuit de departementen verschillend beoordeelden. De (centrum-)rechtse partijen zagen de aangeboden informatie als voldoende (# 33, 34), terwijl de (centrum-)linkse partijen kritischer tegenover de informatievoorziening stonden (# 35, 36, 37). Dit kan voortkomen uit het feit dat de verschillende politieke partijen de uiteindelijke verordening anders beoordeelden en wellicht daardoor achteraf een andere visie op de informatievoorziening hebben. De fracties die een economisch belang voorop stelden, beoordeelden de uiteindelijke verordening positiever dan de partijen die het milieubelang hoger in het vaandel hadden staan. Dit komt naar voren in het volgende voorbeeld. Tijdens de plenaire behandeling van REACH geeft Tweede Kamerlid Remi Poppe (SP) aan de uiteindelijke REACH verordening verre van een mooi product te vinden. Remi Poppe zegt hierover: *“Van de eerste opzet van REACH¹⁴⁵, te weten in veel grotere mate geen autorisering, geen toestemming, geen markt, is dus heel weinig over gebleven. De verordening is een zeer magere overwinning op de ‘wildwest’ op de markt voor chemische stoffen. Maar goed, op zijn allerpositiefst gezien – daar doe ik echt mijn best voor – is er nu een kader geschapen dat nog verdere uitbreiding behoeft.”* Andere partijen geven tijdens dit debat juist aan bijzonder tevreden te zijn met het eindresultaat. Tweede Kamerlid Jules Kortenhorst (CDA) bijvoorbeeld haalt het volgende aan: *“De REACH-verordening betekent een belangrijk Europees succes. Het gaat om een van de meest complexe en veelomvattende stukken wetgeving van de Europese Unie in de laatste jaren. Het eindresultaat biedt een goede balans tussen enerzijds de bescherming van mens, milieu en consument en anderzijds de verhoging van het concurrentievermogen en de innovatiekracht van de Nederlandse en Europese industrie.”*

De zorgen met betrekking tot de implementatie van REACH kwamen onder andere naar voren in de plenaire behandeling. Aan het plenaire debat dat op 8 februari 2007 plaatsvond namen 118 Kamerleden deel. Een zevental Kamerleden richtte zich met vragen tot de staatssecretaris van VROM (Pieter van Geel)¹⁴⁶. Meermalen werd er door Kamerleden opgemerkt dat de REACH verordening vaststond en er dus geen mogelijkheid meer was tot verandering. De belangrijkste zorgen die uit dit debat naar voren kwamen, waren zorgen omtrent de uitvoerbaarheid en de handhaafbaarheid van de REACH verordening. Speciale aandacht werd gevraagd voor de bevordering van alternatieven voor dierproeven. De staatssecretaris gaf aan de Kamer nader te informeren over de wijze waarop er invulling gegeven zou worden aan deze wens¹⁴⁷. Er werden vragen gesteld over hoe de voorlichting naar de samenleving toe verder vormgegeven zou moeten worden. Er werden zorgen uitgesproken over de lange overgangstermijnen waarmee REACH werkt. Er werd gevreesd voor een vacuüm tussen Nederlandse wetgeving en de volledige inwerkingtreding van REACH. Sommige kleine

¹⁴⁵ Met de ‘eerste opzet van REACH’ wordt gerefereerd naar het voorontwerp van de Commissie dat de internetconsultatie is ingegaan.

¹⁴⁶ Helma Neppérus (VVD), Jules Kortenhorst (CDA), Remi Poppe (SP), Boris van der Ham (D66), Diederik Samsom (PvdA), Barry Madlener (PVV) en Esther Ouwehand (PvdD).

¹⁴⁷ Brief met antwoord op toezegging alternatieven dierproeven (Kamerstukken II 2006/07, 30 600, nr. 14).

hoeveelheden gevaarlijke stoffen zouden voor een bepaalde periode onder geen enkele regel vallen. Tevens werd er de vrees uitgesproken dat het Europees Chemicaliën Agentschap (ECA) te bureaucratisch zou gaan worden.

In algemene zin kunnen we stellen dat het onderscheid tussen implementatie en inhoudelijke discussie goed gewerkt heeft. Hiervoor werd door de staatssecretaris van VROM tijdens het plenaire debat een compliment richting Tweede Kamer gemaakt. Hij dankte de Kamer voor het feit dat zij dit dossier op voortvarende wijze behandeld had. Tijdens het plenaire debat hield de Tweede Kamer zich bij zaken aangaande de implementatie van REACH, en ook in het verslag over het wetsvoorstel was dit het geval. De beoogde scheiding tussen de inhoudelijke discussie van de REACH verordening en het traject van vaststelling van de uitvoeringswetgeving lijkt dus gewerkt te hebben. Er werd tijdens behandeling van het wetsvoorstel Uitvoeringswet REACH niet meer uitgebreid inhoudelijk gediscussieerd. Tenslotte wijst het uitblijven van de uitgebreide inhoudelijk discussie bij behandeling van Uitvoeringswet EG-verordening REACH erop dat de Kamerleden voldoende op de hoogte waren. Bovendien wordt bij het plenaire debat door de Kamerleden zelf regelmatig aangegeven dat het enkel om een debat ging waar vragen met betrekking tot de implementatie gesteld mochten worden. “*De REACH verordening is vastgesteld. Wij kunnen alleen nog vragen stellen over de implementatie in de Nederlandse wetgeving*”, aldus Esther Ouwehand van de Partij voor de Dieren¹⁴⁸.

Nu de controlerende rol van het Nederlands parlement ten opzichte van de Nederlandse regering in het kader van het REACH dossier duidelijk is gemaakt, zullen we ons in de volgende paragraaf richten op de interactiepatronen tussen het Europees Parlement en het Nederlandse parlement, en, waar mogelijk, tussen de Nederlandse regering en het Europees Parlement. We zullen eerst de betrokkenheid van het EP bij de totstandkoming van REACH in een algemene context plaatsen door een korte beschrijving te geven van de rol van het EP in het Europese bestuursstelsel. Vervolgens zal er een kort overzicht gegeven worden van de betrokkenheid van het EP bij de totstandkoming van REACH en zal er ingezoomd worden op de relatie met het Nederlandse parlement.

4.7. Departementen, de Tweede Kamer en het Europees parlement

4.7.1 De rol van het Europees Parlement in de EU

Het Europees Parlement wordt algemeen gezien als de medewetgever naast de Raad. Dit is echter een relatief nieuwe ontwikkeling. Gedurende dertig jaar bezat het EP geen effectieve rechten van participatie in wetgevende processen. Het verdrag op de Europese Unie bracht hier verandering in. Door de introductie van de co-decisieprocedure kregen de Europarlementariërs voor de eerste maal vetorechten op een breed scala aan beleidsterreinen¹⁴⁹.

Het Verdrag van Amsterdam (1999) heeft de rol van het Europees Parlement aanmerkelijk versterkt, met name met betrekking tot haar betrokkenheid in het wetgevende proces. De co-decisieprocedure werd uitgebreid van 15 naar 38 beleidsterreinen en issues, en kreeg toepassing in nieuwe gebieden zoals transport, milieu, energie, en enkele aspecten van sociaal beleid. Een significant nieuw element in het Verdrag van Amsterdam was de stroomlijning

---

¹⁴⁸ Handelingen II, 2006/07, nr. 41, p. 2415-2433.

¹⁴⁹ Aanvankelijk waren alleen 15 beleidsterreinen en issues onderwerp van de co-decisieprocedure, waaronder de interne markt, consumenten bescherming, trans-Europese netwerken, cultuur beleid, volksgezondheid en onderwijs.

van de co-decisieprocedure. Hierdoor kan een wetsvoorstel worden aangenomen in eerste lezing als het Europees Parlement er niet in slaagt het Commissievoorstel te amenderen, of als de Raad instemt met de door het EP ingediende amendementen¹⁵⁰. Aangezien de besluitvorming omtrent de REACH verordening onder de co-decisieprocedure viel, dient het vetorecht van het EP in de analyse meegenomen te worden.

De toename in de macht van het EP is vergezeld gegaan van een opwaardering van de rol van de vaste commissies in het EP. Het is ook relevant om op te merken dat door de co-decisieprocedure belangrijke spelers binnen de commissies, zoals commissie voorzitters en rapporteurs, een rol hebben gekregen als actieve wetgevers. Hierdoor is hun invloed op EU wetgeving flink toegenomen. Wanneer spelers invloed willen uitoefenen op de uitkomst van EU wetgeving, dan is het dus van cruciaal belang contacten aan te knopen met deze spelers¹⁵¹. Een ander belangrijk aspect dat dient te worden meegenomen in de analyse van de rol van het EP en haar commissies binnen de co-decisieprocedure, is dat na de uitbreiding er een tendens is om zo vroeg mogelijk in de procedure tot overeenstemming te komen. De vaste commissie is in dit proces de eerste plaats waar overeenstemming over EU wetgeving wordt bereikt¹⁵².

4.7.2. Enkele kernmomenten voor het EP in het kader van REACH

Zoals eerder uitgebreid elders behandeld¹⁵³, deed de Commissie haar voorstel voor de REACH verordening op 29 oktober 2003, met aansluitend het overleg in de Raad. Voor deze studie is het relevant dat het EP haar besluit over het voorstel aannam in de vaste commissie voor Milieu, Gezondheid en Voedselveiligheid (ENVI) op 4 oktober 2005. De rapporteur was Guido Sacconi (SPE, IT). Het rapport werd in eerste lezing aangenomen door de vaste commissie, waarbij verschillende amendementen naar voren werden gebracht. De reikwijdte van de verordening diende te worden uitgebreid zodat artikelen konden worden opgenomen over gevaarlijke stoffen, en een vereiste diende te worden geïntroduceerd bestaande uit een waarschuwinglabel op producten met gevaarlijke chemische stoffen zodat consumenten op de hoogte zijn van de gevaren¹⁵⁴.

Bij de voorbereiding van de stemming in het parlement, en voor het bevorderen van de consensus tussen de verschillende politieke stromingen, werd er gekozen voor de formele EP procedure van *enhanced cooperation* voor de REACH verordening, tussen de ENVI commissie (als leidende commissie), de Commissie voor Interne Markt en Consumentenbescherming (IMCO) en de Commissie Industrie, onderzoek en energie (ITRE). Deze procedure¹⁵⁵ voorziet erin dat overeenstemming wordt bereikt tussen de betrokken commissies over het tijdschema van behandeling in het parlement en dat de rapporteur en de schrijversploeg elkaar op de hoogte houden van vorderingen. Van groter belang is dat de regel van *enhanced cooperation* voorschrijft dat een verantwoordelijke commissie zonder stemming amendementen dient te accepteren van andere verantwoordelijke commissies die een

---

¹⁵⁰ Shackleton, M. (1999). 'The Politics of Codecision', *Journal of Common Market Studies*, Vol. 38, No. 2, pp. 325-42; Corbett, R., Jacobs, F. and Shackleton, M. (2005). *The European Parliament*, 6th ed. London: John Harper; Hix, S., Noury, A., Roland, G. (2006). *Democratic Politics in the European Parliament*, Cambridge: Cambridge University Press.

¹⁵¹ Raunio and Mamadouh (2003), p. 334; Neuhold C. and Settembri, P. (forthcoming). 'Achieving consensus through committees: Does the European Parliament manage?', *Journal of Common Market Studies*, Accepted for publication in December 2007.

¹⁵² Interessant om te vermelden is dat er geen rapporten zijn aangenomen onder de co-decisieprocedure in derde lezing, in de periode 2004-2009 (Neuhold and Settembri, forthcoming).

¹⁵³ Zie voor meer informatie hoofdstuk 3 van dit rapport en het rapport van Instituut Clingendael (2008).

¹⁵⁴ Europees parlement, The legislative Observatory.

¹⁵⁵ Regel 47 van het EP procedureel reglement.

exclusieve competentie hebben binnen het gebied waarop de amendementen betrekking hebben. De amendementen dienen daarbij niet tegenstrijdig te zijn met andere elementen van het rapport.

Een van de co-rapporteurs van een betrokken commissie verklaart de keuze voor 'enhanced cooperation' door te stellen dat het REACH dossier op meer betrekking had dan alleen maar milieu aangelegenheden: *"There was a fierce struggle over the leading committee. Internal Market wanted to be the leading committee (...) but in the content of the regulation there are very important environmental issues: therefore for this procedure was chosen, so that environment is leading, but Internal Market plays a role of its own"* (# 39).

De methode van *enhanced cooperation* werd ook noodzakelijk geacht om nationale belangen te respecteren. In het verlengde hiervan is het opmerkelijk dat Nederland door de co-rapporteur werd aangemerkt als een lidstaat met bijzonder veel aandacht voor het REACH dossier: *"In the case of REACH, there are additional factors why enhanced cooperation was necessary: more countries were more concerned than others. Germany, France, UK and the Netherlands"* (# 39).

De procedure van 'enhanced cooperation' lijkt erg goed gewerkt te hebben in het "voorkoken" van de consensus, aangezien het EP in plenaire vergadering op 17 november 2005 de resolutie van de ENVI commissie aannam met 407 stemmen tegen 155, waarbij 41 Europarlementariërs zich onthielden van stemming. Het rapport diende echter wel door de tweede lezing geloodst te worden.

De tweede lezing startte op het moment van vaststelling van het gemeenschappelijk standpunt. Op het moment dat de Raad dit standpunt vaststelde was de tekst van het REACH voorstel in de voorafgaande twee jaar al meermalen herzien. In deze jaren kwamen de visies van de Raad en het EP echter steeds meer op één lijn te liggen. Formeel hoefde de Raad daarbij geen rekening te houden met de discussie in het Parlement. Echter, de Raad heeft de opinie van het EP meegenomen in de standpuntbepaling¹⁵⁶. Omtrent 200 amendementen van het EP werden door de Raad in het Gemeenschappelijk standpunt geïntegreerd. Het gemeenschappelijke standpunt werd door het EP ontvangen in september 2006 waarna het verder behandeld werd in tweede lezing.

Op 10 oktober 2006 werd het verslag aangaande het gemeenschappelijk standpunt, opgesteld door rapporteur Guido Sacconi, door de ENVI commissie met ruime meerderheid aangenomen. Leden van de commissie stemden voor aannname met 42 stemmen tegen 12, met 6 onthoudingen. In het verslag nam de commissie van het EP ten opzichte van het op dat moment voorliggende REACH voorstel een striktere positie in dan de Raad. De commissie pleitte in het verslag voor substitutie van de 'zeer zorgwekkende stoffen', het in overeenstemming brengen van REACH met de zorgplicht, de verplichte registratie van chemische stoffen bij minder dan 10 ton per jaar, en het bevorderen van alternatieven voor dierproeven. Andere belangrijke amendementen gingen in op het MKB, het Europees Chemicaliën Agentschap (ECA) en een Europees kwaliteitslabel voor producten.

De stemming in tweede lezing vond plaats op 13 december 2006. Een advies gebaseerd op het verslag van Sacconi werd aangenomen. In de laatste paar dagen voordat het plenaire debat¹⁵⁷

---

¹⁵⁶ 'Bijna op koers: Colette Alma over nieuw REACH-voorstel'. *Chemie Magazine* 2006 Jaargang 4, nr. 7, p. 34-37.

¹⁵⁷ Het plenaire debat over REACH vond plaats op 11 december 2006.

zou plaatsvinden, bereikten het Parlement en de Raad nog overeenstemming over de laatste twistpunten¹⁵⁸. Eén belangrijk discussiepunt was de manier waarop de vervanging van zeer zorgwekkende stoffen in de verordening vorm moest krijgen. Daarnaast waren in tweede lezing de zorgplicht, het dierenwelzijn, laag volume stoffen en de informatieverstrekking door bedrijven over gegevens van stoffen, nog punten laat overeenstemming over werd bereikt. Het compromispakket tussen EP en Raad werd aangenomen in het EP met 529 stemmen tegen 98, waarbij 24 Europarlementariërs zich onthielden van stemming. In navolging op de stemming in het EP nam de Commissie op 15 december 2006 nog 191 amendementen volledig over in het compromispakket, waarna op 18 december 2006 de REACH verordening door het EP en de Raad werd ondertekend¹⁵⁹.

---

¹⁵⁸ Overeenstemming werd bereikt op 30 november 2006 na verschillende triloggen (onderhandelingsessies tussen EP (met o.a. rapporteur Sacconi en co-rapporteurs Lena Ek en Hartmut Nassauer), Raad en Commissie).

¹⁵⁹ Legislative Observatory, www.europarl.europa.eu/oeil/file.jsp?id=237952.

Tabel 6: Overzicht kernmomenten Europees Parlement¹⁶⁰

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
<i>Europees Parlement</i>					<ul style="list-style-type: none"> - Concept rapport commissie Milieubeheer, volksgezondheid en voedselveiligheid (verder Milieucommissie) (22 februari) - Verslag van rapporteur Sacconi aangenomen door Milieucommissie (4 oktober) - Rapport 1^e lezing (24 okt.) - Stemming 1e lezing (17 november) 	<ul style="list-style-type: none"> - Concept rapport Milieucommissie (23 juni) - Stemming Milieucommissie REACH-voorstel 2^e lezing (10 oktober) - Rapport 2^e lezing (13 oktober) - Plenaire zitting EP over compromis (11 december) - Stemming 2e lezing (13 december) - Ondertekening REACH (18 december) 	
<i>Europese Commissie</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Presentatie Witboek (27 februari) 	<ul style="list-style-type: none"> - Internetconsultatie voor belanghebbenden over conceptregelgeving REACH (7 mei t/m 10 juli) - Voorstel verordening door de Commissie (29 oktober) - Toezending voorstel aan de Raad en Europees Parlement (3 november) 			<ul style="list-style-type: none"> - Standpunt Commissie inzake amendementen Europees Parlement in 1^e lezing (17 november) 	<ul style="list-style-type: none"> - Advies commissie inzake amendementen Europees Parlement 2^e lezing (15 december) 	Inwerking-treding REACH (1 juni)
<i>Raad van Ministers</i>		<ul style="list-style-type: none"> - Verschillende beraadslagingen (o.a. 10 november, 28 november en 22 december) - Aanvulling op het oorspronkelijk voorstel (28 november) 	<ul style="list-style-type: none"> - Verschillende beraadslagingen (o.a. 2 maart, 17 mei, 28 mei, 25 november, 20 december) 	<ul style="list-style-type: none"> - Verschillende beraadslagingen (o.a. 6 mei, 24 mei, 11 oktober, 17 oktober en 29 november) - Politiek akkoord over Gemeenschappelijk Standpunt (13 december) 	<ul style="list-style-type: none"> - Vaststelling Gemeenschappelijk Standpunt (27 juni) - Ondertekening REACH (18 december) 		
<i>Europees Economisch en Sociaal Comité</i>				<ul style="list-style-type: none"> - Advies (31 maart) 	<ul style="list-style-type: none"> - Advies (13 juli) 		
<i>Comité van de regio's</i>					<ul style="list-style-type: none"> - Advies (24 februari) 		

¹⁶⁰ Deze tijdslijn pretendeert niet alomvattend te zijn. Het geeft slechts de belangrijkste momenten weer die betrekking hebben op de Europese onderhandelingen met betrekking tot REACH met daarbij het Europees Parlement als belangrijkste actor. Zie bijlage 2 voor een uitgebreidere tijdslijn.

4.7.3. Wisselwerking departementen, Tweede Kamer en het Europees parlement

Na het korte overzicht van de rol van het EP in het REACH dossier, zal in deze paragraaf de interactie tussen Nederlandse Europarlementariërs en de Nederlandse Tweede Kamerleden centraal staan.

Ten eerste dient er opgemerkt te worden dat Tweede Kamerleden het contact met Nederlandse Europarlementariërs belangrijk vonden om informatie uit te wisselen over REACH¹⁶¹. Alle Kamerleden gaven aan contact te hebben gehad over dit omvangrijke dossier met Nederlandse Europarlementariërs. De een had meer contact – *“Ik heb intensief contact gehad met de Europarlementariër van mijn eigen fractie om er voor te zorgen dat wij op dezelfde manier aan het touwtje trokken, datgene wat zij deed dat wij dat hier ondersteunden en vice versa...”* (# 33) – en de ander minder – *“Ik geloof dat ik in het Europees Parlement contact heb gehad met de Europarlementariër van de eigen fractie, de liberale fractie”* (# 34) –, maar alle Tweede Kamerleden geven aan het contact belangrijk en nuttig te vinden.

Het is interessant om te zien dat leden van het Nederlandse parlement proberen hun nationale band te gebruiken om hun belangen sterker naar voren te brengen. Dit betekent dat de Tweede Kamerleden zich richten op het contacteren van Nederlandse Europarlementariërs in plaats van de centrale spelers in het EP, zoals (co-)rapporteurs: *“...je probeert wel zoveel mogelijk je broertjes en zusjes in het Europese Parlement op te zoeken, omdat het Nederlandse belang toch iets is wat bindt”* (# 33). Contacten met Nederlandse Europarlementariërs worden als belangrijk beschouwd door de Tweede Kamerleden, en worden zelfs als kernmomenten aangeduid. De Tweede Kamerleden zijn daarmee op de hoogte van het feit dat het EP een belangrijke rol speelt in het EU wetgevingsproces.

Een opvallende uitkomst van de interviews met de Europarlementariërs is dat zij aangeven beperkt contact te hebben gehad met Kamerleden. *“We hadden wel contact en er werd ook wel informatie uitgewisseld, maar dat was niet zeer intensief”* (# 40). Volgens de geïnterviewde Europarlementariërs waren de Kamerleden vooral bezig met wat REACH voor Nederland te betekenen had en richten zij zich teveel op *single-issues* zoals de beperking van de administratieve lasten (# 40, 41, 42). De Kamerleden misten het ruime perspectief op REACH dat wel aanwezig was op Europees niveau. Europarlementariërs hadden de indruk dat Kamerleden de grote lijn misten en te veel op, in hun ogen, details bleven hangen. Dat er afstemming plaatsvond voorafgaand aan algemene overleggen werd bevestigd, maar feit bleef dat de Tweede Kamerleden bij de behandeling van dit grote dossier achter de feiten aanliepen. Geheel verrassend is deze uitkomst echter niet, want ook bij interviews met Kamerleden kwam dit vaker naar voren: *“Wij hebben bij dit dossier echt verschrikkelijk achter de feiten aangerend”* (# 37).

Er waren ook formele banden tussen leden van de Tweede Kamer en Europarlementariërs. Op 9 december 2004 heeft Europarlementariër Dorette Corbey (PvdA) op uitnodiging van Tweede Kamerlid Diederik Samsom een debat bijgewoond over de Milieuraad¹⁶². Staatssecretaris Pieter

---

¹⁶¹ Namen van Europarlementariërs die werden genoemd werden zijn Ria Oomen (CDA), Dorette Corbey (PvdA), Hans Blokland (Christenunie/SGP) en Jules Maaten (VVD).

¹⁶² Verslag algemeen overleg van (9 december 2004 Kamerstukken II 2004/05, 21 501-08, nr. 193) en website Tweede Kamerlid Diederik Samsom: <http://www.diederiksamsom.pvda.nl/renderer.do/menuId/54196/clearState/true/sf/54196/returnPage/54196/itemId/51660/realItemId/51660/pageId/53940/instanceId/54202/>.

van Geel van VROM was hierbij aanwezig evenals de vaste commissie voor VROM. In het debat geeft Corbey aan dat het van belang is om binnen de EU-Raad de baten van REACH duidelijk te maken, waarbij de verordening gezien moet worden als een kans voor gezondheidswinst en consumentenbelangen.

Uit de interviews met de Europarlementariërs blijkt dat er ook indirecte contacten bestonden tussen leden van het Europees Parlement en de betrokken departementen EZ en VROM. Dit punt wordt naar voren gebracht door een van de geïnterviewde Europarlementariërs: “*VROM was de trekker van het dossier. Daar zitten veel medewerkers die echt inhoudelijk goed weten waar het over gaat. Zij waren ook vooral technisch zeer goed op de hoogte. EZ was meer van de gevolgen. VROM zat er echt goed in*” (# 40).

4.8. Discussie

In de concluderende paragrafen van dit hoofdstuk zullen de centrale observaties met betrekking tot de interactie tussen regering en parlement besproken worden. Vervolgens zal een overzicht gegeven worden van de geleerde lessen en de dilemma's die kunnen worden afgeleid uit de bevindingen.

In het proces van interactie tussen het parlement en de regering in het kader van het REACH dossier, was het ministerie van VROM de voornaamste speler. Dit komt duidelijk naar voren in het BNC-fiche, wordt bevestigd door de respondenten van het Nederlandse parlement en het EP, en blijkt ook uit het feit dat tijdens de gehele periode van de onderhandelingen, de uitvoeringsnota en strategienota van VROM herhaaldelijk terugkomen in de discussies in de Tweede Kamer.

De belangrijkste parlementaire speler in het REACH dossier op nationaal niveau was de Tweede Kamer. Ondanks dat deze bevinding in lijn ligt van eerder onderzoek naar de betrokkenheid van het Nederlandse parlement bij EU aangelegenheden, is er een andere bevinding die op gespannen voet staat met de bestaande literatuur. Er bestaat een consensus onder politieke wetenschappers dat de vaste Kamercommissie van Europese Zaken de belangrijkste speler is binnen de Tweede Kamer als het gaat om EU aangelegenheden. Echter, uit onze bevindingen komt naar voren dat in het REACH dossier de vaste commissies voor VROM en EZ een centrale rol hebben gespeeld. Deze observatie bevestigt het beeld van het Nederlandse parlement als een ‘working parliament’, waarbij de vaste commissies een voortrekkersrol vervullen. Ook het Europese Parlement werkt in toenemende mate via deze vaste commissies, en vertoont daarmee tevens grote gelijkens met het Duitse ‘*Arbeitsparliament*’¹⁶³. Ook ten tijde van de totstandkoming van REACH werd de behandeling in het EP gedomineerd door de vaste commissies, waarbij de ENVI commissie nauw samenwerkte met de commissies ITRE and IMCO op basis van *enhanced cooperation*. Voor de Eerste Kamer was binnen dit dossier een kleinere rol weggelegd. Zij stond verder af van de politieke onderhandelingen en was voornamelijk aan het eind van de onderzochte tijdsperiode betrokken bij de behandeling van de uitvoeringsregel in het kader van REACH.

Ten tweede werd er in het omgaan met een technisch complex dossier als het REACH dossier besloten om een onderscheid te maken tussen implementatie en inhoudelijke discussie. Dit was

---

¹⁶³ Westlake (1994).

een belangrijk uitgangspunt van de zogenaamde 4-sporenaanpak, en stelde de Tweede Kamer in staat om geïnformeerd te worden over het REACH dossier, en daarnaast nauw betrokken te worden bij de uitvoeringsregeling van de verordening. Onze bevindingen wijzen er op dat deze aanpak goed heeft gewerkt, ook al waren sommige Tweede Kamerleden niet altijd op de hoogte van de scheiding tussen de inhoud en het proces. Hieruit volgt dat voor het toekomstige gebruik van de 4-sporenaanpak er in een vroeg stadium vastgesteld dient te worden wat de inhoudelijke ambities zijn van de Kamer, zodat de ministeries hier op voort kunnen borduren en hiernaar kunnen handelen.

Ten derde vinden de Tweede Kamerleden over het algemeen dat ze voldoende zijn geïnformeerd over de REACH verordening. Daarbij dient te worden aangetekend dat er een verschil in perceptie is tussen de politieke partijen in de Tweede Kamer over de informatievoorziening. Terwijl centrum-rechtse politieke partijen – behorend tot het ‘pro-bedrijfsleven’ kamp – hun tevredenheid tonen over de mate van informatievoorziening, uitten de centrum-linkse parlementariërs – behorend tot het ‘milieu-gezondheids kamp’ – kritiek op de informatievoorziening omtrent de REACH verordening en beoordelen deze als onvoldoende. Met betrekking tot eigen initiatieven van leden van de Tweede Kamer in het kader van REACH, blijkt dat parlementariërs in beperkte mate moties en amendementen hebben ingediend. De rol van de Tweede Kamer is dan ook meer van controlerende aard geweest, in plaats van pro-actief.

Naast de percepties over de informatievoorziening, kan er op basis van onze bevindingen ook een uitspraak worden gedaan over de mate van parlementaire controle met betrekking tot de totstandkoming van de REACH verordening in ‘Brussel’. De Tweede Kamer oordeelde dat de agenda’s van de bijeenkomsten van de Raad soms te laat arriveerden, en de AO’s te dicht op de vergadering van de Raad ingepland werden, zodat de invloed van de AO’s op de Nederlandse standpuntbepaling minimaal was. In de onderhandelingen op EU niveau in de Raad wordt Nederlandse bewindspersonen enige flexibiliteit gegund door de Tweede Kamer, waardoor er ruimte ontstaat voor het sluiten van compromissen met andere lidstaten. Echter, door deze flexibiliteit en de noodzaak om compromissen te sluiten, kunnen Nederlandse bewindspersonen in de verleiding komen af te wijken van de afspraken gemaakt met de Tweede Kamer over de Nederlandse inzet tijdens de onderhandelingen. Dit verschilt van het Deense systeem van parlementaire controle, waar een mandaat van de *Folketing* niet alleen bindend is maar ook meer rigide. Met betrekking tot de interactiepatronen tussen het Nederlandse parlement en het Europese niveau kunnen we opmerken dat de banden met Nederlandse Europarlementariërs als zeer belangrijk worden beschouwd door de Nederlandse Tweede Kamerleden. Echter, de Europarlementariërs hebben duidelijk een andere perceptie en stellen dat de Tweede Kamerleden een gebrek aan kennis, overzicht en visie hadden, en zich uitsluitend beperkten tot wat REACH betekende voor Nederland.

Met betrekking tot de kernmomenten valt het op dat deze samenvielen met de informatiemomenten naar de Tweede Kamer toe, georganiseerd door de ministeries van VROM en EZ. Deze informatiemomenten hadden in meer of mindere mate betrekking op REACH, en vonden plaats tijdens de AO’s. Deze overleggen worden door de Tweede Kamer aangemerkt als kernmomenten en belangrijk geacht voor de inzet van Nederland in het besluitvormingsproces op EU niveau. Voor de Eerste Kamer was de uitvoeringsregeling een kernmoment, aangezien deze hierbij een wetgevende rol kon spelen.

Een algemene conclusie die volgt uit de bevindingen is dat het Nederlandse parlement en het EP niet gezien kunnen worden als homogene actoren. Het blijkt dat het oordeel over de uitkomst van de onderhandelingen met betrekking tot het REACH dossier verschilt tussen parlementariërs. Politieke partijen behorend tot het ‘pro-bedrijfsleven’ kamp beoordelen de uitkomst positiever dan de partijen behorend tot het ‘milieu-gezondheids kamp’.

4.9. Geleerde lessen

4.9.1. *Wat ging goed in het proces van totstandkoming van REACH?*

De betrokken departementen hebben geprobeerd het nationale parlement zo goed mogelijk te informeren. De informatievoorziening van de regering naar het parlement toe wordt over het algemeen gezien als afdoende. Echter, door de complexiteit van het dossier vonden parlementariërs bepaalde zaken moeilijk te volgen. Activiteiten zoals de technische briefing die werd georganiseerd voor de Tweede Kamerleden werd beoordeeld als positief, al is er wel verschil van mening onder parlementariërs over de juiste timing van deze briefing.

De voortrekkersrol is door het ministerie van VROM met verve ingevuld, zonder dat de samenwerking met ander spelers werd verwaarloosd. VROM werd gezien als de centrale speler op het nationale niveau, zowel in de ogen van Tweede Kamerleden als van Nederlandse Europarlementariërs. Deze perceptie is gebaseerd op het oordeel dat VROM over zeer grondige technische expertise beschikte inzake het REACH dossier. De samenwerking met het Ministerie van Economische Zaken wordt ook als positief beoordeeld.

Het onderscheid tussen inhoudelijke zaken en implementatie. De 4-sporen aanpak heeft in principe goed gewerkt in het REACH dossier. Deze aanpak kan echter niet als een blauwdruk gezien worden voor elk Europees dossier, aangezien issues met betrekking tot inhoud en implementatie vaak door elkaar heen lopen. Hierbij dient opgemerkt te worden dat REACH een verordening is, en als zodanig direct van toepassing op het nationale niveau. Dit verschilt van richtlijnen, die nog omgezet dienen te worden in nationale regelgeving.

Zoals blijkt uit bovenstaand overzicht van bevindingen, zijn er verschillende factoren te onderscheiden die goed gewerkt hebben in de Nederlandse werkwijze. Echter, in de volgende paragraaf zullen enkele dilemma’s besproken worden die zijn af te leiden uit dit onderzoek en die niet eenvoudig op te lossen zijn. Deze dilemma’s zijn niet specifiek voor het REACH dossier, maar zijn inherent aan het uit meerdere lagen bestaande EU besluitvormingsproces.

4.9.2. *Enkele dilemma’s*

Het EP is een niet te onderschatten politieke speler. Ook al is het EP niet altijd makkelijk benaderbaar, met politieke groepen georganiseerd langs transnationale lijnen, het is een cruciale speler op het Europese speelveld. Het EP ontleent haar macht aan vetorechten op belangrijke beleidsterreinen, zoals milieu en onderzoeksbeleid. Bovendien, de rol van het EP zal in de nabije toekomst verder versterkt worden door het Verdrag van Lissabon, met uitbreiding van de co-decisieprocedure op het gebied van justitie en binnenlandse zaken, en het gemeenschappelijke landbouwbeleid. Zoals recentelijk is gebleken uit onderzoek¹⁶⁴, vallen besluiten in het EP in een vroeg stadium van de co-decisieprocedure, en vinden voor een groot deel plaats in de vaste

---

¹⁶⁴ Neuhold and Settembri, forthcoming.

commissies van het EP. Daarbij zijn (co-)rapporteurs van doorslaggevende invloed, zoals ook een aantal keren is gebleken bij de totstandkoming van de REACH verordening.

In de praktijk betekent dit dat men zo vroeg mogelijk in het proces aanwezig dient te zijn om invloed te kunnen uitoefenen. Dit houdt tevens in dat contacten onderhouden dienen te worden met belangrijke spelers binnen het EP die (mogelijk) niet uit Nederland komen (zoals (co-)rapporteurs). Een andere mogelijkheid is om het werk van de belangrijkste spelers, zoals de rapporteur, nauwkeurig te monitoren en vervolgens het nationale spoor van de Raad te volgen om direct met de rapporteur te onderhandelen. Aangezien ook de rapporteur afhankelijk is van technische inzichten, is er een rol weggelegd voor ministeries zoals VROM.

Parlementen dienen niet gezien te worden als één speler: Standpunten van parlementen worden niet alleen vastgesteld in haar commissies, maar worden ook in hoge mate bepaald door politieke partijen. Deze spelers hebben verschillende noden als het aankomt op informatievoorziening, zoals ook duidelijk naar voren is gekomen tijdens de totstandkoming van de REACH verordening. Voor de regering betekent dit dat zij spelers met volkomen verschillende belangen tegemoet dient te komen, waarbij het rekening houden met bepaalde deelbelangen van de ene politieke partij, tegen de deelbelangen van de andere partij in kan gaan.

Parlementariërs zijn geen technische experts en willen vooral controleren op hoofdlijnen. Parlementariërs beschikken niet over de technische expertise om complexe dossiers zoals REACH te volgen, maar dienen tegelijkertijd politieke controle uit te oefenen. Voor dit laatste is technische kennis uiteraard onontbeerlijk. Ook al was de technische briefing in de context van REACH succesvol in het informeren van Tweede Kamerleden, dit betekent niet dat technische briefings als blauwdruk gebruikt kunnen worden voor het informeren van Kamerleden over complexe dossiers. Een grote rol hierbij speelt de veranderende politieke samenstelling van het parlement, waardoor deze minder open voor dit soort technische briefings kan komen te staan. Het feit dat parlementariërs controle wilden uitoefenen op hoofdlijnen leidde tot de onbevredigende situatie tijdens de totstandkoming van de REACH verordening, dat Kamerleden hun rol noch als sturend, nog als ‘waakhond’ zagen: “...*Geen van beiden echt goed. Dat is een soort vlek-op-vlek constructie* (# 37). Daarbij komt dat Tweede Kamerleden het REACH dossier als zeer complex beschouwden, zich richtten op issues die ze konden begrijpen, en alleen daar parlementaire controle over uitoefenden.

Het Nederlandse parlement kan slechts in beperkte mate controle uitoefenen over EU aangelegenheden. Volgens de academische literatuur neemt het Nederlandse parlement een middenpositie in wanneer het gaat om het controleren van de regering in EU aangelegenheden. De studie naar de betrokkenheid van het Nederlandse parlement tijdens de totstandkoming van de REACH verordening heeft echter duidelijk gemaakt dat de informatievoorziening naar het parlement toe goed gedoseerd heeft plaatsgevonden. Dit kan als een voordeel gezien worden ten opzichte van andere nationale parlementen, zoals het Oostenrijkse parlement, waar informatie over EU aangelegenheden regelmatig direct naar het parlement wordt gestuurd zonder voorselectie door de verantwoordelijke ministeries. Het Oostenrijkse parlement verdrinkt dan ook regelmatig in de brei aan informatie die aan hen wordt verschaft¹⁶⁵. Het Nederlandse parlement kan echter niet, zoals het Deense parlement, de regering binden aan een strikt mandaat voor de

---

¹⁶⁵ Tans et al (2006).

onderhandelingen in de Raad. Deze meer flexibele werkwijze van Nederland leidt ertoe dat het Nederlandse parlement geen pro-actieve rol op zich neemt wanneer het aankomt op het controleren van EU aangelegenheden. Echter, hier dient mogelijk verandering in te komen, aangezien het Verdrag van Lissabon een meer actieve rol van nationale parlementen verlangt. Dit komt met name tot uitdrukking in het recht van nationale parlementen een Commissie voorstel af te wijzen wanneer het in strijd is met het subsidiariteitsprincipe¹⁶⁶. Als parlementen in dit geval een invloedrijke rol willen spelen in het EU beleidsproces, zullen zij hun posities dienen te coördineren met andere nationale parlementen.

---

¹⁶⁶ Wanneer tenminste eenderde van de stemmen toegewezen aan nationale parlementen wordt bereikt, dan dient de Commissie haar voorstel te herzien.

HOOFDSTUK 5 – CONCLUSIE

Het doel van het project waarvan dit rapport onderdeel uitmaakt was inzicht te verkrijgen in de wijze waarop Nederland heeft geopereerd in de totstandkoming van REACH. In de deelstudies uitgevoerd door de Universiteit Maastricht stonden interactiepatronen tussen verschillende actoren centraal. We hebben ons met name verdiept in de wisselwerkingen tussen de departementen en het Nederlandse en Europese parlement enerzijds en tussen de Nederlandse overheid, de Europese Commissie, de Raad van Ministers en andere lidstaten anderzijds. Daarnaast hebben we de rol van de Nederlandse chemische industrie en Nederlandse NGO's verkend. In de voorgaande hoofdstukken is het optreden van Nederland in het REACH proces beschreven en is er inzichtelijk gemaakt hoe de verschillende betrokkenen tegen de rol van Nederland aankijken. Uit de studie van de diverse interactiepatronen komen verschillende aandachtspunten en lessen voor de toekomst naar voren. Dit afsluitende hoofdstuk vat deze punten samen.

5.1. Bevindingen

Uit de analyse die ten grondslag ligt aan hoofdstuk 3 en 4 komen een groot aantal bevindingen naar voren. In onderstaande twee subparagrafen zijn de voornaamste bevindingen weergegeven. Daarbij dient te worden opgemerkt dat verschillen tussen de onderzoeksvragen die centraal staan in hoofdstuk 3 en 4, een effect hebben op de manier waarop beide hoofdstukken zijn gestructureerd. Voor hoofdstuk 3 konden de onderzoekers al snel de bevindingen indelen in drie strategieën, namelijk, kennisstrategie, netwerkvormingstrategie, en voorzitterschapstrategie. Bij hoofdstuk 4 echter, was het niet mogelijk om direct meer algemene patronen te onderscheiden. Er is daarom gekozen de instituties die naar voren komen in de onderzoeksvraag van hoofdstuk 4 als uitgangspunt te nemen, en hun rol en interactiepatronen te beschrijven en duiden. Deze verschillen in structuur komen ook duidelijk naar voren in onderstaande rapportage van bevindingen.

5.1.1. *Nederland op het Europese toneel*

Uit onze analyse van de manier waarop de Nederlandse overheid op het Europese REACH toneel heeft geacteerd alsmede uit de perceptie hierop van andere partijen, blijkt dat Nederland een actieve houding heeft aangenomen en voor een overkoepelende aanpak koos. Daarbij zijn een drietal strategieën ingezet:

- a. de kennisstrategie;
- b. de strategie van netwerkvorming;
- c. realistisch en pragmatisch voorzitterschap.

Mede door het Nederlandse SOMS programma had de Nederlandse overheid goede dossierkennis en een kennisvoorsprong ten opzichte van andere lidstaten. Die kennisvoorsprong had zowel betrekking op technische kennis over chemicaliën als op kennis van chemicaliënbeleid. Deze rol werd versterkt door de parttime detachering van een zeer deskundige VROM-ambtenaar. Daarnaast kon Nederland vanwege deze voorsprong al vroeg haar inzet voor de onderhandelingen bepalen. In samenhang met deze kennisstrategie ontwikkelde Nederland een open werkhouding naar andere lidstaten toe. Dat behelsde een pragmatische en behulpzame houding, het creëren en benutten van bilaterale contacten en andere samenwerkingsmomenten, zoals door Nederland georganiseerde cursussen en workshops, trainingen georganiseerd door de Europese Commissie en *Competent Authority Meetings*, en het vormen van wisselende coalities in de Raad van Ministers. Deze houding en daaruit voortvloeiende samenwerking schraagden het Nederlandse streven om tot een werkbare verordening te komen. Een

deel van de contacten maakte onderdeel uit van de voorbereiding op het Nederlandse voorzitterschap. Dit voorzitterschap viel samen met de eerste tekstonderhandelingen over de ontwerpverordening REACH. In het verlengde van de kennisstrategie en de netwerkvormingstrategie, koos Nederland in dit dossier voor een pragmatische en realistische invulling van het voorzitterschap. Nederland slaagde erin om de discussie te structureren en vond een goede balans tussen de nationale inbreng en de taken als voorzitter. Ook hier werd de kennisvoorsprong benut ten behoeve van het faciliteren van het beleidsproces. Ten slotte lijkt de intensieve samenwerking tussen gelijkgezinde opeenvolgende voorzitterschappen (Nederland, Luxemburg en het Verenigd Koninkrijk) een stimulerende rol gespeeld te hebben in de totstandkoming van REACH.

De combinatie van de gehanteerde strategieën heeft ertoe geleid dat Nederland een gewaardeerde rol in de totstandkoming van REACH heeft gespeeld; Nederland heeft meer gewicht in de schaal gelegd dan op basis van grootte verwacht kon worden. Toch zijn er enkele kanttekeningen te plaatsen. De Nederlandse aanpak was ten dele vergelijkbaar met die van het Verenigd Koninkrijk, maar met een belangrijk verschil. Waar Nederland lang door de nationale bril (SOMS) naar REACH bleef kijken, koos het Verenigd Koninkrijk voor een meer Europese en meer flexibele benadering. Nederland is pas ten tijde van het voorzitterschap ge-switched naar een meer *Europe minded* en flexibele werkhouding. Diverse betrokkenen hebben gesuggereerd dat als Nederland eerder SOMS als referentiepunt voor REACH had kunnen loslaten, Nederland nog beter gebruik had kunnen maken van de koploperpositie.

5.1.2 Relatie beleid en parlementen

Uit onze analyse van de wisselwerking tussen nationaal parlement, regering en departementen en tussen het Nederlandse en het Europees parlement worden verschillende interactiepatronen zichtbaar. Conform wat op basis van de literatuur verwacht mocht worden, speelt de Tweede Kamer in REACH een prominentere rol dan de Eerste Kamer.

Ondanks dat verschillende departementen werden geïdentificeerd in het BNC-fiche als betrokkenen, zijn VROM en EZ het meest actief geweest in de richting van de volksvertegenwoordiging. Zo werden de door de departementen voorbereide stukken consequent agendapunten in de algemene overleggen tussen Tweede Kamer en regering. De commissies binnen de Tweede Kamer die inzake REACH een rol hebben gespeeld, zijn de drie vaste commissies voor Europese Zaken, Economische Zaken en Volkhuysvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer. Ten tijde van de totstandkomingsprocedure van REACH zijn er in totaal 18 overleggen geweest, waarin 17 Kamerleden zich geroerd hebben, waarvan slechts 6, afkomstig uit de SP, PvdA, CDA en VVD, als actief te kwalificeren zijn. Daarbij is het opvallend dat de vaste commissies voor VROM en EZ een grotere rol hebben gespeeld dan de vaste commissie voor Europese Zaken.

Een belangrijke implicatie voor de betrokkenheid van het nationale parlement bij het REACH dossier was dat Nederland werd geconfronteerd met de situatie dat de uitvoeringstermijn in eerste instantie op 20 dagen werd gesteld. Binnen die korte termijn kan geen uitvoeringsregelgeving, dat wil zeggen nationale regelgeving die betrekking heeft op de implementatie van de Europese verordening, tot stand gebracht worden. Er waren twee mogelijkheden: 1) versnelde implementatie, of 2) het creëren van regelgeving op wetsniveau, waarbij er wel een rol weggelegd was voor het parlement in de implementatie van REACH. De regering hechtte waarde aan de rol van het parlement, dus werd voor de tweede optie gekozen. De consequentie hiervan was dat Nederland al

met de uitvoeringsregelgeving aan de slag wilde, terwijl de REACH verordening niet definitief was vastgesteld. Deze problemen werden ondervangen door de zogenaamde 4-sporenaanpak, wat onder andere inhield dat de inhoudelijke discussie over de verordening werd gescheiden van de goedkeuring van de uitvoeringsregelgeving. Het gevolg was dat de Tweede Kamer veelvuldig over REACH geïnformeerd werd door de ministeries van VROM en EZ, en dat de Tweede Kamer zich richtte op het controleren van de uitvoeringsregelgeving van de verordening.

De reikwijdte van het REACH dossier bood ruimte voor twee verschillende politieke perspectieven, te weten milieu en gezondheid aan de ene kant en een pro-bedrijfsleven attitude anderzijds. Belangrijkste zorgen in het pro-bedrijfsleven kamp waren het afnemende concurrentievermogen van de industrie, administratieve lasten en de gevolgen voor het MKB. Naast het politieke overleg hebben de departementen een technische briefing georganiseerd om Tweede Kamerleden nog beter te informeren. Het oordeel van Kamerleden over de REACH verordening correleert met de politieke stellingname: de actieve Kamerleden uit het pro-bedrijfsleven kamp zijn overwegend positief, terwijl de actieve Kamerleden uit de milieu/gezondheid hoek kritischer waren. Mogelijk hangt dit ook samen met de inhoud van de verordening. Volgens de geïnterviewde Kamerleden is het punt van administratieve lasten adequaat geadresseerd in REACH, terwijl de respondenten van mening verschillen in hoeverre de zorgen vanuit milieu/gezondheidsperspectief een plaats hebben gekregen. Gezien het feit dat er sprake is van ex-post interviews, is het zeer wel mogelijk dat het in de interviews geventileerde oordeel over de informatievoorziening wordt gekleurd door het politieke oordeel over REACH. In een dergelijke situatie is het ook moeilijk te bepalen wie welke informatiebehoefte heeft. Een onduidelijke informatiebehoefte, de complexiteit van het dossier en het politieke oordeel over REACH zouden kunnen verklaren waarom, ondanks dat het kabinet ervoor koos het parlement wel bij REACH te betrekken en VROM en EZ het parlement langs verschillende wegen informeerden, toch ontevredenheid over de eigen rol en de informatievoorziening doorklinken in de interviews met een aantal Kamerleden.

Een andere opvallende observatie is dat de geïnterviewde Tweede Kamerleden erg positief zijn over contacten met Nederlandse Europarlementariërs, terwijl de geïnterviewde EP-betrokkenen zich niet herkennen in het beeld van frequent contact. Daarnaast uitten de geïnterviewde EP-betrokkenen twijfels over de mate waarin de Tweede Kamer op de hoogte was van de stand van zaken in het REACH dossier.

5.2. Aandachtspunten en lessen voor de toekomst

Nederland neemt als kleine lidstaat een bescheiden rol in binnen het Europese krachtenveld. Toch is Nederland in het REACH dossier in staat geweest verhoudingsgewijs veel gewicht in de schaal te leggen op EU niveau (*'punching above its weight'*). Dat gewicht is de resultante van strategische keuzes en het herkennen en grijpen van kansen. Echter, een aantal van deze kansen berusten op toeval, zoals de timing van het Nederlandse voorzitterschap, de opeenvolging in het voorzitterschap van gelijkgestemde lidstaten, de gelegenheid een Nederlandse ambtenaar te detacheren en de uitzonderlijke situatie dat een parttime detachering werd toegestaan. Hieruit volgt dat bepaalde succesfactoren niet afdwingbaar zijn in toekomstige situaties.

Met de wijsheid achteraf gevoed door de analyse in de voorgaande hoofdstukken kunnen ook wel enkele gemiste kansen geïdentificeerd worden. SOMS bood Nederland een stevig vertrekpunt, maar

kreeg volgens enkele respondenten¹⁶⁷ in een bepaalde fase in het onderhandelingsproces het karakter van een blauwdruk. Ook al heeft het ministerie van VROM nooit de intentie gehad SOMS als 'blauwdruk' voor REACH te presenteren, en is er eerder sprake geweest van een 'referentiepunt', de perceptie van betrokkenen uit andere lidstaten doet vermoeden dat de status van SOMS duidelijker voor het voetlicht gebracht had kunnen worden. Achteraf gezien was het dus verstandiger geweest als Nederland in de inhoudelijke discussies over REACH beter had gecommuniceerd dat SOMS diende als een referentiepunt. Hierdoor had de strategie meer flexibel, meer pragmatisch en met meer oog voor de regels van het Europese beleidsvormingsproces ingezet kunnen worden.

De bevindingen suggereren dat Nederland een actieve en gewaardeerde rol heeft gespeeld in de totstandkoming van REACH. Dit is de resultante van strategische keuzes enerzijds en het herkennen en grijpen van kansen anderzijds. De volgende algemene succesfactoren kunnen geïdentificeerd worden naar aanleiding van de studie van de REACH casus:

- A. De kennisstrategie vergt een voorsprong ten aanzien van zowel de technische inhoud als het beleidsterrein. De SOMS/REACH casus suggereert dat een nationaal programma ter voorbereiding van het Europese traject een manier is om een dergelijke voorsprong te nemen.
- B. Voor een kleine lidstaat lijkt de combinatie van de kennis- en netwerkvormingstrategie (met andere woorden: zorg dragen voor een strategische verspreiding van de aanwezige kennis) effectief om serieus genomen te worden als gesprekspartner aan de onderhandelingstafel. Nederland heeft door een dergelijke combinatie van strategieën relatief veel invloed uit kunnen oefenen tijdens het REACH beleidsproces.
- C. De realistische en pragmatische houding van Nederland als voorzitter van de Raad is positief gewaardeerd. Ten behoeve van de procesmatige voortgang van het REACH dossier initieerde Nederland in de AHG het werken met een voetnotendocument en 'werkdocumenten' om de verordening te bespreken. Deze werkwijze is op zowel nationaal als Europees niveau gewaardeerd als een belangrijk instrument voor een gestructureerd voorzitterschap. In dit kader waren de Nederlandse rolverdeling van een woordvoerder ondersteund door een nationale expert, de open houding van Nederland tijdens haar voorzitterschap, en het aanmoedigen van voorstellen van nieuwe lidstaten van groot belang.

Uit de studie naar de totstandkoming van REACH komen ook enkele punten en dilemma's naar voren waar rekening mee gehouden dient te worden bij het bepalen van de Nederlandse inzet in toekomstige Europese dossiers:

- A. De departementen, de regering en de volksvertegenwoordiging, zouden bij toekomstige dossiers in nog sterkere mate van meet af aan de positie en de agenda van de Commissie en overige lidstaten zorgvuldig in de gaten dienen te houden via contacten, interactie en terugkoppeling. Dat is nodig om zorg te kunnen dragen voor een goede balans tussen het behartigen van de nationale belangen en wensen enerzijds en de Europese politieke realiteit anderzijds.
- B. Het EP is een niet te onderschatten politieke speler, zeker gezien het feit dat de rol van het EP in de nabije toekomst verder versterkt zal worden door het Verdrag van Lissabon. Tevens dient er rekening gehouden te worden met het feit dat besluiten in het EP al in een vroeg

---

¹⁶⁷ De respondenten met deze perceptie maakten deel uit van de vertegenwoordiging van andere lidstaten en hebben geparticipeerd in de onderhandelingen over de REACH verordening.

stadium van de co-decisieprocedure vorm krijgen. In de praktijk betekent dit dat men zo vroeg mogelijk in het proces aanwezig dient te zijn om invloed te kunnen uitoefenen. Dit houdt tevens in dat contacten onderhouden dienen te worden met belangrijke spelers binnen het EP, zoals (co-)rapporteurs.

- C. Het informeren en betrekken van het nationale parlement in complexe, langlopende Europese dossiers is geen sinecure. Dit is een belangrijk inzicht met het oog op het Lissabon Verdrag waarin de rol van de nationale parlementen sterk wordt uitgebreid in het EU beleidsvormingsproces. Onze bevindingen over de rol van het Nederlandse parlement in REACH suggereren dat hier in de toekomst een uitdaging ligt voor de Tweede Kamer als het aankomt op haar controlerende rol naar de regering toe.

REFERENTIES

CEFIC (2008a). 'Facts and Figures. Profile of the Chemical Industry'. Geraadpleegd op 16 februari 2008: http://www.cefic.org/factsandfigures/level02/profile_index.html

CEFIC (2008b). 'About us'. Geraadpleegd op 28 januari 2008: <http://www.cefic.be/Templates/shwStory.asp?NID=479&HID=388>.

Competent Authorities (2007). 'Report of the ad-hoc meeting of the Competent Authorities for the implementation of Council regulation 793/93 on the evaluation and control of existing substances', Amsterdam.

Corbett, R., Jacobs, F. and Shackleton, M. (2005). *The European Parliament*, 6th ed. London: John Harper.

Cox, Gary W. (2006). 'The organization of democratic legislatures', in Bary R. Weingast & Donald A. Wittman (eds.), *The Oxford Handbook of Political Economy*, Oxford: Oxford University Press, 141–161.

Council of the European Union (2003). 'Multi-annual strategic programme 2004-2006' (draft).

Council of the European Union (2004). 'Interinstitutional File from the Presidency to Coreper/Council'. 15499/04.

Council of the European Union (2004). 'Note from the United Kingdom delegation to Ad-hoc Working Party on Chemicals'. 5285/04.

Council of the European Union (2005). 'Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council concerning the Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals (REACH)'. 11844/06.

Department for Environment Food and Rural Affairs (2002). 'New EU Chemicals Strategy Position Statement by the UK Government and the Devolved Administrations'. London, december 2002.

Directoraat Generaal Milieubeheer: directie Stoffen, Afvalstoffen, Straling, Afdeling Stoffen en Normstelling (datum onbekend). 'Witboek Strategie voor een toekomstig beleid voor chemische stoffen'. DGM/SAS/2001040921.

EEB (2008). 'Members Netherlands'. Geraadpleegd op 18 maart 2008: <http://www.eeb.org/members/netherlands.html>.

EEB, Greenpeace, Friends of the Earth Europe (2008). 'Chemical Reaction. REACH for a Toxics-Free Future: Online Action'. Geraadpleegd op 24 maart 2008: <http://www.chemicalreaction.org/>.

Europese Commissie (2002). 'Kennisgeving van notificatie', 2002/0292/NL.

European Commission (2006). 'Mitteilung der Kommission an den Rat, das Europäische Parlament, den Europäischen Wirtschafts- und Sozialausschuss und den Ausschuss der Regionen vom 14.11.2006. Strategische Überlegungen zur Verbesserung der Rechtsetzung in der Europäischen Union'. COM (2006) 689.

European Commission (2007a). 'REACH Regulation – Public Consultation'. Geraadpleegd op 15 januari 2008: http://ec.europa.eu/enterprise/reach/consultation_en.htm.

European Commission (2007b). 'CONNECS. European Environmental Bureau'. Geraadpleegd op 12 juni 2007: http://ec.europa.eu/civil_society/coneecs/detail.cfm?CL=en&organisation_id=38.

Europees Parlement en de Raad (1998). 'Richtlijn 98/34/EG'. Publicatie van de Europese Gemeenschappen.

Europees Parlement en de Raad (2006). 'Regulation (Ec) No 1907/2006 concerning the Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals'. Official Journal of the European Union.

Greenwood, J. (1997). *Representing Interests in the European Union*. London: Macmillan Press Ltd.

Hayes-Renshaw, F. (2006). 'The Council of Ministers', in: Peterson, J, Shackleton, M. (eds.), *The Institutions of the European Union*. Oxford University Press, pp. 60-81.

Hegeland, H. and Neuhold, C. (2002). 'Parliamentary participation in EU affairs in Austria, Finland and Sweden: Newcomers with different approaches', in: *European Integration online Papers (EioP)*, Vol. 6 (2002) N° 10.

Hix, S., Noury, A., Roland, G. (2006). *Democratic Politics in the European Parliament*, Cambridge: Cambridge University Press.

Instituut Clingendael (2008). 'Stof tot nadenken. Nederlandse belangenbehartiging in het Europese stoffenbeleid', Eindrapport EVA-REACH, VROM.

Jönsson, C., Strömvik, M. (2005). 'Negotiations in Networks', in: Elgström, O., Jönsson, C. (eds.), *European Union Negotiations Processes, Networks and Institutions*. London: Routledge, pp. 13-28.

Keulen, van M. (2007). 'Retour Brussel-Den Haag: Europees bestuur en Nederlandse belangen', in Van der Vleuten, A. (ed.) *De bestuurlijke kaart van de Europese Unie*, Coutinho: Bussum, pp.241-256.

Kwaasteniët, M., De Graaf, R., Goëzinne, B., Bosscher, P., Van Lierop, L. (2007). 'De strijd voor de gestreepte naaktvlak: de rol van de (milieu)expert bij de totstandkoming van Europese richtlijnen', Den Haag, IML 15 eindopdracht.

Kwisthout, J.K.B.H., Swart-Bodrij A.H. & Woldendorp H. (2007). 'De uitvoeringswet REACH: stof tot nadenken over de uitvoering van Europese verordeningen', *Nederlands Tijdschrift Europees Recht* 2007, Jaargang 13, nr. 7/8, p. 141-151.

Mamadouh, V. and Raunio, T. (2003). 'The Committee System: Powers, Appointments and Report Allocation' *Journal of Common Market Studies* Vol. 41, No. 2, pp. 333-51.

Maurer, A., Wessels, W. (eds) (2001). 'National Parliaments on their Ways to Europe: Losers or Latecomers?', *Baden-Baden: Schriften des Zentrums für Europäische Integrationsforschung (ZEI), Nomos Verlagsgesellschaft*.

Ministerie van VROM (1999). 'Future European Chemicals Policy', Report Brainstorming session 16 – 17 December 1999. Leidschendam.

Ministerie van VROM (2000). 'Strategy On Management Of Substances, Report Workshop CEFIC – VNCI – VROM 28 – 29 June 2000. Den Haag.

Ministerie van VROM (2001). 'Strategienota Omgaan Met Stoffen', Den Haag.

Ministerie van VROM (2001). 'Workshop European Chemicals policy', 7 December 2001. Scheveningen.

Ministerie van VROM (2002). 'Report of the Workshop on EU chemicals policy', 24–25 January, Leidschendam.

Ministerie van VROM (2004). 'Strategiedocument REACH ten behoeve van het Voorzitterschap NL 2de helft'.

Ministerie van VROM (2004). 'Uitvoeringsnota SOMS: Nederlands stoffenbeleid in internationaal perspectief'. Den Haag.

Ministerie van VROM (2005). 'Raising awareness and promoting preparations for the implementation of the REACH regulation in Estonia', Project report, Den Haag.

Ministerie van VROM (datum onbekend). 'Kaderinstructie REACH'.

Ministerie van VROM (datum onbekend). 'Suggesties voor taakstelling, opzet, organisatie, taakverdeling, te behandelen onderwerpen, etc.'.

Ministerie van VROM (datum onbekend). 'REACH als voorbeeld voor "Beter omgaan met Brussel"'.

Neuhold C. and Settembri, P. (forthcoming). 'Achieving consensus through committees: Does the European Parliament manage?', *Journal of Common Market Studies*, Accepted for publication in December 2007.

Persson, T. (2005). 'Democratizing European Chemicals Policy Lessons from the open consultation on REACH', Paper prepared for the Workshop on "The Institutional Shaping of EU-Society Relations" University of Mannheim, Mannheim Centre for European Social Research MZES October 14-15, 2005.

Princen, S. (2007). 'Europese besluitvorming', in Van der Vleuten, A. (ed.) *De bestuurlijke kaart van de Europese Unie*, Coutinho: Bussum, pp.71-86.

Raunio, T. (2005). 'Holding Governments Accountable in European Affairs: Explaining Cross-National Variation', in: *Journal of Legislative Studies*, Vol. 11, No. 3-4, pp. 319-342.

Suvarierol, S., Van den Berg, C. (2008). 'Bridge Builders or Bridgeheads in Brussels? The World of Seconded National Experts', in Geuijen, K., 't Hart, P., Princen, S., and Yesilkagit, Y. (eds) *The New Eurocrats*, Amsterdam University Press, pp. 103-127.

Tans O., Zoethout C. and Peters J. (eds.) (2006). *National Parliaments and European Democracy. A Bottom-up Approach to European Constitutionalism*, Groningen : Europa Law Publishing.

Shackleton, M. (1999). 'The Politics of Codecision', *Journal of Common Market Studies*, Vol. 38, No. 2, pp. 325-42.

Slaughter, A-M. (2004). *A New World Order*, Princeton University Press.

Smulders, M. (2008). 'De invloed van de door Nederland georganiseerde workshop over de REACH impact studies op de totstandkoming van de REACH Verordening'. Den Haag 2008.

Van der Wielen, A. (2003). 'Verslag bilateraal gesprek met UK delegatie', DGM/SAS/SN.

Van der Wielen, A. (2005). 'REACH in the Council: Results of the NL Presidency and planning LU Presidency', presentatie Brussel 16 maart.

VNCI (2007). 'Annual report 2006'. Geraadpleegd op 14 februari 2008: <http://www.vnci.nl>.

VNCI (2008). 'Chemical industry exhibits an excellent performance in 2007', The Hague, 11 December 2007. Geraadpleegd op 14 februari 2008: <http://www.vnci.nl/>.

VNO-NCW (2008). 'VNO-NCW in brief - The voice of Dutch business', Geraadpleegd op 14 februari 2008: <http://www.vno-ncw.nl/web/show/id=96470>.

VROM (2004). 'Dutch substances policy in an international perspective. Memorandum on implementation of SOMS', Geraadpleegd op 14 februari 2008: <http://www2.vrom.nl/pagina.html?id=7386>.

WECF (2004). 'Activity Report 2004. Looking back at WECF in 2004 and 2003', geraadpleegd op 11 februari 2008: www.wecf.org.

WECF (2006). 'Activity Report 2005. Overview of WECF's accomplishments in 2005'. Geraadpleegd op 11 februari 2008: www.wecf.org.

Westlake, M. (1994). *A Modern Guide to the European Parliament*. New York: Pinter Publisher.

Witmond, B, Groot, S., Groen, W, Dönszelmann, E. (2004). 'EU2004REACH. The impact of REACH. Overview of 36 studies on the impact of the new EU chemicals policy (REACH) on society and business', The Hague: Ministry for Foreign Trade/ Ministry for Housing, Regional Development and the Environment.

BIJLAGE 1 - OVERZICHT GEINTERVIEWDEN

Hoofdstuk 3

- # 1. 29/11/07 & 12/12/07. Ambtenaar Ministerie van VROM / gedetacheerde ambtenaar bij COM/DGENV.
- # 2. 04/12/07. Twee ambtenaren Ministerie van VROM (dubbel interview).
- # 3. 19/12/07. Ambtenaar Ministerie van Economische Zaken.
- # 4. 23/01/08. Ambtenaar Ministerie van VROM (ook gesproken bij # 2).
- # 5. 28/02/08. Vertegenwoordiger RIVM.
- # 6. 30/01/08. Vertegenwoordiger Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging.
- # 7. 21/01/08. Ambtenaar Malta.
- # 8. 24/01/08. Ambtenaar Malta.
- # 9. 28/01/08. Vertegenwoordiger COM/DGENV.
- # 10. 06/02/08. Ambtenaar Slovenië.
- # 11. 07/02/08. Vertegenwoordiger COM/DGENV.
- # 12. 14/02/08. Vertegenwoordiger COM/DGENV.
- # 13. 18/02/08. Gedetacheerde Duitse ambtenaar bij COM/DGENV.
- # 14. 22/02/08. Ambtenaar Duitsland.
- # 15. 25/02/08. Gedetacheerde Duitse ambtenaar bij COM/DGENT.
- # 16. 28/02/08. Vertegenwoordiger Raadssecretariaat.
- # 17. 28/02/08. Vertegenwoordiger COM/DGENV.
- # 18. 29/02/08. Ambtenaar Duitsland.
- # 19. 29/02/08. Gedetacheerde Duitse ambtenaar bij COM/DGENT.
- # 20. 10/03/08. Ambtenaar Verenigd Koninkrijk.
- # 21. 10/03/08. Ambtenaar Zweden.
- # 22. 18/03/08. Ambtenaar Zweden.
- # 23. 19/03/08. Ambtenaar Verenigd Koninkrijk.
- # 24. 27/03/08. Ambtenaar Denemarken.
- # 25. 28/03/08. Vertegenwoordiger COM/DGENT. *Interview afgenomen door Instituut Clingendael.*
- # 26. 31/03/08. Ambtenaar Verenigd Koninkrijk.
- # 27. 08/04/08. Vertegenwoordiger RIVM/ Vertegenwoordiger Commissie/ JRC.
- # 28. 06/05/08. Ambtenaar Finland.
- # 29. 06/05/08. Vertegenwoordiger Europese Chemicaliën Agentschap.

Hoofdstuk 4

- # 30. 04/12/2007. Ambtenaar Ministerie van VROM.
- # 31. 04/12/2007. Ambtenaar Ministerie van VROM.
- # 32. 29/12/2007. Ambtenaar Ministerie van EZ.
- # 33. 06/02/2007. Volksvertegenwoordiger Tweede Kamer.
- # 34. 11/02/2007. Volksvertegenwoordiger Tweede Kamer.
- # 35. 15/02/2007. Volksvertegenwoordiger Tweede Kamer.
- # 36. 26/02/2008. Volksvertegenwoordiger Tweede Kamer.
- # 37. 03/03/2008. Volksvertegenwoordiger Tweede Kamer.
- # 38. 06/05/2008. Volksvertegenwoordiger Eerste Kamer.
- # 39. 28/06/2006. Co-rapporteur Europees Parlement.

- # 40. 14/03/2008. Assistent van Nederlands lid Europees Parlement.
- # 41. 18/03/2008. Nederlands lid van het Europees Parlement.
- # 42. 21/03/2008. Voormalig assistent van Nederlands lid Europees Parlement.

Bijlage 3

- # 43. 20/02/2008. Vertegenwoordiger VNCI.
- # 44. 12/02/2008. Vertegenwoordiger Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging.
- # 45. 09/04/2008. Vertegenwoordiger Stichting Natuur en Milieu.
- # 46. 14/02/2008. Vertegenwoordiger CEFIC.
- # 47. 08/02/2008. Vertegenwoordiger koepelorganisatie Duitse Chemische industrie (VCI).
- # 48. 20/02/2008. Vertegenwoordiger WWF Europa.
- # 49. 15/02/2008. Vertegenwoordiger VNCI.
- # 50. 08/04/2008. Vertegenwoordiger Greenpeace Nederland.
- # 51. 09/04/2008. Vertegenwoordiger WECF.

BIJLAGE 2 - TABELLEN TIJDSLIJN

Tijdslijn nationaal parlement¹⁶⁸/overheid

Jaartal	Datum / periode	Omschrijving kernmoment	Motivatie kernmoment	Bronnen
1997	december	Vragen Minister De Boer Milieuraad	NL vraagt aandacht voor de uitvoering van de verordening bestaande stoffen	Europese Unie, de Raad, 13208/97, 8 december 1997. Uitvoering Verordening (EEG nr. 793/93)
2000	28-29 juni	Workshop Strategy On Management of Substances (CEFIC-VNCI-VROM)	Workshop met als doel om CEFIC te informeren of de ideeën en richting van het SOMS-programma	Report workshop CEFIC – VNCI – VROM, 28 – 29 juni 2000
2001	22 maart	Brief bij de aanbidding van de nota "Strategienota Omgaan met Stoffen"	o.a. vanwege inzicht in de informatievoorziening naar de Kamer inzake SOMS	Kamerstukken II, 2000/01, 27 646, nr. 1-2
2001	april	Brief Witboek van Ministers Jorritsma (EZ) & Pronk (VROM) aan Commissie/Ministers van Milieu & Industrie v/d Europese lidstaten	Officiële kritiek op het witboek	Idem.
2001	13 juni	Algemeen Overleg met minister VROM (Pronk) en de vaste commissie VROM over Strategienota omgaan met stoffen	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2000/01, 27 646, nr. 9
2001	3 juli	Verschillende moties (Kamerleden Feenstra, Poppe 2x, Van den Akker en Van der Steenhoven) over: - het opstellen van een lijst van stoffen die aanleiding geven tot zeer ernstige zorg; - een college toelating stoffen dat alle nieuwe stoffen op hun risico toetst voordat ze op de markt gebracht worden; - vastlegging van de stoffeigenschappen voor iedere gevaarscategorie volgens criteria OSPAR-verdrag - een opstelling van de meest	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden	Kamerstukken II 2000/01, 27 646, nr. 3 t/m 7

¹⁶⁸ Verslagen van algemene overleggen, verslagen van Milieuraad of Raad voor Concurrentievermogen en geannoteerde agenda's zijn alleen in deze tijdslijn opgenomen wanneer REACH daarin ook aan de orde kwam.

		gevaarlijke stoffen en overleg met het bedrijfsleven over te nemen maatregelen; - maatregelen tegen stoffen waarvan de schadelijkheid nu al vaststaat volgens lijsten OSPAR-verdr. en Gezondheidsraad.		
2001	5 juli	Gewijzigde motie (Van den Akker en Feenstra) over het opstellen van een lijst van stoffen die aanleiding geven tot zeer ernstige zorg	o.a. vanwege inzicht in visie Kamerlid	Kamerstukken II 2000/01, 27 646, nr. 8
2001	24 juli	Verslag algemeen overleg van <u>13 juni 2001</u>	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2000/01, 27 646, nr. 9
2001	31 juli	Brief minister VROM (Pronk) met het verslag van de Milieuraad van 7 juni 2001 te Luxemburg	o.a. vanwege inzicht in informatievoorziening naar Kamer mbt de stand van zaken op Europees niveau	Kamerstukken II 2000/01, 21 501-08, nr. 136
2001	21 december	Brief + 1^e Voortgangsrapportage Uitvoering Strategie Omgaan met Stoffen	o.a. vanwege inzicht in de informatievoorziening naar de Kamer inzake SOMS	VROM-2001-1285) VROM 010745/h/12-01 17538/187
2002	24-25 januari	Workshop on EU chemicals policy Leidschendam	Door NL georganiseerde workshop over de ontwikkeling van ideeën en praktijken in lidstaten sinds het verschijnen van het witboek.	Rapport
2002	7 maart	Algemeen overleg met minister VROM (Pronk) en de vaste commissie VROM over o.a.: - de brief van 21 december 2001 inzake voortgangs- rapportage Uitvoering Strategie Omgaan met Stoffen, met betrekking tot het nieuwe stoffenbeleid (VROM-2001-1285)	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2001/02, 27 646, nr. 10
2002	26 maart	Verslag algemeen overleg op <u>7 maart 2002</u>	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2001/02, 27 646, nr. 10
2002	8 oktober	Brief + 2^e voortgangsrapportage Uitvoering Strategie Omgaan met Stoffen	o.a. vanwege inzicht in de informatievoorziening naar de Kamer inzake SOMS	VROM -02-0941 VROM 020602/10-02 21774/206

2002	11 november	Brief staatssecretaris EZ (Wijn) met de geannoteerde agenda van de Raad voor Concurrentie vermogen van 26 november 2002	o.a. wanneer stond REACH op de agenda en tijdstip van verzending agenda naar de Kamer	Kamerstukken II 2002/03, 21 501-30, nr. 8
2003	januari	Interdepartementale voorbereiding NL EU Vz-schap		
2003	29 januari	Brief staatssecretaris VROM (Van Geel) bij het verslag van de EU-Milieuraad op 9 december 2002 te Brussel	o.a. vanwege inzicht in informatievoorziening naar Kamer mbt de stand van zaken op Europees niveau	Kamerstukken II 2002/03, 21 501-08, nr. 160
2003	09 april	Strategie SOMS internationaal: Bilateraal gesprek ihkv NL Vz-schap met Groot-Brittannië (Milieu)		Verslag.
2003	10-11 april	Strategie SOMS internationaal: Bilateraal gesprek ihkv NL Vz-schap met Italië (Milieu)		Verslag.
2003	15 april	Strategie SOMS internationaal: Bilateraal gesprek ihkv NL Vz-schap met Frankrijk (Milieu)		Verslag.
2003	13 mei	Strategie SOMS internationaal: Bilateraal gesprek ihkv NL Vz-schap met Duitsland (Milieu)		Verslag.
2003	16 mei	Strategie SOMS internationaal: Bilateraal gesprek ihkv NL Vz-schap met Ierland (Milieu)		Verslag.
2003	28 mei	Brief staatssecretaris VROM (Van Geel) met de geannoteerde agenda van de Milieuraad op 13 juni 2003 ter voorbereiding op AO van 5 juni 2003	o.a. wanneer stond REACH op de agenda en tijdstip van verzending agenda naar de Kamer	Kamerstukken II 2002/03, 21 501-08, nr. 166
2003	05 juni	Algemeen overleg met staatssecretaris VROM (Van Geel) met de vaste commissie VROM, o.a. over - het verslag informele Raad Milieu van 3 en 4 mei 2003 te Athene; - de agenda Milieuraad van 13 juni 2003 (21 501-08, nr. 166)	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2002/03, 21 501-08, nr. 168
2003	10 juli	Verslag algemeen overleg van <u>5 juni 2003</u>	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2002/03, 21 501-08, nr. 168
2003	17 september	Brief minister EZ (Brinkhorst) met de geannoteerde agenda van de Raad voor Concurrentie vermogen van 22 september 2003	o.a. wanneer stond REACH op de agenda en tijdstip van verzending agenda naar de Kamer	Kamerstukken II 2003/04, 21 501-30, nr. 23

2003	20 oktober	Brief staatssecretaris VROM (Van Geel) met de geannoteerde agenda van de Milieuraad op 27 oktober 2003	o.a. wanneer stond REACH op de agenda en tijdstip van verzending agenda naar de Kamer	Kamerstukken II 2003/04, 21 501-08, nr. 171
2003	23 oktober	Algemeen overleg met staatssecretaris VROM (Van Geel) en de vaste commissies VROM en EZ, over onder andere het stoffenbeleid	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2003/04, 21 501-08, nr. 172
2003	31 oktober	Brief minister EZ (Brinkhorst) met de geannoteerde agenda van de RvC van 10 november 2003 t.b.v. het algemeen overleg van 5 november 2003	o.a. wanneer stond REACH op de agenda en tijdstip van verzending agenda naar de Kamer	Kamerstukken II 2003/04, 21 501-30, nr. 25
2003	14 november	Brief minister EZ (Brinkhorst) met de geannoteerde agenda van de Raad van 26 en 27 november 2003	o.a. wanneer stond REACH op de agenda en tijdstip van verzending agenda naar de Kamer	Kamerstukken II 2003/04, 21 501-30, nr. 26
2003	18 november	Brief minister EZ (Brinkhorst) met het verslag van de Raad voor Concurrentievermogen van 10 november 2003	o.a. vanwege inzicht in informatievoorziening naar Kamer mbt de stand van zaken op Europees niveau	Kamerstukken II 2003/04, 21 501-30, nr. 27
2003	21 november	Verslag algemeen overleg van <u>23 oktober 2003</u>	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2003/04, 21 501-08, nr. 172
2003	5 december	Brief staatssecretaris VROM (Van Geel) met het verslag van de Milieuraad in Luxemburg op 27 oktober 2003	o.a. vanwege inzicht in informatievoorziening naar Kamer mbt de stand van zaken op Europees niveau	Kamerstukken II 2003/04, 21 501-08, nr. 173
2003	16 december	Brief staatssecretaris VROM (Van Geel) met geannoteerde agenda Milieuraad 22 december 2003	o.a. wanneer stond REACH op de agenda en tijdstip van verzending agenda naar de Kamer	Kamerstukken II 2003/04, 21 501-08, nr. 174
2003	18 december	Algemeen overleg met staatssecretaris VROM (Van Geel) en de vaste commissies van VROM en EZ over o.a.: – de brief van de staatssecretaris van VROM d.d. 19 augustus	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2003/04, 28 663 en 21 501-08, nr. 14

		2003 inzake Nederland in de EU: De Europese Milieuaenda (28 663, nr. 6); – de brief van de staatssecretaris van VROM d.d. 8 december 2003 met het verslag van de Milieuraad d.d. 27 oktober 2003 (21 501-08, nr. 173); – de brief van de staatssecretaris van VROM d.d. 16 december 2003 met de geannoteerde agenda van de Milieuraad op 22 december 2003.		
2004	15 januari	Brief van staatssecretaris VROM (Van Geel) met daarin de kaderinstructie van het Kabinet inzake het Europees Chemicaliënbeleid (REACH) op verzoek van de vaste commissies VROM en EZ	Kaderinstructie van het Kabinet over het Europees Chemicaliën beleid	VROM 040032
2004	22 januari	Brief staatssecretaris VROM (Van Geel) met verslag EU-Milieuraad te Brussel van 22 december 2003	o.a. vanwege inzicht in informatievoorziening naar Kamer mbt de stand van zaken op Europees niveau	Kamerstukken II 2003/04, 21 501-08, nr. 175
2004	23 januari	Brief staatssecretaris BuZa (Nicolai) met fiches nieuwe Commissievoorstellen Werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen biedt fiches aan waaronder fiche nr. 13 inzake REACH	Inzicht algemene Nederlandse standpunt-Bepaling inzake REACH	Kamerstukken II 2003/04, 22 112, 302
2004	27 januari	Verslag algemeen overleg van <u>18 december 2003</u>	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2003/04, 28 663 en 21 501-08, nr. 14
2004	11 februari	Brief staatssecretaris VROM (Van Geel) met de geannoteerde agenda van de Milieuraad op 2 maart 2004	o.a. wanneer stond REACH op de agenda en tijdstip van verzending agenda naar de Kamer	Kamerstukken II 2003/04, 21 501-08, nr. 176
2004	12 februari	Algemeen Overleg met staatssecretaris VROM (Van Geel) en de vaste commissie VROM over o.a. - Brief van de staatssecretaris VROM (Van Geel) d.d. 15 januari 2004 over het Nederlands standpunt Europees chemicaliënbeleid (REACH) (VROM-04-32) - Brief van de staatssecretaris VROM d.d. 22 januari 2004 met	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2003/04, 21 501-08, 177

		verslag van de Milieuraad (21 501-08, nr. 175); - Brief van de staatssecretaris van VROM d.d. 11 februari 2004 ten geleide van de geannoteerde agenda voor de komende EU-Milieuraad in Brussel op 2 maart		
2004	25 februari	Verslag algemeen overleg van <u>12 februari 2004</u>	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2003/04, 21 501-08, 177
2004	2 maart	Brief minister EZ (Brinkhorst) met geannoteerde agenda van de Raad voor Concurrentievermogen van 11 maart 2004	o.a. wanneer stond REACH op de agenda en tijdstip van verzending agenda naar de Kamer	Kamerstukken II 2003/04, 21 501-30, nr. 37
2004	10 maart	Algemeen Overleg met minister OCW (Van der Hoeven) en de vaste commissies van EZ en OCW over o.a.: – het verslag van de Raad voor Concurrentievermogen van 27 november 2003 (21 501-30, nr. 35); – de agenda voor de Raad voor Concurrentievermogen van 11 maart 2004 (21 501-30, nr. 37)	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2003/04, 21 501-30, nr. 40
2004	25 maart	Verslag algemeen overleg van <u>10 maart 2004</u>	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2003/04, 21 501-30, nr. 40
2004	26 maart	Brief minister EZ (Brinkhorst) met verslag bijeenkomst Raad voor Concurrentievermogen van 11 maart 2004	o.a. vanwege inzicht in informatievoorziening naar Kamer mbt de stand van zaken op Europees niveau	Kamerstukken II 2003/04, 21 501-30, nr. 39
2004	5 april	Brief staatssecretaris VROM (Van Geel) over voorstel Europese Commissie voor verordening inzake registratie en beoordeling vergunningverlening en beperking t.a.v. chemische stoffen (REACH)	o.a. vanwege inzicht in de informatievoorziening naar de Kamer inzake REACH	Kamerstukken II 2003/04, 22 112, 316
2004	15 april	Brief staatssecretaris VROM (Van Geel) met het verslag van de EU-Milieuraad, 2 maart 2004 in Brussel	o.a. vanwege inzicht in informatievoorziening naar Kamer mbt de stand van zaken op Europees niveau	Kamerstukken II 2003/04, 21 501-08, 178
2004	21 april	Brief minister EZ (Brinkhorst)	Inzicht	Kamerstukken II

		over Nederlands voorzitterschap EU	voornemens NIL EU-voorzitterschap op het terrein van EZ	2003/04, 21 501-30, nr. 42
2004	22 april	Algemeen Overleg met staatssecretaris VROM (Van Geel) en vaste commissie VROM, over o.a. – de brief van de griffier van de commissie Europese Zaken d.d. 17 februari 2004 inzake fiches (22 112, nr. 302, fichenr. 13) over de inhoud van document (VROM-04-137); – de brief van de staatssecretaris van VROM d.d. 5 april 2004 over de gevolgen van REACH voor nationale wetgeving (22 112, nr. 316); – de brief van de staatssecretaris van VROM d.d. 15 april over toezending van het verslag Milieuraad d.d. 2 maart 2004; – de brief van de staatssecretaris van VROM d.d. 16 april 2004 over de geannoteerde agenda voor de Informele Milieuraad van 14–16 mei 2004;	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2003/04, 21 501-08, 180
2004	23 april	Brief minister EZ (Brinkhorst) over REACH	Inzicht NL standpunt inzake CMR-stoffen	Kamerstukken II 2003/04, 21 501-30, nr. 43
2004	23 april	Uitvoeringsnota SOMS		Nederlands stoffenbeleid in internationaal perspectief
2004	4 mei	Brief staatssecretaris VROM (Van Geel) inzake aanbieding van de Uitvoeringsnota SOMS aan Tweede Kamer	o.a. vanwege inzicht in de informatievoorziening naar de Kamer inzake REACH	Kamerstukken II 2003/04, 27 646, nr. 13
2004	7 mei	Meerjarenprogramma herijking van de VROM-regelgeving; Brief van minister (Dekker) over stand van zaken herijking VROM-regelgeving		Kamerstukken II 2003/2004, 29 383, nr. 11
2004	10 mei	Brief minister EZ (Brinkhorst) met de geannoteerde agenda van genoemde Raad van 17 en 18 mei 2004	o.a. wanneer stond REACH op de agenda en tijdstip van verzending agenda naar de Kamer	Kamerstukken II 2003/04, 21 501-30, nr. 44
2004	13 mei	Brief staatssecretaris VROM (Van Geel) over zijn standpunt t.a.v. de Ierse voorstellen voor verdere behandeling van REACH en zijn standpunt t.a.v. het Engelse voorstel inzake REACH	o.a. vanwege inzicht in de informatievoorziening naar de Kamer inzake REACH	Kamerstukken II 2003/04, 21 501-30, nr. 48
2004	13 mei	Verslag algemeen overleg van <u>22 april 2004</u>	o.a. vanwege inzicht in visies	Kamerstukken II 2003/04, 21

			Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	501-08, 180
2004	28 mei	Brief minister BuZa (Bot) en staatssecretaris BuZa (Nicolai) met notitie Het Nederlands voorzitterschap van de Raad voor de Europese Unie in 2004; accenten Bovenstaande notitie is een aanvulling op het strategische Meerjarenprogramma 2004–2006 en het operationele lers-Nederlandse Jaarprogramma voor 2004. Beide programma's al eerder naar Kamer (kamerstuk 29 361nr. 2).	o.a. vanwege inzicht in de informatievoorziening naar de Kamer inzake REACH	Kamerstukken II 2003/04, 29 361, nr. 5, p. 4 en 12
2004	1 juni	Brief minister EZ (Brinkhorst) met het verslag van de Raad voor Concurrentievermogen van 17 en 18 mei 2004	o.a. vanwege inzicht in informatievoorziening naar Kamer mbt de stand van zaken op Europees niveau	Kamerstukken II 2003/04, 21 501-30, nr. 47
2004	11 juni	Brief staatssecretaris VROM (Van Geel) met verslag Informele Milieuraad 14-16 mei 2004 en agenda Milieuraad 28-29 juni 2004	o.a. vanwege inzicht in informatievoorziening naar Kamer mbt de stand van zaken op Europees niveau en wanneer stond REACH op de agenda Milieuraad	Kamerstukken II 2003/04, 21 501-08, 181
2004	14 juni	Brief staatssecretaris VROM (Van Geel) over ambities Nederlands EU-voorzitterschap	o.a. vanwege inzicht in de informatievoorziening naar de Kamer inzake REACH	Kamerstukken II 2003/04, 21 501-08, nr. 182
2004	28 juni	Brief minister EZ (Brinkhorst) en staatssecretaris EZ (Van Gennip) over de laatste stand van zaken met betrekking tot de belangrijkste economische dossiers o.a REACH	Inzicht laatste stand van zaken mbt REACH	Kamerstukken II 2003/04, 21 501-30 en 21 501-33, nr. 53
2004	30 juni	Algemeen overleg met minister EZ (Brinkhorst) en staatssecretaris EZ (Van Gennip) en vaste commissies VROM en EZ over onder meer - de brief van de minister van Economische Zaken d.d. 23 april 2004 inzake Chemische stoffen/REACH (21 501-30, nr. 43) - de brief van de minister van	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2003/04, 21 501-30, nr. 55

		Economische Zaken d.d. 21 april 2004 over het Nederlandse EU-voorzitterschap (21 501-30/21 501-33, nr. 42)		
2004	4 augustus	Verslag algemeen overleg van <u>30 juni 2004</u>	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2003/04, 21 501-30, nr. 55
2004	24 augustus	Brief staatssecretaris VROM (Van Geel) met het verslag van de Milieuraad van 28 juni 2004 te Luxemburg Overzicht voornaamste Europese en internationale milieubijeenkomsten	o.a. vanwege inzicht in informatievoorziening naar Kamer mbt de stand van zaken op Europees niveau	Kamerstukken II 2003/04, 21 501-08, nr. 184 Ter inzage CIP Tweede Kamer
2004	6 oktober	Brief minister EZ (Brinkhorst) met het verslag van de Raad voor Concurrentievermogen van 24 september 2004	o.a. vanwege inzicht in informatievoorziening naar Kamer mbt de stand van zaken op Europees niveau	Kamerstukken II 2004/05, 21 501-30, nr. 60
2004	15 oktober	Brief staatssecretarissen EZ (Van Gennip) en VROM (Van Geel) over het onderzoek naar de gevolgen van de REACH-verordening Twee deelstudies verricht door twee onderzoeksteams van KPMG en TNO, respectievelijk van SIRA Consulting.	o.a. vanwege inzicht in de informatievoorziening naar de Kamer inzake REACH	Kamerstukken II 2004/05, 29 515, nr. 40
2004	10 november	Brief staatssecretaris EZ (Van Gennip) met de geannoteerde agenda voor de Raad van 25 en 26 november 2004	o.a. wanneer stond REACH op de agenda en tijdstip van verzending agenda naar de Kamer	Kamerstukken II 2004/05, 21 501-30, nr. 61
2004	17 november	Algemeen overleg met minister EZ (Brinkhorst) en staatssecretaris EZ (Van Gennip) en minister OCW (Van der Hoeven) en de vaste commissies EZ en OCW over o.a.: – Verslag Raad Concurrentie vermogen van 24 september 2004 (21 501-30, nr. 60) – Agenda Raad Concurrentie vermogen van 25 en 26 november 2004 (21 501-30, nr. 61)	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2004/05, 21 501-30, nr. 75
2004	3 december	Brief staatssecretaris VROM (Van Geel) met de geannoteerde agenda voor de Milieuraad van 20 december 2004 in Brussel	o.a. wanneer stond REACH op de agenda en tijdstip van verzending agenda naar de	Kamerstukken II 2004/05, 21 501-08, nr. 190

2004	9 december	Algemeen overleg met staatssecretaris VROM (Van Geel) en vaste commissie VROM o.a. over: – de brief van de staatssecretaris van VROM, d.d. 4 mei 2004, Aanbieding uitvoeringsnota SOMS (27 646, nr. 13); – de brief van de staatssecretaris van VROM, d.d. 13 mei 2004 over Behandeling REACH (21 501-30, nr. 48); – de brief van de staatssecretaris van EZ en VROM, d.d. 15 oktober 2004 over de «REACH-verordening» (29 515,nr. 40); – de brief van de staatssecretaris van VROM, d.d. 14 oktober, Verslag formele milieuraad (21 501-08, nr. 188); – de brief van de staatssecretaris van VROM, d.d. 3 december 2004, Geannoteerde agenda Milieuraad 20 december 2004	Kamer o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2004/05, 21 501-08, nr. 193
2004	14 december	Brief minister EZ (Brinkhorst) met verslag van de Raad voor Concurrentievermogen, 25 en 26 november 2004	o.a. vanwege inzicht in informatievoorziening naar Kamer mbt de stand van zaken op Europees niveau	Kamerstukken II 2004/05, 21 501-30, nr. 67
2005	17 januari	Verslag algemeen overleg van <u>9 december 2004</u>	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2004/05, 21 501-08, nr. 193
2005	18 januari	Notitie van minister BuZa (Bot) en staatssecretaris BuZa (Nicolai) 'De resultaten van het Nederlands EU voorzitterschap juli - december 2004'	o.a. vanwege inzicht in de informatievoorziening naar de Kamer inzake REACH	Kamerstukken II 2004/05, 29 361, nr. 11
2005	19 januari	Brief minister EZ (Brinkhorst) en staatssecretaris EZ (Van Gennip) over wat er in de tweede helft van 2004 is bereikt op het terrein van Economische Zaken	o.a. vanwege inzicht in de informatievoorziening naar de Kamer inzake REACH	Kamerstukken II 2004/05, 29 361, nr. 12
2005	28 januari	Verslag algemeen overleg van <u>17 november 2004</u>	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2004/05, 21 501-30, nr. 75
2005	1 februari	Brief staatssecretaris VROM (Van Geel) met het verslag van de EU-Milieuraad van 20 december 2004	o.a. vanwege inzicht in informatievoorziening naar Kamer mbt de	Kamerstukken II 2004/05, 21 501-08, nr. 194

			stand van zaken op Europees niveau	
2005	7 februari	Brief staatssecretaris VROM (Van Geel) bij brief over milieuresultaten tijdens het EU-Voorzitterschap	o.a. vanwege inzicht in de informatievoorziening naar de Kamer inzake REACH	Kamerstukken II 2004/05, 21 501-08, nr. 195
2005	17 februari	Brief staatssecretarissen EZ (Van Gennip) en VROM (Van Geel) over workshop REACH Impact Assessments	o.a. vanwege inzicht in de informatievoorziening naar de Kamer inzake REACH	Kamerstukken II 2004/05, 21 501-08, nr. 197
2005	1 maart	Algemeen overleg met minister EZ (Brinkhorst) staatssecretaris EZ (Van Gennip) en de vaste commissies EZ en OCW over o.a.: - het verslag van de Raad Concurrentievermogen van 25 en 26 november 2004 (21 501-30, nr. 67); - de geannoteerde agenda van de Raad Concurrentievermogen van 7 maart 2005; en - resultaten EZ tijdens Nederlands EU-voorzitterschap 2005 (29 361, nr. 12)	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2004/05, 21 501-30 en 22 112, nr. 92
2005	4 maart	Brief staatssecretaris VROM (Van Geel) met geannoteerde agenda Milieuraad, 10 maart 2005 te Brussel	o.a. wanneer stond REACH op de agenda en tijdstip van verzending agenda naar de Kamer	Kamerstukken II 2004/05, 21 501-08, nr. 198
2005	16 maart	Brief staatssecretaris VROM (Van Geel) over de Europese REACH-verordening inzake chemische stoffen	Inzicht in informatievoorziening over discussie rondom prioritering	Kamerstukken II 2004/05, 21 501-08, nr. 199
2005	18 maart	Brief minister EZ (Brinkhorst) met verslag Raad voor Concurrentievermogen 7 maart 2005	o.a. vanwege inzicht in informatievoorziening naar Kamer mbt de stand van zaken op Europees niveau	Kamerstukken II 2004/05, 21 501-30, nr. 91
2005	23 maart	Brief staatssecretaris VROM (Van Geel) met de actuele stand van zaken	o.a. vanwege inzicht in de informatievoorziening naar de Kamer inzake REACH	Kamerstukken II 2004/05, 29 383, nr. 26
2005	29 maart	Verslag algemeen overleg van <u>1 maart 2005</u>	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met	Kamerstukken II 2004/05, 21 501-30 en 22 112, nr. 92

			bewindspers.	
2005	2 mei	Brief staatssecretarissen EZ (Van Gennip) en VROM (Van Geel) over REACH	o.a. vanwege inzicht in de informatievoorziening naar de Kamer inzake REACH(proces)	Kamerstukken II 2004/05, 21 501-08, nr. 200
2005	24 mei	Brief minister EZ (Brinkhorst) met de agenda van de Raad voor Concurrentievermogen van 6 en 7 juni 2005	o.a. wanneer stond REACH op de agenda en tijdstip van verzending agenda naar de Kamer	Kamerstukken II 2004/05, 21 501-30, nr. 99
2005	25 mei	Brief staatssecretaris VROM (Van Geel) met het verslag van de EU-Milieuraad van 10 maart 2005	o.a. vanwege inzicht in informatievoorziening naar Kamer mbt de stand van zaken op Europees niveau	Kamerstukken II 2004/05, 21 501-08, nr. 201
2005	2 juni	Algemeen overleg met Minister EZ (Brinkhorst), staatssecretaris EZ (Van Gennip) en minister OCW (Van der Hoeven) en de vaste commissies EZ en OCW, onder meer over: – verslag Raad voor Concurrentievermogen van 10 mei 2005 (21 501-30, nr. 97) – agenda Raad voor Concurrentievermogen van 6 juni 2005 (21 501-30, nr. 99)	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2004/05, 21 501-30, nr. 109
2005	20 juni	Brief minister EZ (Brinkhorst) met het verslag van de Raad voor Concurrentievermogen van 6 en 7 juni 2005	o.a. vanwege inzicht in informatievoorziening naar Kamer mbt de stand van zaken op Europees niveau	Kamerstukken II 2004/05, 21 501-30, nr. 108
2005	21 juni	Brief staatssecretaris VROM (Van Geel) met de geannoteerde agenda voor de Milieuraad van 24 juni 2005 te Luxemburg	o.a. wanneer stond REACH op de agenda en tijdstip van verzending agenda naar de Kamer	Kamerstukken II 2004/05, 21 501-08, nr. 204
2005	23 juni	Algemeen Overleg met staatssecretaris VROM (Van Geel) en vaste commissie VROM over o.a.: - de brief van de staatssecretaris van VROM, d.d. 25 mei 2005 inzake het verslag van de EU-Milieuraad 10 maart 2005 (21 501-08, nr. 201); - de brief van de staatssecretaris van VROM d.d. 9 juni 2005, inzake agenda Milieuraad 24 juni 2005 te Luxemburg (21 501-08,	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2004/05, 21 501-08, nr. 205

		nr. 202)		
2005	24 juni	Verslag algemeen overleg van <u>2 juni 2005</u>	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2004/05, 21 501-30, nr. 109
2005	22 juli	Verslag algemeen overleg van <u>23 juni 2005</u>	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2004/05, 21 501-08, nr. 205
2005	8 september	Brief staatssecretaris VROM (Van Geel) met het verslag van de EU-Milieuraad op 24 juni 2005 te Luxemburg	o.a. vanwege inzicht in informatievoorziening naar Kamer mbt de stand van zaken op Europees niveau	Kamerstukken II 2004/05, 21 501-08, nr. 206
2005	15 september	Algemeen overleg met de staatssecretarissen VROM (Van Geel) en EZ (Van Gennip) en vaste commissies VROM en EZ over: - de brief van staatssecretaris VROM en staatssecretaris EZ van 22 mei 2005 over onderhandelingen over REACH en implementatie van de REACH-verordening (21 501-08, nr. 200); - de brief van staatssecretaris VROM van 16 maart 2005 over prioritering i.h.k.v. de totstandkoming van de Europese REACH-verordening inzake chemische stoffen (21 501-08, nr. 199); - de brief van staatssecretaris VROM en staatssecretaris EZ van 17 februari 2005 inzake REACH Impact Assessments (21 501-08, nr. 197).	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2005/06, 21 501-08, nr. 209
2005	30 september	Brief minister EZ (Brinkhorst) waarin geïnformeerd wordt over de informele Raad voor Concurrentievermogen, die 11 en 12 juli jl. heeft plaatsgevonden in Cardiff en geannoteerde agenda van de Raad voor Concurrentievermogen van 11 oktober 2005.	o.a. wanneer stond REACH op de agenda en tijdstip van verzending agenda naar de Kamer	Kamerstukken II 2005/06, 21 501-30, nr. 121
2005	5 oktober	Algemeen overleg met minister OCW (Van der Hoeven) en Staatssecretaris EZ (Van Gennip) en de vaste commissies OCW en EZ over o.a. : - Verslag Raad voor Concurrentievermogen van 6 en 7 juni 2005 (21 501, nr. 108); - Verslag Informele Raad	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2005/06, 21 501-30, nr. 124

		Concurrentievermogen van 11 en 12 juli 2005; – Agenda Raad voor concurrentievermogen op dinsdag 11 oktober 2005;		
2005	6 oktober	Advies Actal inzake REACH Uitvoering van de EG-Verordening registratie, evaluatie en autorisatie van chemische stoffen (Reach)	o.a. doordat dit als kernmoment gezien werd door betrokkenen REACH-proces	Kamerstukken Eerste en Tweede Kamer, publicatienummer 29383
2005	11 oktober	Brief staatssecretaris VROM (Van Geel) met de geannoteerde agenda EU Milieuraad 17 oktober 2005	o.a. wanneer stond REACH op de agenda en tijdstip van verzending agenda naar de Kamer	Kamerstukken II 2005/06, 21 501-08, nr. 208
2005	13 oktober	Algemeen overleg met staatssecretaris VROM (Van Geel) en de vaste commissie VROM over o.a.: – d.d. 8 september 2005 met verslag EU-Milieuraad van 24 juni 2005 (21 501-08, nr. 206); – d.d. 5 oktober 2005 met conceptagenda EU-Milieuraad van 17 oktober 2005 (21 501-08, nr. 207); – d.d. 11 oktober 2005 met geannoteerde agenda EU-Milieuraad (21 501-08, nr. 208).	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2005/06, 28 240 en 21 501-30, nr. 124
2005	18 oktober	Bespreking in Eerste Kamer met de vaste commissie voor Europese Samenwerkingsorganisaties en voor vaste commissie Milieu over de ontwerp teksten		
2005	20 oktober	Verslag algemeen overleg van <u>15 september 2005</u>	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2005/06, 21 501-08, nr. 209
2005	2 november	Technische briefing Tweede Kamer verzorgt door VROM	o.a. doordat dit als kernmoment gezien werd door betrokkenen REACH-proces	Kamerstukken II 2005/06, 28 240 en 21 501-08, nr. 38
2005	7 november	Brief minister EZ (Brinkhorst) met verslag van de Raad voor Concurrentievermogen van 11 oktober 2005	o.a. vanwege inzicht in informatievoorziening naar Kamer mbt de stand van zaken op Europees niveau	Kamerstukken II 2005/06, 21 501-30, nr. 123
2005	8 november	Mondeling overleg met staatssecretaris VROM en		Dossier ter voorbereiding

		staatssecretaris EZ en de vaste commissies van de Eerste Kamer voor Milieu, Europese Samenwerkingsorganisaties en Economische zaken over REACH		mondeling overleg REACH met de EK
2005	21 november	Brief minister EZ (Brinkhorst) bij toezending geannoteerde agenda van de Raad voor Concurrentie vermogen d.d. 28 en 29 november 2005.	o.a. wanneer stond REACH op de agenda en tijdstip van verzending agenda naar de Kamer	Kamerstukken II 2005/06, 21 501-30, nr. 125
2005	22 november	Brief staatssecretarissen EZ (Van Gennip) en VROM (Van Geel) over REACH aan TK (+ afschrift EK)	o.a. vanwege inzicht in de informatievoorziening naar de Kamer inzake REACH(proces)	Kamerstukken II 2005/06, 21 501-08, nr. 211
2005	23 november	Verslag algemeen overleg van <u>5 oktober 2005</u>	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2005/06, 21 501-30, nr. 124
2005	23 november	Brief staatssecretaris VROM (Van Geel) met geannoteerde agenda Milieuraad 2 december 2005 te Brussel	o.a. wanneer stond REACH op de agenda en tijdstip van verzending agenda naar de Kamer	Kamerstukken II 2005/06, 21 501-08, nr. 212
2005	24 november	Verslag algemeen overleg gehouden op <u>13 oktober 2005</u>	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2005/06, 28 240 en 21 501-08, nr. 38
2005	24 november	Algemeen overleg met vice-minister-president, minister EZ (Brinkhorst) staatssecretaris EZ (Van Gennip) en minister OCW (Van der Hoeven) en de vaste commissies voor EZ en OCW over: – het verslag Raad voor Concurrentievermogen van 11 oktober 2005 (21 501-30, nr. 123); – de agenda Raad voor Concurrentievermogen op 28 en 29 november 2005 (21 501-30, nr. 649)	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2005/06, 21 501-30, nr. 128
2005	29 november	Brief staatssecretarissen EZ (Van Gennip) en VROM (Van Geel) over onderzoek naar administratieve lasten REACH aan TK (+afschrift EK)	o.a. vanwege inzicht in de informatievoorziening naar de Kamer inzake REACH(proces)	Kamerstukken II 2005/06, 21 501-08, nr. 213
2005	1 december	Algemeen overleg met de staatssecretarissen VROM (Van Geel) en EZ (Van Gennip) en de vaste commissies VROM en EZ	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment	Kamerstukken II 2005/06, 21 501-08, nr. 215

		over onder meer: - de brief van de staatssecretaris van VROM en de staatssecretaris van EZ van 22 november 2005 over de REACH onderhandelingen (21 501-08, nr. 211); - de brief van de staatssecretaris van VROM en de staatssecretaris van EZ d.d. 29 november 2005 met onderzoeksrapport administratieve lasten bedrijfsleven t.o.v. oorspronkelijk voorstel over REACH (21 501-08, nr. 214).	met bewindspers.	
2005	12 december	Brief minister EZ (Brinkhorst) met het verslag van de Raad voor Concurrentievermogen van 28 en 29 november 2005	o.a. vanwege inzicht in informatievoorziening naar Kamer mbt de stand van zaken op Europees niveau	Kamerstukken II 2005/06, 21 501-30, nr. 127
2005	13 december	Brief staatssecretarissen EZ (Van Gennip) en VROM (Van Geel) over het nieuwe EU-voorstel n.a.v. de onderhandelingen over de REACH-verordening aan TK (+ afschrift EK)	o.a. vanwege inzicht in de informatievoorziening naar de Kamer inzake REACH(proces)	Kamerstukken II 2005/06, 21 501-08, nr. 214
2005	16 december	Verslag algemeen overleg van <u>24 november 2005</u>	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2005/06, 21 501-30, nr. 128
2005	22 december	Brief minister EZ (Brinkhorst) met het verslag van de extra zitting van de Raad voor Concurrentievermogen van 13 december 2005	o.a. vanwege inzicht in informatievoorziening naar Kamer mbt de stand van zaken op Europees niveau	Kamerstukken II 2005/06, 21 501-30, nr. 129
2006	31 januari	Verslag algemeen overleg van <u>1 december 2005</u>	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2005/06, 21 501-08, nr. 215
2006	17 februari	Brief staatssecretaris VROM (Van Geel) met geannoteerde agenda 9 maart 2006 en verslag Milieuraad van 2 december 2005	o.a. wanneer stond REACH op de agenda en tijdstip van verzending agenda naar de Kamer en inzicht stand van zaken op Europees niveau	Kamerstukken II 2005/06, 21 501-08, nr. 216
2006	9 maart	Algemeen overleg met vice-minister-president, minister EZ	o.a. vanwege inzicht in visies	Kamerstukken II 2005/06, 21

		(Brinkhorst) en de vaste commissies van EZ en OCW over o.a.: – Verslag Raad voor Concurrentievermogen van 28/29 november en 13 december 2005 (21 501-30, nrs. 127 en 129); – Agenda Raad voor Concurrentievermogen van 13 maart 2006; – REACH-onderhandelingen/administratieve lasten bedrijfsleven Nederland (21 501-08, nr. 123); – REACH: compromisvoorstel EU-voorzitterschap d.d. 8 december 2005 (21 501-08, nr. 214);	Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	501-30 en 21 501-08, nr. 134
2006	24 maart	Advies Raad van State	Advies Raad van State Uitvoeringswet REACH	Kamerstukken II 2005/06, 30 600, nr. 4
2006	30 maart	Verslag algemeen overleg van <u>9 maart 2006</u>	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2005/06, 21 501-30 en 21 501-08, nr. 134
2006	15 mei	Brief minister EZ (Brinkhorst) met de geannoteerde agenda voor de Raad voor Concurrentievermogen van 29 en 30 mei 2006	o.a. wanneer stond REACH op de agenda en tijdstip van verzending agenda naar de Kamer	Kamerstukken II 2005/06, 21 501-30, nr. 140
2006	18 mei	Algemeen overleg met vice-minister-president, minister EZ (Brinkhorst) en staatssecretaris EZ (Van Gennip), minister OCW (Van der Hoeven) en de vaste commissies van EZ en OCW over o.a.: – de brief d.d. 8 mei 2006 inzake het verslag informele Raad voor Concurrentievermogen van 20–22 april 2006 (21 501-30, nr. 139); – de brief d.d. 15 mei 2006 inzake de geannoteerde agenda Raad voor Concurrentievermogen van maandag 29 en dinsdag 30 mei 2006 (21 501-30, nr. 140);	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2005/06, 21 501-30, nr. 144
2006	8 juni	Brief minister EZ (Brinkhorst) met verslag van de bijeenkomst van 29-30 mei 2006	o.a. vanwege inzicht in informatievoorziening naar Kamer mbt de stand van zaken op Europees niveau	Kamerstukken II 2005/06, 21 501-30, nr. 143
2006	9 juni	Verslag algemeen overleg van <u>18</u>	o.a. vanwege	Kamerstukken II

		mei 2006	inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	2005/06, 21 501-30, nr. 144
2006	12 juni	Brief staatssecretaris VROM (Van Geel) met de conceptagenda voor de Milieuraad op 27 juni 2006 in Brussel	o.a. wanneer stond REACH op de agenda en tijdstip van verzending agenda naar de Kamer	Kamerstukken II 2005/06, 21 501-08, nr. 220
2006	16 juni	Brief staatssecretaris VROM (Van Geel) met geannoteerde agenda Milieuraad; 27 juni 2006 te Luxemburg	o.a. wanneer stond REACH op de agenda en tijdstip van verzending agenda naar de Kamer	Kamerstukken II 2005/06, 21 501-08, nr. 221
2006	20 juni	Koninklijke boodschap, Voorstel van wet en Memorie van toelichting	o.a. vanwege inzicht in totstandkoming voorstel van wet Uitvoeringswet REACH	Kamerstukken II 2005/06, 30 600, nr. 1-3
2006	18 augustus	Brief staatssecretaris VROM (Van Geel) ter aanbieding van het verslag van de vergadering van de Raad van 27 juni 2006 te Luxemburg	o.a. vanwege inzicht in informatievoorziening naar Kamer mbt de stand van zaken op Europees niveau	Kamerstukken II 2005/06, 21 501-08, nr. 223
2006	3 oktober	Verslag Tweede Kamer (vaste commissie VROM) mbt bevindingen wetsvoorstel	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden	Kamerstukken II 2005/06, 30 600, nr. 5
2006	1 november	Brief staatssecretarissen VROM (Van Geel) en EZ (Van Gennip) over REACH	o.a. vanwege inzicht in de informatievoorziening naar de Kamer inzake REACH(proces)	Kamerstukken II 2006/07, 21 501-08, nr. 225
2006	11 december	Nota nav het verslag Tweede Kamer door staatssecretaris VROM (Van Geel)	Inzicht in de reactie op de visies Kamerleden uit verslag TK Uitvoeringswet	Kamerstukken II 2005/06, 30 600, nr. 6
2006	13 december	Brief staatssecretarissen EZ (Van Gennip) en VROM (Van Geel) over het 'bereikte' compromis inzake REACH	o.a. vanwege inzicht in de informatievoorziening naar de Kamer inzake REACH(proces)	Kamerstukken II 2006/07, 21 501-08, nr. 230
2006	14 december	Brief minister EZ (Wijn) met verslag bijeenkomst d.d. 4 december 2006	o.a. vanwege inzicht in informatievoorziening naar Kamer mbt de	Kamerstukken II 2006/07, 21 501-30, nr. 153

			stand van zaken op Europees niveau	
2006	14 december	Algemeen overleg met staatssecretaris VROM (Van Geel) met vaste commissie VROM over o.a.: – de brief van de staatssecretaris van VROM d.d. 13 oktober 2006 met het verslag van de Milieuraad van 23 oktober 2006 (21 501-08, nr. 224); – de brief van de staatssecretaris van VROM d.d. 1 november 2006 over Voortgang implementatie programma EG-verordening registratie, evaluatie en autorisatie van chemische stoffen (REACH) (21 501-08, nr. 225); – de brief van de staatssecretaris van VROM d.d. 12 december met de geannoteerde agenda voor de Milieuraad 18 december te Brussel (21 501-08, nr. 229H);	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2006/07, 21 501-08, nr. 233
2007	17 januari	Brief staatssecretaris VROM (Van Geel) ter aanbieding nota van wijziging (kamerstuk 30600, nr. 8)	o.a. vanwege inzicht in totstandkoming voorstel van wet Uitvoeringswet REACH	Kamerstukken II 2005/06, 30 600, nr. 7 en 8
2007	22 januari	Brief staatssecretaris VROM (Van Geel) met verslag Milieuraad van 18 december 2006	o.a. vanwege inzicht in informatievoorziening naar Kamer mbt de stand van zaken op Europees niveau	Kamerstukken II 2006/07, 21 501-08, nr. 232
2007	24 januari	Verslag algemeen overleg van <u>14 december 2006</u>	o.a. vanwege inzicht in visies Kamerleden en contactmoment met bewindspers.	Kamerstukken II 2006/07, 21 501-08, nr. 233
2007	7 februari	Amendement Samsom	o.a. vanwege inzicht in visie Kamerlid	Kamerstukken II 2006/07, 30 600, nr. 9
2007	8 februari	Plenaire behandeling Tweede Kamer en aanneming voorstel van wet door TK met algemene stemmen en toezeggingen door staatssecretaris VROM (Van Geel) tijdens plenaire behandeling (Kamerstuk 30 600, nr. 13 – datum 13 februari 2007)	o.a. vanwege inzicht in totstandkoming voorstel van wet Uitvoeringswet REACH en inzicht in toezeggingen staatssecretaris VROM	Handelingen II, 2006/07, nr. 41, p. 2415-2433 Kamerstukken II 2006/07, 30 600, nr. 13
2007	8 februari	Moties (Poppe, Samsom) om: - om de noodzaak te	o.a. vanwege inzicht in visies	Kamerstukken II 2006/07, 30

		<p>onderzoeken dat werknemers bekendgemaakt worden met alle gegevens die voortkomen uit nieuwe wet- en regelgeving t.a.v. chemische stoffen en producten</p> <ul style="list-style-type: none"> - om een notificatieprocedure te starten voor een administratie van stoffen die door hun omvang buiten de registratie vallen - om de bij het Nederlands Centrum voor Beroepsziekten aanwezige kennis over de gevolgen van het contact met chemische stoffen te koppelen aan het informatiesysteem van het registratiecentrum te Finland 	Kamerleden	600, nr. 10-12
2007	13 februari	Eerste Kamer; Gewijzigd voorstel van wet	o.a. vanwege inzicht in totstandkoming voorstel van wet Uitvoeringswet REACH	Kamerstukken I 2006/07, 30 600, nr. A
2007	27 maart	Voorlopig verslag Eerste Kamer door vaste commissie voor Milieu	o.a. vanwege inzicht in totstandkoming wetsvoorstel Uitvoeringswet REACH	Kamerstukken I 2006/07, 30 600, nr. B
2007	23 april	Eerste Kamer; Memorie van antwoord door minister VROM (Cramer)		Kamerstukken I 2006/07, 30 600, nr. C
2007	8 mei	Eerste Kamer; Eindverslag van de vaste commissie voor milieu		Kamerstukken I 2006/07, 30 600, nr. D
2007	25 mei	Antwoord gegeven door minister VROM (Cramer) op toezegging inzake alternatieven dierproeven gedaan door ambtsvoorganger staatssecretaris VROM (Van Geel)	o.a. vanwege inzicht in totstandkoming wetsvoorstel Uitvoeringswet REACH	Kamerstukken II 2006/07, 30 600, nr. 14
2007	1 juni	Inwerkingtreding REACH		
2007	21 december	Nakoming door minister VROM (Cramer) van toezegging gedaan door staatssecretaris VROM (Van Geel) inzake de handhaving van de Europese verordening REACH	o.a. vanwege inzicht in totstandkoming wetsvoorstel Uitvoeringswet REACH	Kamerstukken II 2006/07, 30 600, nr. 15

Jaartal	Datum / periode	Omschrijving kernmoment	Motivatie kernmoment	Bronnen
1997	maart	Ad hoc meeting of the competent Authorities for the implementation of Council Regulation 793/93 on the evaluation and control of existing substances	De Raad bekritiseert de uitvoerbaarheid van verordening 793/93 (bestaand stoffenbeleid). Belangrijk omdat stoffenbeleid op de politieke agenda geplaatst wordt → Milieuraad/De Boer.	Report, Ad hoc meeting of the competent Authorities for the implementation of Council Regulation 793/93 on the evaluation and control of existing substances
1997	juli	Second ad hoc meeting of the competent Authorities for the implementation of Council Regulation 793/93 on the evaluation and control of existing substances	Idem.	Report, second ad hoc meeting of the competent Authorities for the implementation of Council Regulation 793/93 on the evaluation and control of existing substances
1998	april	Informeel Milieuraad – <i>Chester meeting</i> – onder het vzschap van Groot-Brittannië	Vernieuwing stoffenbeleid wordt door Groot-Brittannië op de politieke agenda geplaatst; wordt onderdeel van de Raadsagenda.	Interview Arnold van der Wielen (VROM) 12-12-2007 door Jan Braun (UM)
1999	juni	Conclusies Milieuraad	Formele conclusies over vernieuwing stoffenbeleid	
2001	27 februari	Witboek van de Commissie inzake de strategie voor een toekomstig beleid voor chemische stoffen	Witboek	COM(2001)88
2001	mei/juni	Bespreking strategie witboek stoffen in Raad	2001	Bespreking strategie witboek stoffen in Raad
2001	7 december	Workshop European Chemicals Policy	Door Nederland (VROM) georganiseerde workshop (mmv EP/EC)	Rapport
2002	23 juli	Kennisgeving NL Ontwerpbesluit wijziging Registratiebesluit WMS via Richtlijn 98/34/EC	De NL overheid notificeert het SOMS voorstel	Notificatie 2002/0292/NL
2003	07 mei tot 10 juli	Internetconsultatie voor belanghebbenden over conceptregelgeving	Inzicht in reacties belanghebbenden op conceptregelgeving REACH	

REACH				
2003	29 oktober	Voorstel door de Commissie	Start procedure	COM(2003)0644
2003	29 oktober	Aanvulling	Inzicht in besluitvormingsprocedure	SEC(2003)1171
2003	november	Ad hoc werkgroep chemische stoffen	Oprichting van de werkgroep die REACH gaat behandelen in de Raad	
2003	03 november	Toezending voorstel aan de Raad en Europees Parlement	Inzicht in besluitvormingsprocedure	
2003	10 november	Beraadslaging Raad	Behandeling REACH in Raad voor Concurrentievermogen	PRES/2003/316/
2003	28 november	Aanvulling op het oorspronkelijke voorstel		CSL 15409/2003
2003	22 december	Beraadslaging Raad	Behandeling REACH in Milieuraad	PRES02003/376/
2004	05 februari	Eerste NL <i>position paper</i> REACH ontwerpverordening REACH		Council of the European Union, 6012/04
2004	02 maart	Beraadslaging Raad	Behandeling REACH in Milieuraad	CS/2004/6200/
2004	31 maart	Advies Europees Economisch en Sociaal Comité	Inzicht in besluitvormingsprocedure	<u>Bron:</u> ESC CES1696/2004 <u>Publicatieblad:</u> C 112 30.04.2004. p.0092-0099
2004	17 mei	Beraadslaging Raad	Behandeling REACH in Raad voor Concurrentievermogen	PRES/2004/140/ CS/2004/9586/
2004	28 juni	Beraadslaging Raad	Behandeling REACH in Milieuraad	PRES/2004/203/
2004	juli-december	EU Vz-schap NL		
2004	29-30 september	Ad hoc meeting nationale experts/Commissie ter bestudering van annexen IV-IX		Verslag.
2004	24-27 oktober	Workshop <i>Impact assessments</i> Scheveningen		Smulder, M. 'De invloed van de door Nederland georganiseerde workshop over de REACH impact studies op de totstandkoming van de REACH Verordening'.
2004	25 november	Beraadslaging Raad	Behandeling REACH in Raad voor Concurrentievermogen	PRES/2004/323/ CS/2004/15259/7
2004	20	Beraadslaging Raad	Behandeling REACH in	PRES/2004/357

	december		Milieuraad	CS/2004/16275/ EP PE353.529
2005	22 februari	Concept rapport commissie Milieubeheer, volksgezondheid en voedselveiligheid	Inzicht rol ENVI	
2005	24 februari	Advies Comité van de regio's		<u>Bron:</u> CofR CDR0238/2004 <u>Publicatieblad:</u> C 164 05.07.2005. p. 0078-0081
2005	06 juni	Beraadslaging Raad	Behandeling REACH in Raad voor Concurrentievermogen	PRES/2005/133/ CS/2005/9816
2005	24 juni	Beraadslaging Raad	Behandeling REACH in Milieuraad	PRES/2005/147/ CS/2005/10529
2005	13 juli	Advies Europees Economisch en Sociaal Comité		<u>Bron:</u> ESC CES0850/2005 <u>Publicatieblad:</u> C 294 25.11.2005. p. 0038-0044
2005	04 oktober	Verslag van rapporteur Sacconi aangenomen door commissie Milieubeheer, volksgezondheid en voedselveiligheid	Inzicht rol ENVI	
2005	11 oktober	Beraadslaging Raad	Behandeling REACH in Raad voor Concurrentievermogen	Pres/2005/245/ CS/2005/13170
2005	17 oktober	Beraadslaging Raad	Behandeling REACH in Milieuraad	PRES/2005/255 CS/2005/13362
2005	24 oktober	EP: indienen rapport, eerste lezing	Inzicht in besluitvormingsprocedure	EP A6-0315/2005
2005	17 november	Stemming Europees Parlement in 1e lezing (Goedkeuring met wijzigingen)	Inzicht in besluitvormingsprocedure	EP T6-0434/2005
2005	17 november	Standpunt Commissie inzake amendementen Europees Parlement in 1 ^e lezing	Gedeeltelijke toezegging	
2005	29 november	Beraadslaging Raad	Behandeling REACH in Raad voor Concurrentievermogen	PRES/2005/287
2005	13 december	Politiek akkoord over Gemeenschappelijk Standpunt	Behandeling REACH in Raad voor Concurrentievermogen	PRES/2005/333/ CS/2005/15738

2006	30-31 maart	Conferentie Wenen inzake REACH waar er een vergelijking werd gemaakt tussen standpunten Raad en EP		
2006	15 juni	Raad EU: statement Gemeenschappelijk standpunt		CSL 10411/2006
2006	23 juni	Concept rapport commissie Milieubeheer, volksgezondheid en voedselveiligheid	Inzicht rol ENVI	EP PE371.746
2006	27 juni	Vaststelling Gemeenschappelijk Standpunt	Behandeling REACH in Milieuraad	<u>Bron:</u> CS/2006/7524 <u>Publicatieblad:</u> C 276 14.11.2006. p. 0001-0251 E
2006	12 juli	Aanvulling	Inzicht in besluitvormingsprocedure	SEC(2006)0924
2006	12 juli	Aanneming door Commissie van verklaring Gemeenschappelijk Standpunt en toezending aan Raad en EP	Inzicht in besluitvormingsprocedure	COM (2006)0375
2006	07 september	Ontvangst door Europees Parlement van Gemeenschappelijk Standpunt	Inzicht in besluitvormingsprocedure	
2006	10 oktober	Commissie Milieubeheer, volksgezondheid en voedselveiligheid stemt over verslag inzake het REACH-voorstel in tweede lezing	Inzicht rol ENVI	
2006	13 oktober	EP: indienen rapport, tweede lezing	Inzicht in besluitvormingsprocedure	EP A6-0352/2006
2006	11 december	Plenaire zitting Europees Parlement over het compromispakket	Inzicht in besluitvormingsprocedure	
2006	13 december	Stemming Europees Parlement in 2e lezing (Goedkeuring met wijzigingen)	Europees Parlement stemt over overeengekomen compromis met de Raad	EP T6-0552/2006
2006	15 december	Advies commissie inzake amendementen Europees Parlement in 2e lezing en toezending advies	Inzicht in besluitvormingsprocedure	COM (2006)0842

		aan Raad en Europees Parlement		
2006	18 december	Goedkeuring van de Raad in 2 ^e lezing	Behandeling REACH in Milieuraad	CS/2006/16604
2006	18 december	Ondertekening door Europees Parlement en Raad	Afronding procedure	<u>Bron:</u> EU 32006R1907 <u>Publicatieblad:</u> <u>L396 30.12.2006,</u> <u>p. 0001</u>
2007	01 juni	REACH treedt in werking		

Commissie

Europees Parlement

Raad

Europees Economisch en Sociaal Comité

Comité van de regio's

Toevoegingen uit Kamerstukken

BIJLAGE 3 - NEDERLANDSE NON-GOUVERNEMENTELE ACTOREN TUSSEN ‘DEN HAAG’ EN ‘BRUSSEL’

In deze korte verkenning zullen bevindingen gepresenteerd worden met betrekking tot de rol van de Nederlandse chemische industrie en Nederlandse NGO's op het Europese niveau tijdens de totstandkoming van REACH. Naast de overheidsinstellingen op nationaal en Europees niveau, dient er in een analyse van de interactiepatronen tussen het nationale en Europese niveau tijdens de totstandkoming van een verordening tevens rekening gehouden te worden met actoren die niet behoren tot de overheid. Spelers vanuit het maatschappelijke middenveld kunnen met hun praktische kennis een bijdrage leveren aan de kwaliteit van regelgeving, en het betrekken van deze actoren kan de legitimiteit van de uiteindelijke verordening vergroten. Deze ‘polder’ benadering is tevens ingezet op het nationale niveau in het kader van SOMS en REACH. De bijzondere situatie van een nationaal programma naast de Europese verordening maakt het mogelijk om het gedrag van Nederlandse spelers uit het maatschappelijke middenveld tussen ‘Den Haag’ en ‘Brussel’ te analyseren. Dit komt naar voren in de centrale vraag van deze verkennende studie:

In hoeverre hebben Nederlandse NGO's en de koepelorganisatie van de Nederlandse chemische industrie (VNCI) zich op het Europese niveau gemanifesteerd als Nederlandse spelers?

Nederlandse NGO's en de Nederlandse koepelorganisatie van de chemische industrie zullen in deze verkenning als ‘Nederlandse spelers’ worden gezien wanneer zij punten naar voren hebben gebracht op het Europese niveau die centraal stonden in het Nederlandse programma SOMS.

De gegevens die zijn gebruikt om tot uitspraken te komen, zijn verzameld via interviews met medewerkers van de koepelorganisatie van de Nederlandse chemische industrie (VNCI), en het equivalent op het Europese toneel (CEFIC). Naast de vertegenwoordigers van de industrie, zijn ook andere actoren uit het Nederlandse maatschappelijke middenveld meegenomen in de analyse. Slechts enkele NGO's konden worden aangemerkt als actief op zowel het Nederlandse als Europese niveau. Drie van deze NGO's worden beschouwd in deze verkenning: Stichting Natuur en Milieu, Greenpeace Nederland en *Women in Europe for a Common Future* (WECF). De bevindingen uit de interviews (9 in totaal) zijn vervolgens vergeleken met de data verzameld en geanalyseerd in het kader van hoofdstuk 3 en 4.

De Nederlandse industrie op het Europese speelveld

Tussen de Nederlandse industrie en overige spelers kunnen op twee niveau's interactiepatronen worden onderscheiden. Ten eerste is de Nederlandse industrie betrokken geweest bij het nationale programma SOMS. Hierbij is de interactie tussen de Nederlandse industrie en de ministeries van VROM en EZ belangrijk geweest. Dit punt zal centraal staan in een van de rapporten van de Erasmus Universiteit Rotterdam. De voorliggende bijlage zal ingaan op de interactiepatronen op het Europese niveau en dient om vast te stellen of de Nederlandse industrie op het Europese speelveld als een speler gekenschetst kan worden met een typisch Nederlandse insteek. Hierbij is het belangrijk om te identificeren in welke mate SOMS op het Europese niveau is uitgedragen door de Nederlandse chemische industrie, georganiseerd in het VNCI.

De actoren

Voordat de interactiepatronen besproken kunnen worden, dienen de actoren geïdentificeerd te worden. De belangen van de Nederlandse chemische industrie zijn georganiseerd in de Vereniging van de Nederlandse Chemische Industrie (VNCI). Deze Nederlandse koepelorganisatie representeert grote bedrijven zoals Akzo Nobel en DSM, maar ook verschillende kleine en middelgrote bedrijven (75 individuele leden in totaal)¹⁶⁹. VNCI is op haar beurt lid van VNO-NCW, de belangenorganisatie voor de Nederlandse werkgevers. VNCI is tevens lid van het Conseil Européen de l'Industrie Chimique (CEFIC), de Europese koepelorganisatie van de chemische industrie. Nederland is het vijfde grootste lid van CEFIC¹⁷⁰. Ook enkele grote Nederlandse chemiebedrijven zijn direct lid van CEFIC. VNCI wordt indirect vertegenwoordigd op het Europese niveau door VNO-NCW als lid van BusinessEurope, de Europese federatie van werkgeversorganisaties (# 43, 46, 49). Naast de verschillende koepelorganisaties dienen ook enkele Europese instituties genoemd te worden in het kader van de interactiepatronen. Naast de Europese Commissie en de Raad, heeft VNCI actief geprobeerd Nederlandse Europarlementariërs te beïnvloeden.

De Nederlandse industrie tussen 'Den Haag' en 'Brussel'

Er zijn verschillende momenten aan te wijzen waar interactie heeft plaatsgevonden tussen de Nederlandse industrie, vertegenwoordigd door VNCI, en bovenstaande actoren. Een eerste kernmoment diende zich aan met het voorstel van de Europese Commissie. VNCI was in deze fase niet op dagelijkse basis betrokken bij het beïnvloeden van de Europese Commissie, maar speelde een coördinerende rol op de achtergrond binnen CEFIC. VNCI werd maandelijks door CEFIC op de hoogte gehouden van de vorderingen met het Commissievoorstel (# 49). Opvallend is dat VNCI in deze fase – maar ook daarna – slechts eenmaal geprobeerd heeft SOMS voor het voetlicht te brengen binnen CEFIC (juni 2000)¹⁷¹. VNCI richtte zich in het vervolg op het naar voren brengen van het specifieke deelbelang van de industrie (reductie van administratieve lasten), en conformeerde zich daarmee aan het standpunt van CEFIC.

Ook in de fase van het opstellen van het wetgevingsvoorstel door de Europese Commissie is de Nederlandse industrie actief geweest. Dit is met name naar voren gekomen tijdens de internetconsultatie voorafgaand aan het Commissie voorstel, waarin de belangen van betrokkenen geïdentificeerd dienden te worden¹⁷². Om de zichtbaarheid van de sector te vergroten, werd besloten om verschillende actoren uit de sector te laten bijdragen aan de consultatie. Er werden 9 positieve papers ingediend door verschillende spelers uit de Nederlandse chemische industrie, waaronder de bedrijven DSM, Akzo Nobel en Eastman Chemical¹⁷³.

¹⁶⁹ VNCI (2007). 'Annual report 2006'. Geraadpleegd op 14 februari 2008: <http://www.vnci.nl>, pp. 36-39.

¹⁷⁰ CEFIC (2008a). 'Facts and Figures. Profile of the Chemical Industry'. Geraadpleegd op 16 februari 2008: http://www.cefic.org/factsandfigures/level02/profile_index.html; CEFIC (2008b). 'About us'. Geraadpleegd op 28 januari 2008: <http://www.cefic.be/Templates/shwStory.asp?NID=479&HID=388>.

¹⁷¹ Ministerie van VROM (2000). 'Strategy On Management Of Substances', Report Workshop CEFIC – VNCI – VROM 28 – 29 June 2000. Den Haag.

¹⁷² European Commission (2006). 'Mitteilung der Kommission an den Rat, das Europäische Parlament, den Europäischen Wirtschafts- und Sozialausschuss und den Ausschuss der Regionen vom 14.11.2006. Strategische Überlegungen zur Verbesserung der Rechtsetzung in der Europäischen Union'. COM (2006) 689.

¹⁷³ European Commission (2007a). 'REACH Regulation – Public Consultation'. Geraadpleegd op 15 januari 2008: http://ec.europa.eu/enterprise/reach/consultation_en.htm; European Commission (2007b). 'CONNECS. European Environmental Bureau'. Geraadpleegd op 12 juni 2007: http://ec.europa.eu/civil_society/coneecs/detail.cfm?CL=en&organisation_id=38.

Na de Internet consultatie is de Europese Commissie verplicht om een ‘impact assessment’ te maken van de voorgenomen regelgeving. De assessment in het kader van REACH leverde veel kritiek op van de kant van de chemische industrie, die vervolgens overheden probeerde over te halen om zelf met studies te komen. Het Nederlandse ministerie van Economische Zaken heeft in samenwerking met KPMG, TNO en Sira een impact assessment opgesteld, waarbij VNCI de voortgang in de gaten hield (# 49)¹⁷⁴.

De interactiepatronen tussen de Nederlandse industrie en Europese actoren kregen een ander karakter nadat de Europese Commissie haar voorstel voor wetgeving had afgegeven. Naarmate de REACH verordening meer vorm kreeg, richtte de industrie haar aandacht in toenemende mate op het Europees Parlement. Over het algemeen volgde de Nederlandse industrie de ontwikkelingen en discussies in het EP via rapportages van VNCI, die op haar beurt op de hoogte werd gehouden door VNO-NCW en CEFIC. Slechts in enkele gevallen waren VNCI vertegenwoordigers aanwezig bij hoorzittingen en stemrondes van het EP (juli/oktober 2005). Ook probeerde VNCI via contacten met leden van het Nederlandse parlement die banden hadden met Nederlandse Europarlementariërs, invloed uit te oefenen op het stemgedrag van Europarlementariërs (# 44). Op basis van de bevindingen uit hoofdstuk 4 kan deze strategie als weinig effectief gekarakteriseerd worden. Niet alleen hadden Tweede Kamerleden een heel ander beeld van de interactiepatronen met het EP dan de Nederlandse Europarlementariërs, het Nederlandse Parlement bleek slechts in beperkte mate op de hoogte van de laatste stand van zaken in het REACH dossier.

Naast het contact met Tweede Kamerleden, onderhield VNCI tevens banden met Nederlandse Europarlementariërs zoals Ria Oomen-Ruijten, Dorette Corbey (PSE), Johannes Blokland (ID), Sophie in ‘t veld (ALDE), en Jules Maaten (ALDE). Deze contacten waren meer intensief in de zomer en vroege herfst van 2005 – even voor de plenaire stemrondes – toen VNCI vertegenwoordigers wekelijks naar Brussel afreisden om de totstandkoming van REACH van dichtbij te volgen. Het VNCI leunde in deze fase sterk op CEFIC. Aangezien VNCI geen eigen liaison kantoor heeft in Brussel, maakte het gebruik van het kantoor van CEFIC. Bovendien, ook al waren VNCI vertegenwoordigers vaak in Brussel aanwezig, er vond dagelijks overleg plaats tussen VNCI en CEFIC ten tijde van het besluitvormingsproces omtrent REACH. Dit overleg vond met name plaats via telefonische conferenties, waarin CEFIC de VNCI medewerkers bijpraatte over de laatste ontwikkelingen (# 43, 49).

Een tweede Europese actor waar de industrie zich meer op ging richten nadat de Europese Commissie met haar voorstel voor wetgeving was gekomen, is de Raad. Dit komt naar voren in contacten tussen VNCI en ambtenaren van de ministeries VROM en EZ die betrokken waren bij de standpuntbepaling van de Nederlandse regering in de Raad. Opvallend is dat VNCI geen intensief contact had met de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging (# 49). Hierdoor werd een belangrijk kanaal waarlangs invloed had kunnen worden uitgeoefend niet ten volle benut.

Bovenstaande rapportage van bevindingen wijst erop dat VNCI SOMS niet actief en langdurig heeft uitgedragen op het Europese niveau. Al snel na het opstarten van het REACH proces

---

¹⁷⁴ Witmond, B, Groot, S., Groen, W, Dönszelmann, E. (2004). ‘EU2004REACH. The impact of REACH. Overview of 36 studies on the impact of the new EU chemicals policy (REACH) on society and business’, The Hague: Ministry for Foreign Trade/ Ministry for Housing, Regional Development and the Environment, p. 120.

conformeerde VNCI zich aan het CEFIC standpunt, gericht op het reduceren van administratieve lasten (# 43, 46). Andere factoren die VNCI parten speelden in het voor het voetlicht brengen van SOMS waren de afwezigheid van banden met de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging en het ontbreken van een liaison kantoor in Brussel. Een dergelijk kantoor zou waarschijnlijk geleid hebben tot een sterkere aanwezigheid op EU niveau van VNCI in het begin van het REACH proces, een sterker persoonlijk netwerk, een minder sterke afhankelijkheid van CEFIC, en een grotere rol van VNCI binnen CEFIC. Vertegenwoordigers van VNCI dienen door de afwezigheid van een kantoor in Brussel een dubbele taak te vervullen; het verschaffen van expertise en het onderhouden van contacten met instituties. Als VNCI vergeleken wordt met de nationale koepelorganisatie van de Duitse chemische industrie, dan valt op dat deze laatste een liaison kantoor hebben in Brussel die de contacten onderhoudt met politieke instituties, terwijl vertegenwoordigers werkzaam in het hoofdkwartier in Frankfurt het expertise gedeelte op zich nemen (# 47).

De bevindingen wijzen erop dat de afhankelijkheidsrelatie tussen VNCI en CEFIC, die sterker werd naarmate het REACH proces vorderde, een grote rol heeft gespeeld in de verandering van standpunten van VNCI tijdens de totstandkoming van REACH. Aanvankelijk probeerde het VNCI nog enigszins punten uit SOMS voor het voetlicht te brengen binnen de Europese koepelorganisatie CEFIC. Naarmate het REACH proces vorderde en VNCI meer afhankelijk werd van CEFIC voor informatie, liet VNCI de overkoepelende benadering van SOMS varen, en conformeerde zich aan het standpunt van CEFIC. Vanwege dit laatste punt kan er zelfs worden betwijfeld of de Nederlandse industrie wel een specifieke Nederlandse inzet heeft gehad (# 45, 50).

De Nederlandse NGO's op het Europese speelveld

Het Nederlandse landschap van NGO's is een wirwar van kleine en grote organisaties, al dan niet verbonden aan een nationale of internationale koepelorganisatie. In de onderstaande rapportage van bevindingen zal een overzicht verschaft worden van de voornaamste spelers en de interactiepatronen tussen NGO's en overheden. Doel daarbij is te analyseren in welke mate Nederlandse niet-statelijke spelers SOMS als uitgangspunt hebben gekozen voor hun inzet op het Europese niveau, en dus als 'Nederlandse' spelers zijn te typeren.

De actoren

Een aantal Nederlandse NGO's heeft in het kader van de totstandkoming van REACH regelmatig contact onderhouden om tot afstemming te komen van hun activiteiten. Dit nam de vorm aan van maandelijkse bijeenkomsten, met deelname van Greenpeace Nederland, Women in Europe for a Common Future (WECF), Milieudefensie (Friends of the Earth Nederland), Stichting Natuur en Milieu, Stichting Noordzee, en de Waddenvereniging¹⁷⁵. Deze NGO's waren zowel betrokken bij SOMS als bij REACH, waarbij sommige NGO's wilden vermijden dat SOMS in een uitgekleden versie zou worden gebruikt als referentiepunt voor REACH (# 45)¹⁷⁶. Greenpeace Nederland en WECF namen het voortouw tijdens deze bijeenkomsten.

---

¹⁷⁵ WECF (2004). 'Activity Report 2004. Looking back at WECF in 2004 and 2003', geraadpleegd op 11 februari 2008: www.wecf.org.

¹⁷⁶ Naast de genoemde NGO's was tevens het WWF betrokken bij de totstandkoming van de REACH verordening. Echter, WWF Nederland heeft geen deel uitgemaakt van de campagne met betrekking tot REACH (# 47).

Milieudefensie, WEFC Nederland, Stichting Natuur en Milieu en de Waddenvereniging zijn tevens aangesloten bij het European Environmental Bureau (EEB), een platform met in totaal 143 nationale NGO's uit heel Europa (# 45)¹⁷⁷. Door de brede lidmaatschapbasis wordt EEB door de Europese Commissie als een belangrijke partner beschouwd en participeert EEB in verschillende adviescommissies¹⁷⁸. Stichting Noordzee is geen lid van EEB maar behoort tot de internationale NGO 'Seas at risk'. Deze NGO was ook actief in het kader van REACH.

Enkele Nederlandse NGO's tussen 'Den Haag' en 'Brussel'

In de maandelijkse bijeenkomsten tussen de genoemde NGO's werden de prioriteiten en gemeenschappelijke speerpunten in het kader van SOMS en REACH vastgesteld. Deze informele samenwerking tussen NGO's werd geleid door Greenpeace Nederland en WECF (# 45, 50). Met de overeengekomen uitgangspunten als basis, ontwikkelde elke NGO haar eigen activiteiten en strategieën, en vond coördinatie plaats zodat overlap zou worden vermeden. Om een beeld te krijgen van de interactiepatronen zullen in onderstaande tekst de activiteiten op EU niveau van drie Nederlandse NGO's worden besproken.

Stichting Natuur en Milieu

Een van de Nederlandse NGO's die vanaf het begin betrokken was bij het ontwikkelen van chemisch beleid was Stichting Natuur en Milieu. Naast het actief verwerven van kennis van het praktische reilen en zeilen binnen de Nederlandse chemische industrie, onderhield Stichting Natuur en Milieu contacten met de Nederlandse overheid, en was zij betrokken in het SOMS consultatieproces (# 45). Tevens was Stichting Natuur en Milieu de enige Nederlandse NGO die aanwezig was bij bijeenkomsten van de EEB werkgroep chemisch beleid. Deze werkgroep kwam twee keer per jaar bijeen om (lobby)activiteiten te coördineren (# 45). Ondanks dat EEB activiteiten niet waren gericht op het ontwikkelen van beleidsinstrumenten en een overkoepelende strategie voor het omgaan met chemische stoffen, heeft Stichting Natuur en Milieu binnen EEB verschillende centrale punten uit SOMS naar voren gebracht. Deze inbreng werd gewaardeerd door de overige leden van de EEB werkgroep en kon zelfs op expliciete steun rekenen¹⁷⁹.

Ondanks de deelname in de EEB werkgroep, onderhield Stichting Natuur en Milieu geen nauwe banden met spelers op het Europese niveau. Buiten de tweejaarlijkse bijeenkomsten van de werkgroep reisde de vertegenwoordiger van Stichting Natuur en Milieu geen enkele keer naar Brussel tijdens het proces van totstandkoming van REACH. Bovendien, na de publicatie van het Witboek en de conclusies van de Europese Milieuraad (juni 2001), was Stichting Natuur en Milieu niet langer erg actief. Zo nam de stichting geen deel aan de Internet consultatie, onderhield het slechts enkele contacten met Europarlementariërs en participeerde het niet langer in de bijeenkomsten van nationale NGO's (# 45). De enige activiteit waarbij Stichting Natuur en Milieu betrokken was na juni 2001, in samenwerking met Greenpeace Nederland (# 50), was de

---

¹⁷⁷ EEB (2008). 'Members Netherlands'. Geraadpleegd op 18 maart 2008: <http://www.eeb.org/members/netherlands.html>.

¹⁷⁸ Greenwood, J. (1997). *Representing Interests in the European Union*. London: Macmillan Press Ltd., p.187; European Commission (2007b). 'CONNECS. European Environmental Bureau'. Geraadpleegd op 12 juni 2007: http://ec.europa.eu/civil_society/coneecs/detail.cfm?CL=en&organisation_id=38.

¹⁷⁹ Dit gold met name voor de volgende punten: 'revision of the load of proof', het 'no data, no market' principe, en het concept van 'persistent en accumulative substances' (# 44).

impact assessment uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken. De voornaamste reden voor deze plotselinge inactiviteit is een personeelwisseling binnen de NGO.

Greenpeace Nederland

Ook Greenpeace Nederland was aanvankelijk betrokken in zowel het nationale als Europese traject, met gaandeweg steeds meer aandacht voor REACH ten koste van SOMS. De strategie van Greenpeace in het kader van REACH was gericht op het bevorderen van bewustwording onder het publiek van de gevaren van chemische stoffen. Dit resulteerde in activiteiten waarbij Greenpeace in voor het grote publiek begrijpelijke taal uiteenzette wat de gevaren waren van chemische stoffen. Deze specifieke strategie zorgde ervoor dat er door Greenpeace Nederland nauwelijks werd verwezen naar REACH en SOMS (# 50). Verwijzingen naar deze trajecten werden door Greenpeace Nederland als te gedetailleerd en technisch beschouwd voor het publiek.

De bevindingen wijzen niet in de richting van het actief uitdragen van SOMS op EU niveau door Greenpeace Nederland. Dit hangt sterk samen met de internationale oriëntatie van Greenpeace, waarbij de Nederlandse afdeling in nauwe samenhang met de internationale en EU tak activiteiten coördineerde. De strategie van Greenpeace Nederland kon daarmee nooit 'te' Nederlands worden, aangezien deze internationaal afgestemd diende te worden. Desalniettemin vervulde Greenpeace Nederland een actieve rol in de coördinatie van NGO activiteiten op het Nederlandse speelveld. Omdat Greenpeace Nederland over de meeste financiële armslag beschikte, was het mogelijk om andere NGO's te steunen in campagnes, en kon er ten tijde van het Nederlandse voorzitterschap een alliantie aangegaan worden met andere Nederlandse milieu NGO's, consumentenorganisaties en vakbonden, om de druk op de regering op te voeren¹⁸⁰. Tijdens het Nederlandse voorzitterschap verzocht Greenpeace Nederland het ministerie van VROM om alle studies te bekijken die waren verricht in het kader van REACH. Greenpeace had hiermee tot doel tegenwicht te bieden aan verschillende impact assessments die de positieve effecten van REACH benadrukten. Echter, het Nederlandse rapport leidde uiteindelijk tot een evenwichtige samenvatting van alle studies, waardoor Greenpeace Nederland haar doel niet bereikte.

Naast alliantievorming op het nationale niveau probeerde Greenpeace Nederland via de nationale media aandacht te vragen voor REACH (# 50). Ten tijde van berichtgeving over een brand in een Nederlandse chemische fabriek, kaartte Greenpeace de gevolgen voor het milieu aan. Het water dat werd gebruikt om de brand te blussen belandde namelijk in een kanaal, samen met chemische stoffen. Daarnaast publiceerde Greenpeace Nederland rapporten over de negatieve gevolgen van chemicaliën op de volksgezondheid¹⁸¹. Greenpeace Nederland benaderde ook alle Nederlandse Europarlementariërs, ongeacht of deze iets te maken hadden met REACH. In dit kader reisden vertegenwoordigers van Greenpeace Nederland op onregelmatige basis naar Brussel, soms 1 keer per 5 maanden, soms om de twee weken (# 50).

Greenpeace Nederland onderhield tevens contacten met de Nederlandse chemische industrie, en probeerde dit front te breken door zich te richten op *downstream* gebruikers. Greenpeace

---

¹⁸⁰ Dit resulteerde bijvoorbeeld in handtekeningen acties in het kader van de campagne 'Clean Body Demand'.

¹⁸¹ Rapport over huisstof (2001); vervuiling in regenwater (2002); enkele rapporten over geteste producten (mobiele telefoons, sportartikelen) (2003/2004); rapport over het testen van bloed van volwassenen (2005); 'how safe is your sex toy' (2006).

Nederland benaderde in dit kader bedrijven zoals SONY, SAMSUNG, Unilever en Procter & Gamble, aangezien de producten van deze firma's bekendheid genieten onder het publiek. Het uiteindelijke doel was om de chemische industrie er toe te brengen veiliger alternatieven te vinden voor bepaalde chemische producten. Onder impulsen van Greenpeace Nederland en ChemSec – een Zweedse NGO – committeerden verschillende bedrijven zich aan het afstoten van gevaarlijke stoffen (# 50).

WECF

Women in Europe for a Common Future (WECF) is een internationaal netwerk van vrouwen en milieu organisatie's in 30 landen in Europa en Centraal Azië. De NGO heeft drie Europese vestigingen die de coördinatie van activiteiten in Europa op zich nemen; in Duitsland, Nederland, en, meer recentelijk, Frankrijk. In de eerste plaats is WECF een organisatie met een focus op internationale samenwerking. WECF gaat partnerschappen aan met nationale vrouwenorganisaties en is betrokken bij de nationale politiek. Het doel daarbij is om verschillende organisaties te bundelen en met 1 stem te laten spreken (# 51). Hiermee neemt de WECF een middenpositie in tussen een internationale en nationale NGO.

Aangezien WECF actief is op het veld van chemisch beleid sinds 1995, is het weinig verrassend dat de NGO zich liet informeren over het nationale programma SOMs. Echter, al snel werd REACH een speerpunt. In dit kader nam WECF deel aan een symposium in Soesterberg waar experts en betrokkenen elkaar ontmoeten. Naast WECF, waren WWF international, Greenpeace international en het ministerie van VROM betrokken bij het symposium. De Europese Commissie was ook uitgenodigd, maar is niet op de uitnodiging ingegaan (# 51).

Bij de Nederlandse WECF vestiging waren er 2 beleidsmedewerkers verantwoordelijk voor het REACH dossier. Daarbij was de voorzitter van het WECF, Marie Kranendonk, actief betrokken bij REACH (# 51). WECF was daarmee een van de meest actieve NGO's in Nederland, en leidde samen met Greenpeace Nederland de nationale coalitie van NGO's betrokken bij de totstandkoming van SOMs en REACH. Van 2003 tot 2005 hield de WECF de *towards a toxic free future* campagne, gericht op zowel het internationale als nationale niveau. Het doel van de campagne was om het bewustzijn te vergroten met betrekking tot de effecten van gevaarlijke chemische stoffen op de volksgezondheid¹⁸². Activiteiten in Nederland bestonden uit workshops waarin verschillende vrouwenorganisaties participeerden, de ontwikkeling van een toolkit *Working Towards a Toxic Free Future*, een briefkaarten actie¹⁸³, en de publicatie van een uitgebreide brochure *Women in a Toxic World*¹⁸⁴ met een voorwoord van MEP Hiltrud Breyer (# 51)¹⁸⁵. In het kader van deze campagne organiseerde WECF ook verschillende trainingen over chemische stoffen. Deze trainingen werden georganiseerd om de kennis onder vrouwen over chemische stoffen in het dagelijks leven te vergroten, en hen zichzelf te laten beschermen tegen

---

¹⁸² WECF (2004). 'Activity Report 2004. Looking back at WECF in 2004 and 2003', geraadpleegd op 11 februari 2008: www.wecf.org; WECF (2006). 'Activity Report 2005. Overview of WECF's accomplishments in 2005'. Geraadpleegd op 11 februari 2008: www.wecf.org.

¹⁸³ 'Call for a chemical free body', WECF (2004). 'Activity Report 2004. Looking back at WECF in 2004 and 2003', geraadpleegd op 11 februari 2008: www.wecf.org.

¹⁸⁴ Te raadplegen op: http://www.wecf.eu/cms/download/2007/EN_Women_Toxic_World_Updated2007.pdf

¹⁸⁵ WECF (2004). 'Activity Report 2004. Looking back at WECF in 2004 and 2003', geraadpleegd op 11 februari 2008: www.wecf.org; WECF (2006). 'Activity Report 2005. Overview of WECF's accomplishments in 2005'. Geraadpleegd op 11 februari 2008: www.wecf.org.

de schadelijke gevolgen ervan. Naast het vergroten van de bewustwording, probeerde WECF de participanten in de trainingen te motiveren om, bijvoorbeeld, brieven te schrijven naar politici (# 51). WECF werkte samen met de Nederlandse Bond van Plattelands-vrouwen¹⁸⁶, de Nederlandse Vrouwen Raad, *the International Network on Children's Health, Environment and Safety* (INCHES), alsmede met een Nederlandse organisatie voor migranten (TIYE) (# 51)¹⁸⁷. Verdere activiteiten bestonden uit het opzetten van een WECF website getiteld *Women on REACH* (in het Engels, Duits en Nederlands) en het publiceren van diverse persberichten¹⁸⁸.

WECF heeft haar zorgen en wensen tevens naar voren gebracht in bijeenkomsten met de Nederlandse chemische industrie. Vertegenwoordigers van WECF hebben overleg gepleegd met medewerkers van Akzo Nobel, Dow Chemicals, Cosmetic Association, en VNCI. Alhoewel deze bijeenkomsten in een goede sfeer plaatsvonden, zag WECF in dat de overleggen niet zouden leiden tot een standpunt verandering aan de kant van de chemische industrie. Ten tijde van de totstandkoming van REACH waren vertegenwoordigers van WECF en CEFIC betrokken bij discussies in een technische werkgroep van de Europese Commissie (# 51). WECF benaderde ook overheden en politici op het nationale en internationale niveau. Brieven en persberichten werden opgestuurd naar verschillende ministers (EZ, VROM, VWS, and V&W), en een bijeenkomst werd georganiseerd tussen WECF en Nederlandse Europarlementariërs die eerder waren benaderd door WECF. In april 2005 publiceerde WECF een gezamenlijke standpuntbepaling met negen Nederlandse NGO's en de Nederlandse koepelorganisatie voor vakbonden¹⁸⁹. WECF was in vergelijking tot andere Nederlandse NGO's behoorlijk actief op het Europese speelveld. Dit blijkt onder andere uit het feit dat WECF als een van de weinige Nederlandse NGO's een bijdrage heeft geleverd aan de Internet consultatie¹⁹⁰. Tegen het einde van 2007 verliet de beleidsmedewerker verantwoordelijk voor het REACH dossier de organisatie. WECF volgde vervolgens slechts zijdelings de implementatie van REACH, maar heeft wel brieven geschreven met betrekking tot de opzet van het Europese chemische agentschap in Helsinki (# 51).

Nederlandse NGO's als 'Nederlandse spelers' op EU niveau?

Zoals blijkt uit bovenstaande rapportage van bevindingen, verschillen de besproken NGO's in hun aanpak. Stichting Natuur en Milieu kende de nauwste banden met de Nederlandse overheid, promootte SOMS op het Europese niveau binnen EEB, maar slaagde er niet in tijdens het gehele REACH proces actief te blijven. Greenpeace Nederland diende te opereren binnen de bandbreedtes van de internationale strategie van de moederorganisatie, en conformeerde zich aan de standpunten van Greenpeace international/EU. Ondanks de verschillende activiteiten van Greenpeace Nederland, heeft deze NGO daardoor geen punten uit SOMS uitgedragen op EU niveau. De campagne van WECF was gericht op het vergroten van de bewustwording van vrouwen in relatie tot chemische stoffen, en droeg als een van de weinige 'Nederlandse' NGO's bij aan de Internet consultatie van de Europese Commissie. Het WECF heeft daarbij dezelfde inzet als Greenpeace Nederland, namelijk het vergroten van de bewustwording onder (een deel

---

¹⁸⁶ Een voorbeeld hiervan is een bijeenkomst met de Nederlandse Bond voor Plattelands-vrouwen in januari 2005, (WECF 2006).

¹⁸⁷ WECF (2004); WECF (2006).

¹⁸⁸ WECF (2004); WECF (2006).

¹⁸⁹ WECF (2004); WECF (2006).

¹⁹⁰ European Commission (2007a). 'REACH Regulation – Public Consultation'. Geraadpleegd op 15 januari 2008: http://ec.europa.eu/enterprise/reach/consultation_en.htm.

van) het publiek met betrekking tot de risico's van chemische stoffen. Hierdoor werden verwijzingen naar REACH als te technisch afgedaan voor het brede publiek, en concentreerden beide NGO's zich op het uitleggen van bepaalde aspecten van de dossiers in voor het publiek begrijpelijke taal. Samenvattend kan worden gesteld dat de NGO's slechts in beperkte mate, en alleen vroeg in het proces van totstandkoming van de REACH verordening, als 'Nederlandse spelers' op het Europese speelveld kunnen worden aangemerkt. Daarbij is het WECF meer een internationale NGO met een vestiging in Nederland, dan een 'puur' Nederlandse speler. Dit leidde tot een focus op het REACH dossier en marginale aandacht voor SOMS.

Conclusie

Uit de verkenning van de rol van de Nederlandse chemische industrie op EU niveau bleek dat de betrokkenheid van VNCI tijdens de totstandkoming van REACH sterk geconditioneerd werd door de afhankelijkheidsrelatie met CEFIC. VNCI heeft hierdoor slechts eenmaal geprobeerd SOMS voor het voetlicht te brengen binnen CEFIC (juni 2000). Naarmate het REACH proces vorderde en VNCI meer afhankelijk werd van CEFIC voor informatie, liet VNCI de overkoepelende benadering van SOMS varen, en conformeerde zich aan het standpunt van CEFIC. Er kan dus betwijfeld worden of de Nederlandse koepelorganisatie zich heeft gedragen als een 'Nederlandse' speler op het Europese speelveld.

De bestudeerde Nederlandse NGO's hebben slechts in geringe mate gebruik gemaakt van SOMS bij het bepalen van hun inzet op het Europese niveau. Stichting Natuur en Milieu heeft punten uit SOMS naar voren weten te brengen op het Europese speelveld. Ondanks de positieve reactie op SOMS van vertegenwoordigers van nationale NGO's binnen de koepelorganisatie EEB, heeft Stichting Natuur en Milieu deze strategie niet kunnen doorzetten. Dit heeft te maken gehad met personeelwisselingen binnen de NGO. De strategie van Greenpeace en WECF in het kader van REACH was gericht op het bevorderen van bewustwording onder het publiek van de gevaren van chemische stoffen. Greenpeace Nederland heeft geen enkele keer SOMS actief uitgedragen op EU niveau. Dit hangt sterk samen met de internationale oriëntatie van Greenpeace, waarbij de Nederlandse afdeling in nauwe samenhang met de internationale en EU tak activiteiten coördineerde. Dit zorgde ervoor dat de inzet van Greenpeace Nederland nooit 'te' Nederlands kon worden. WECF is per definitie een internationale organisatie, heeft een van haar coördinerende kantoren in Nederland, richt zich op een klein deel van het brede publiek (vrouwen), en heeft zich daardoor beperkt tot het vertegenwoordigen van deelbelangen. Ook al heeft deze NGO een rol gespeeld in de Internet consultatie op Europees niveau, doordat ze een *niche* vertegenwoordigd is de impact van haar beïnvloedingspogingen geringer dan NGO's die nog algemenere belangen (milieu) benadrukken. De bevindingen met betrekking tot Stichting Natuur en Milieu en Greenpeace Nederland lijken een beeld te bevestigen waarin Nederlandse NGO's die meer betrokken zijn bij het nationale beleidsproces (Stichting Natuur en Milieu), meer bereid zijn punten uit SOMS uit te dragen op EU niveau. Echter, deze 'puur' Nederlandse NGO's zijn per definitie minder actief op het Europese speelveld. WECF neemt een middenpositie in tussen een internationale en nationale NGO, met uitsluitend aandacht voor REACH vanwege het internationale karakter van WECF. Hierdoor heeft SOMS nauwelijks aandacht gekregen binnen de Europese NGO context.

Uit bovenstaande rapportage van bevindingen komt naar voren dat spelers uit het Nederlandse maatschappelijke middenveld de resultante van 'de polder-methode' (SOMS) niet hebben

uitgedragen op EU niveau. Dit wijst onder meer op de beperkte rol die Nederlandse NGO's en de Nederlandse koepelorganisatie voor de chemische industrie spelen op het Europese speelveld, en de dominantie van de internationale/Europese koepelorganisaties.